

ČASOPIS FEDERÁLNÍHO MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

vyznamenáný medailí Za upevňování přátelství ve zbrani 1. stupně
a Pamětní medailí k 30. výročí Slovenského národního povstání,
Květnového povstání českého lidu, osvobození Československa
Sovětskou armádou

VOJENSKÁ MYSL

ČTYŘICÁTÝ ROČNÍK

3

Podplukovník Ing. František Valach, CSc.

STŘETNÝ BOJ, SRAŽENÍ V OBRANNÉ OPERACI

Perspektivní vojenskopolitický vývoj, ovlivněný ve vojenské oblasti pravděpodobnou dostatečností sil a prostředků, na dosažených stejných (nižších úrovních) počtech zbraní a bojové techniky vojsk, bude zřejmě rozhodující příčinou možných změn základních otázek přípravy a vedení ozbrojeného zápasu.

Jde o nové podmínky, které se vytvářejí a také promítnou v účinnějším vedení obranných operací k odrazení agrese nepřítele. Charakterizovány budou nevelkou převahou sil a prostředků nepřítele nebo i jejich vzájemnou vyvážeností.

Myslím, že vyrovnaným poměrem sil a vytvořenou stejnou možností stran bude i v obraně docházet k střetným bojům, sražením, při oboustranném aktivním plnění úkolů. Příští možná válka v důsledku toho může být v určitých obdobích vedení ozbrojeného zápasu i vyrovnaným střetnutím stran, právě s využitím střetného boje, sražení. Z toho vyplývá jeho uplatnění při zahájení, jakož i v průběhu vedení obranné operace k odrazení agrese nepřítele v rozsahu, který v dalším vyvozují.

Z vyhodnocení začátku příští možné války je zřejmé, že dnešní podmínky nepřipouštějí její zahájení s naprostým překvapením. Soudím, že při současných možnostech zbraní a bojové techniky je absolutně **nereálné vyvádět vlastní vojska ze stálých posádek do operační sestavy v době, kdy již nepřítel uskutečňuje na vybraných směrech útočný zámysl.** Vykonat tak střetné sražení operačního rozsahu v prostoru složitého příhraničního terénu hlavního pásma obrany by bylo výraznou nevýhodou.

Taktéž v průběhu frontové (armádní) obranné operace vedou vojska rozhodnou aktivní bojovou činnost zpravidla až s vytvořením výhodných podmínek (nepřítel nemá k použití operační zálohy, celkový operační poměr sil je přibližně vyrovnan, jeho postup je v celém pásmu zpomalován a v některých úsecích fronty zcela zastaven). Z toho je možné vyvodit závěr, že **pro obrannou operaci jsou nyní příznačným rysem podmínky, jež umožňují vedení především střetného boje.** V menším rozsahu se patrně uplatní střetné sražení.

Střetné sražení operačního významu můžeme pravděpodobně předpokládat při ničení velkých uskupení nepřítele, kterým se podařilo prolomit zaujatou obranu a proniknout do hloubky. V dané situaci (jak potvrzují i výsledky některých praktických zaměstnání operační přípravy polního velení Západního vojenského okruhu) jde o nevyhnutelný důsledek způsobu ničení nepřítele, formu použití vojsk v obranné operaci.

Z celkových poznatků přípravy a vedení obranné operace je střetný boj, sražení v obraně **pravděpodobný:**

- v počátečním období války, za předpokladu zahájení agrese nepřítele i možného překvapení,
- při ničení aeromobilních vojsk a vzdušných výsadek nepřítele v hloubce obrany,
- při aktivní bojové činnosti v průběhu vedení obranné operace (protizteči, protiúderu).

I když zahájení agrese nepřítele s překvapením lze označit za méně pravděpodobnou variantu, domnívám se, že **střetný boj, sražení v přihraničním prostoru nelze úplně vyloučit**. Je za určitých podmínek a vývoje situace na bojišti (válčišti) rozhodující formou použití vojsk. Přesvědčivě a prokazatelně to dokazuje počátek hlavní části frontového velitelsko-stábního cvičení Vltava-89, kde v tomto smyslu byla poučně vytvořena a vhodným způsobem rozehrávána značně složitá situace.

S přihlédnutím k těmto poznatkům a novým praktickým zkušenostem jsou směry dalšího vývoje vojenského umění v tomto ohledu zcela zřejmé: jedním z nových aspektů úspěšného ničení nepřítele bude v obraně střetný boj, sražení. Tento druh útoku současně zvyšuje význam manévru vojsky a prostředky v počátečním období války, zejména druhými sledy a zálohami.

Při zahájení agrese s překvapením je od samého začátku války iniciativa v rukou nepřítele. Ve střetném boji, sražení, kdy každá strana ničí druhou aktivní činností, je snahou vlastních vojsk zabezpečit existenční podmínky, nejnnutnější předpoklady k zmaření, zastavení úderů nepřítele na zemi i ze vzduchu. To vyžaduje neztrácet čas. Využít jej k nezbytnému přeskupení sil a prostředků, předání vševojskových svazků, zejména mezi uskupeními svazů spojeneckých vojsk a vydat jim příslušné úkoly. Zaujmout výhodnější postavení vůči nepříтели a učinit další potřebná opatření, na nichž závisí uplatnění nejvýhodnějších forem manévru, zvláště palbou (úderu) v rámci již dříve uskutečněného prvního hromadného palebného úderu z hlediska celkového zámyslu obranné operace.

Současné zásady operačního umění považuje střetný boj, sražení jako jeden z nejtěžších druhů útočné činnosti. Za Velké vlastenecké války zpravidla vždy šlo o úspěšné uplatnění ve frontové (armádní) útočné operaci. Dnešní nové teoretické poznatky naznačují jejich širší využití i v obranné operaci. Domnívám se, že jde o zaměření úsilí k získání iniciativy po celou dobu počátečního období války. Bude mít tedy značný operačně taktický rozmach v prostoru a čase.

Faktor času má prvořadý význam. Je proto nutné ihned přijmout potřebná opatření k organizaci střetného boje, sražení. Včasné rozhodnutí a proniknutí bojových úkolů k podřízeným svazkům, útvarům a jednotkám je předpokladem úspěšného splnění úkolu. Uskutečňovaná činnost je zpravidla zaměřována na včasné vytvoření uskupení sil a prostředků v souladu se zámyslem střetného boje, sražení. Vyžadují vhodně uspořádat bojovou (operační) sestavu, která by zabezpečovala předpokládanou bojovou činnost vojsk.

Organizované rozvinutí sil a prostředků ke střetnému boji, sražení nebude v důsledku nepřítelova terénu v přihraničním pásmu ČSSR vždy možné. Příčinou mohou být i prudké a časté změny situace, charakteristické právě pro soudobou obranu. Okamžitě má vysokou dynamiku k udržení stanovených obranných pásem. Obě strany přitom vedou úpornou bojovou činnost, projevují rozhodnost, vytrvalost. Vojska v obraně uplatňují ve střetném boji, sražení manévry k zastavení útoku nepřítele a k zasazení volných sil do protiztečí, protiúderů. Agresor zasazuje druhé sledy, vzdušné výsadky, aeromobilní součásti k narůstání úsilí do hloubky, k narušení odolnosti obrany.

Použití vzdušných operačních výsadků a aeromobilních součástí nepřítele v hloubce vlastní sestavy je novým pohledem na vedení obrany. **V rámci střetného boje, sražení s nimi se použijí volné zálohy nebo část vojsk druhých sledů, dělostřelectvo, vojskové a stíhací bombardovací letectvo rozmístěné v bezprostřední blízkosti prostoru vysazení a další.** Platnou zásadou zůstává, že zpravidla budou ničeny vojsky druhého sledu při současném provádění manévru.

Způsob ničení vzdušných výsadků a aeromobilních svazků a útvarů v hloubce vlastní sestavy a formy činnosti vojsk, je třeba vyvodit z platných zásad jejich použití a úkolů, které plní.

Hlavním úkolem operačního vzdušného výsadku je ovládnout a do příchodu hlavních sil udržet důležité prostory a objekty v hloubce, přehradit odchodové a přístupové cesty a tím narušit celistvost a úsilí vojsk v obraně, ztížit nebo zabránit manévru druhých sledů a záloh, vést vstřícné úderu, narušovat systém velení apod. Proto jsou zasazovány na směr hlavního úderu nepřítele, k plnění rozhodujících úkolů. Jsou schopny vést poměrně dlouhou dobu (4 až 6 dnů) samostatnou aktivní činnost v týlu.

Stále významnější aeromobilní součásti mohou na rozdíl od operačních vzdušných výsadek plnit i úkoly omezeného významu, též v menší hloubce od čáry dotyku. Jejich bojová činnost spočívá ve vedení úderu na objekty ze země i vzduchu a v případném dalším manévru do nového prostoru.

Význam a uplatnění vzdušných výsadek a aeromobilních vojsk potvrzují nutnost jejich okamžitého zničení v nejzranitelnější chvíli. Takovou vhodnou dobou je rozvinování (vysazování), kdy nezačaly organizované plánované činnosti. Zejména je třeba ničit úderné sledy. To vyžaduje uplatnit překvapení, rozhodnost, rychlost, včasnost – základy soudobého manévru vojsky a palbou (úderu). Především je nutné použít základní druhy manévru, ale i jeho další formy, jako např.:

- zasazení části sil a prostředků na poutacím směru, vedení úderu hlavních sil do boku (boků) uskupení výsadku, aeromobilních vojsk nepřítele,
- roztínající čelní úder uskutečněný s cílem rozdělení uskupení operačního vzdušného výsadku (aeromobilní součásti) a jeho zničení po částech,
- spojení vstřícných směrů útoku (části sil) s hlavními údery do boku a týlu výsadku, aeromobilního uskupení.

Tyto formy manévru mají širší uplatnění v průběhu celé obranné operace. Je proto logické, že praktická zaměstnání operační přípravy věnují pozornost nejaktuálnější problematice, v rámci které se střetný boj, sražení, bude patrně nejčastěji skutečně provádět. Jde o **přechod vojsk k aktivní činnosti**, jak přirozený důsledek konkrétní situace, která se vyvíjí s napětím každé ze stran získat v krátké době rozhodující převahu a iniciativu.

Výhodou nepřítele v tomto okamžiku stále zůstávají dříve rozvinuté první sledy, síly a prostředky přisunuté z hloubky, zasazené k narůstání úsilí. Příznivou situaci vytváří i iniciativa, kterou má agresor od samého počátku ve volbě směru (směrů) hlavního (hlavních) úderu.

Kladnou stránkou vlastních vojsk je, že ke střetnému boji, sražení v tomto nejdynamičtější období obrany zpravidla již dojde na přístupech k čáře (prostoru) předpokládané činnosti. Jsou to nové možnosti úderů raketového vojska, letectva, dělostřelectva velkého dosahu, aktivní činnost vzdušných výsadek, operačních manévrovacích skupin, které znamenají novou kvalitu. V době, kdy se již značně oslabí úderná síla nepřítele, situace vyžaduje rychlé přiblížení stran, zvláště vlastních vojsk a jejich zasazení z chodu. Rychlost je zde zdůvodněna menší zranitelností a nutnou podmínkou překvapujícího počátečního mohutného úderu, protiúderu.

Možnosti přiblížení stran k prostoru střetného boje, sražení v obranné operaci určíme součtem tempa útoku nepřítele a střední pochodovou rychlostí zasazovaného uskupení. Vyšším tempem útoku nepřítele a také pochodu vlastních druhých sledů (záloh) dosahujeme vyšších temp přiblížení. Praktické využití při práci v poli – viz příklad, ke kterému využijeme dvou vzorců:

$$t = \frac{1}{v_1 + v_2}$$

$$p = t \cdot v_1,$$

kde: t – doba střetnutí (h),

1 – vzdálenost mezi čelami vlastních vojsk (prostorem rozmístění v druhém sledu) a současně útočícím nepřítelem (v km),

v_1 – střední pochodová rychlost uskupení do prostoru sražení $\text{km} \cdot \text{h}^{-1}$,

v_2 – střední tempo útoku nepřítele $\text{km} \cdot \text{h}^{-1}$,

p – čára, prostor pravděpodobného střetného boje, sražení.

K lepší názornosti dosadím do vzorců skutečné hodnoty, které odpovídají možné situaci: – při odražení agrese nepřítele je v tomto okamžiku jeho tempo útoku $3 \text{ km} \cdot \text{h}^{-1}$,

- k zasazení s předvídáním střetného boje, sražení přesunujeme vlastní vojska z druhého sledu průměrnou rychlostí $25 \text{ km} \cdot \text{h}^{-1}$,
- vzdálenost mezi vytvářejícím se protiúderným uskupením a čelem útočícího nepřítele je přibližně 80 km, pak:

$$\begin{aligned} l &= 80 \text{ km}, \\ v_1 &= 25 \text{ km} \cdot \text{h}^{-1}, \\ v_2 &= 3 \text{ km} \cdot \text{h}^{-1}, \end{aligned}$$

$$t = -\frac{80}{28} = 2,8, \text{ po převodu 2 hodiny 48 minut,}$$

$$p = 2,48 \cdot 25 = 62 \text{ km.}$$

Jde tedy o vzdálenost, ve které se dále může měnit situace vojsk na linii dotyku.

Z výsledků je patrné, že střetný boj, sražení se pravděpodobně uskuteční za 3 h na čáře (v prostoru) a ve vzdálenosti přibližně 60 až 70 km. Vyvozené údaje jsou základem k dosažení celkového řešení. Výpočty jsou důležité jako podklad k ujasnění úkolu a všestrannému hodnocení situace, tvorbě závěrů k přijetí zámyslu velitele.

K dílčímu výsledku přičteme dobu přijetí rozhodnutí, proniknutí úkolu, čas na přípravu k boji, vyvedení z dosaženého prostoru, zaujatého pásma obrany, upřesnění úkolu v terénu. Z celkového souhrnu vyjdou reálné předpoklady k vedení střetného boje, sražení v prostoru a čase.

Přesto, že tento příklad zahrnuje zjednodušení a omezení, dává veliteli orientační přehled. V předstihu umožní vyhodnotit terén předpokládaného prostoru střetného boje, sražení. S ohledem k němu zvolit optimální formy manévru, upřesnit prostory rozmístění předsunutých prostředků, stanovit reálné úkoly vojskům, přijímat opatření k palebnému (jadernému) ničení nepřítele apod.

Střetnému boji, sražení bezprostředně předchází překvapivé palebné (jaderné) údery a údery letectva na vojska a nejdůležitější objekty nepřítele. Jsou i **další opatření**, jež rozhodují o jeho výsledcích. Jde především o:

- nepřetržitý průzkum, včasné zjištění příprav nepřítele k vedení jaderných úderů, úderů (protiúderů) vojsky,
- zabezpečení, přehrazení boků (přikrytí) vzniklých mezer a dovedné rozmístění vojsk, záloh v hloubce,
- včasný manévra protitankových záloh v součinnosti s pohyblivými odřady zatarasovacími na ohrožené směry,
- organizaci opatření (protiopatření) proti úderům jaderných zbraní, vysoce přesných zbraní,
- pevné, trvalé velení a udržení nepřetržité součinnosti.

Dosažení rozhodujícího úspěchu ve střetném boji, sražení je výsledkem těchto opatření. Nejdůležitější však zůstávají neúčinnější údery hlavních sil a prostředků do boku a týlu nepřítele. Ve střetném boji, sražení v obraně jsou boky a tyl nepřítele zpravidla nejzranitelnějšími místy.

Úder ve střetném boji, sražení do nezabezpečovaného boku hlavního útočného uskupení nepřítele se současným zasazením operační manévrovací skupiny (na výhodném směru) a vzdušných výsadků je významným předpokladem zničení nepřítele manévrem vojsky a palbou všeho druhu.

Vzhledem k terénním podmínkám, někdy i nedostatku času a nepříznivému vývoji situace, nemusí se vždy realizovat úder (protiúder) do boku (boků) hlavního úderného uskupení nepřítele. V takovém případě se i ve střetném boji, sražení v obraně uskuteční **čelní roztinavý úder**. Hlavní síly nepřítele se nejprve rozdělí na několik menších částí a v dalším zničí. Využije se přitom i součinnosti s vojsky na čáře dotyku. Úder (protiúder) se zpravidla zasadí z chodu. **Palebná příprava zteče** může zahrnovat jeden až několik případů. V prvním

pořadí jsou ničeny nejdůležitější objekty nepřítele a hlavní úderem uskupení jeho vojsk. Potom vlastní vojska zahajují střetný boj, sražení současně, nebo postupně.

Současný přechod do střetného boje, sražení je výhodnější. Zabezpečí silný počáteční úder, který může rozhodující měrou ovlivnit jeho výsledek. Nevýhodou jsou zvýšené možnosti ničení nahromaděných sil. Jde o účinky vysoce přesných zbraní, které nepřítel pravděpodobně použije na soustředěná vojska ve výchozích prostorech, za přesunu i rozvinování.

Postupné zasazování sil a prostředků do střetného boje, sražení vede k vyšší kvalitě. Jde o výhody rozptýlení, menší zranitelnosti, větší možnosti manévru, využití krycích vlastností terénu. V postupném spojení výhod manévru, palby a pohybu se zvyšuje i síla úderu. Střetný boj v důsledku toho nabývá dynamičtějšího charakteru.

V obou variantách zasazení vojsk do střetného boje, sražení se nepřítel bude snažit ovlivnit výsledek i tím, že bude zasazovat volné druhé sledy a zálohy přisunuté z jiných úseků fronty. V takovém případě je třeba přijímat účinná opatření k jejich okamžitému ničení ještě na přístupech k prostorům jejich zasazení. Současné vysoká tempa přiblížení vlastních vojsk vytvářejí další předpoklady k zmaření jejich organizovaného zasazení.

Střetný boj, sražení v rámci obranné operace bude pravděpodobně důležitou součástí ničení nepřítele. Proto je účelné v operačním umění dále prohlubovat vědomosti a získávat nové poznatky z tohoto nejsložitějšího druhu útočné činnosti v obranné operaci. Problém nabývá na závažnosti také proto, že střetným bojem, sražením lze v řadě případů vytvořit předpoklady ke splnění cílů obranné operace. Protože jde o problematiku v praxi uplatňovanou, ale v teorii vojenského umění jen málo rozpracovanou, je nanejvýš žádoucí k problému vést diskusi i na stránkách vojenského odborného tisku.

Generálmajor doc. Ing. Václav Roučka, CSc.

ORGANIZACE A VEDENÍ OBRANY V HORSKÉM A ZALESNĚNÉM TERÉNU

Specifické, fyzikálně geografické a klimatické podmínky hor mají vliv na bojovou činnost vojsk, použití jaderných a konvenčních zbraní i na volbu způsobů bojové činnosti.

Zvláštní podmínky si vynucují od velitelů a štábů organizovat speciální opatření k zabezpečení bojové činnosti vojsk, zvláštnosti jejich přípravy a zabezpečení bojovou technikou, dopravními prostředky se zvýšenou průchodností terénu.

Charakteristickými pro horské a lesnaté podmínky bude existence horských hřbetů, silné členitý a těžko průchodný terén, značná pokrytost lesy, malý počet komunikací, horské řeky, svéráznost podnebí, zvláštnosti půdy, možnost lavin (zvláště při použití jaderných zbraní), omezující vliv hor na práci rádiových a radioreléových stanic, prostředků radiotechnického i zvukového průzkumu a další.

Horský a zalesněný terén má řadu **zvláštností**, které podstatně ovlivňují bojovou činnost vojsk. Jsou to zejména:

- velká členitost i pokrytost terénu a množství těžko průchodných překážek,
- četné dominující výšiny, které umožňují výhodné vedení paleb a pozorování,
- omezený počet cest a ztížené možnosti pohybu po nich a objízdek zatarasených úseků.

Jihozápadní příhraniční prostor ČSSR vyplňují rozsáhlé hřbety a lesní masivy Českého lesa a Šumavy, které jsou překonatelné většinou jen po silnicích nebo lesních cestách. Pohyb vojsk terénem je umožněn pouze v omezené míře. Šířka vhodných terénních úseků na jednotlivých přechodech dosahuje zhruba jen jednoho kilometru.

Vlastní **pohoří Šumava** je překročitelné z území NSR pouze na pěti přechodech, z nichž jen dva mají výkonné silnice (Beyerish Eisenstein – Železná Ruda, Freyung – Strážný). Jeho překonání navíc zhoršuje v jihozápadní části, v úseku asi 30 km širokém, údolní nádrž Lipno a ve střední části, na horním toku řeky Vltavy, slatě.

Český les je na našem území obtížněji průchodný než na západoněmecké straně, neboť je více zalesněn a svahy jsou relativně méně přístupné. Pro jeho překročení je možné využít celkem devíti přechodů, avšak pouze tři mají výkonnou silnici. Ostatní přechody mají komunikační místního významu nebo žádné.

Proto je třeba počítat při zaujetí obrany v těchto podmínkách s řadou zvláštností, i když typičtější pro boj v horském a zalesněném terénu je pohoří Šumavy než prostor Českého lesa.

Na příkladu vševojskové armády, která může přecházet do obrany v takovýchto podmínkách, chci **poukázat na některé složitosti**, které by měli velitelé a štáby zvažovat.

Vševojsková armáda může v sestavě frontu přecházet do obrany v horském a zalesněném terénu předem, k odrazení nepřátelského útoku na začátku války nebo po zahájení válečné činnosti v rámci frontové obranné operace nebo i následné útočné operace. Přechod do obrany může být organizován **mimo dotyk s nepřítelem** nebo také za přímého dotyku s ním, v prvním sledu, na směru, kde je soustředěno hlavní úsilí frontu nebo na dalším směru.

Cíl obrany vševojskové armády v horském a zalesněném terénu bude vycházet z obecného cíle obrany – zmařit nebo odrazit útok nepřítele, který je v převaze, způsobit mu ztráty a vytvořit potřebné předpoklady k přechodu do útoku. V závislosti na podmínkách může být cílem obrany v horském a zalesněném terénu odrazení nebo zastavení útoku nepřítele, vyčerpání jeho sil, udržení důležité čáry a prostorů, získání času a ušetření sil a prostředků pro přechod do protíutoku, pokračování v útoku nebo pro přechod do útoku na jiných směrech.

V závislosti na množství sil a prostředků, které jsou k dispozici, úloze vševojskové armády v operaci frontu, cíli obrany, možnostech nepřítele, významu směru a podmínkách terénu, může mít vševojsková armáda při obraně v horském a zalesněném terénu ve svém **bojovém složení tři až pět především motostřeleckých divizí**. Budou-li k dispozici, mohou být do sestavy armády začleněny i útvary a svazky speciálně vycvičené k vedení bojové činnosti v horách. Vševojskové armádě může být **přiděleno** i více útvarů nebo jednotek vojskového letectva nebo proti obvyklým podmínkám **vyděláno** větší letové úsilí vojskového, zejména dopravního letectva.

Bude zapotřebí zvažovat i některé změny v organizaci motostřeleckých a tankových divizí typu 90 při jejich činnosti v obraně. **Motostřelecká divize v organizační struktuře 1990**, i když je v ní začleněno o 27 tanků a 16 děl méně, má celkově zvýšený bojový potenciál v porovnání s nynější motostřeleckou divizí o 6 až 9 %, v závislosti na typu tanků. **Zvýšení bojového potenciálu** bylo dosaženo zařazením většího počtu děl větší ráže, zvýšením počtu protitankových prostředků a zejména přezbrojením 90 obrněných transportérů na 104 kusy BVP. O třetinu **vzrostla protitankovost obrany** a zvýšil se dosah dělostřelecké palby. Vzhledem k těmto změnám bojového potenciálu myslím, že není nutné měnit platné taktické normy. I nadále je třeba předpokládat, že motostřelecká divize bude v obraně využívána především k vedení boje v hlavním pásmu obrany.

U tankové divize v organizační struktuře 1990 se snížil počet tankových pluků na dva, ale v tankových plucích se zvyšuje počet praporů o motostřelecký prapor, který nahrazuje motostřeleckou rotu.

Tyto změny představují sice **snížení bojového potenciálu divize o 20 %**, který přesto však zůstává o 6,5 % větší než bojový potenciál motostřelecké divize 90. Snížení potenciálu je dáno především zmenšením počtu tanků (o 103) a děl (o 27). Na druhé straně je však nutné vidět, že se **čtyřnásobně zvyšuje počet protitankových prostředků, zvyšuje se počet BVP i bojové možnosti dělostřelectva.**

Myslím, že v obraně je výhodné využít **tankových divizí typu 90** především k vedení boje v druhém pásmu obrany nebo armádním pásmu obrany a k vedení protiúderu. Snížení bojového potenciálu nemá podstatný vliv na možnosti úspěšně bránit obranné pásmo divize široké 20 až 30 km. Snížení počtu pluků má však za následek potřebu změnit strukturu obrany divize.

Je účelné, aby na směru hlavního úderu nepřítele vedla tanková divize obranu s učeněnou bojovou sestavou do dvou sledů, v užším pásmu a zaujímal 3 až 4 obranná postavení. Na druhém směru může vést obranu v širším pásmu, připravit a zaujmout 2 až 3 postavení s bojovou sestavou v jednom sledu, se vševojskovou zálohou. Při protiúderu, k dosažení požadované převahy, je zapotřebí, aby vedla útok v pásmu širokém do 10 až 12 km.

Organizace, uspořádání obrany bojové možnosti, způsob činnosti vojsk i bojové použití zbraní a techniky v horském a zalesněném terénu jsou výrazně ovlivněny terénními podmínkami obranného pásma, především vlivem členitosti a pokrytosti terénu.

Při přípravě obranné operace bude mít proto velký význam praktická činnost velitele a vedoucích funkcionářů velitelství a štábu vševojskové armády u podřízených velitelů a přímo v terénu. To umožní konkrétně vyhodnotit podmínky obranného pásma, vzít v úvahu jejich zvláštnosti na různých směrech, poskytnout pomoc podřízeným při přijetí rozhodnutí pro plnění stanoveného úkolu a stanovit nejvýhodnější uspořádání obrany i způsob ničení nepřítele.

Podmínky terénu při přípravě rozhodnutí pro obranu v horském a zalesněném terénu je třeba **vyhodnocovat s ohledem na:** určení možných směrů výhodných pro útok nepřítele a jejich kapacity, výchozích prostorů a možných prostorů rozmístění nepřátelských prostředků jaderného napadení a ostatních palebných prostředků, přístupových cest k obraně, skrytých prostorů před pozorováním a chráněných proti palbám dělostřelectva a protitankových prostředků, možných prostorů vysazení nepřátelských vzdušných výsadků, směrů činnosti obcházejících odřadů a možnosti manévru nepřátelských sil a prostředků na jiné směry, výhodných čar a prostorů pro organizaci obrany, průběhu jejího předního okraje a jednotlivých pásem, prostorů, jejichž udržení má rozhodující význam pro odolnost a celistvost obrany, prostorů ničení nepřítele, výhodných úseků a pásem zatarasování, prostorů rozmístění a čar rozvinutí druhého sledu i záloh, možnosti uskutečnění skrytého manévru a vhodných směrů k protiúderu, prostorů bojového rozmístění raketového vojska, palebných postavení dělostřelectva, prostorů bojových sestav vojska protivzdušné obrany, skrytého a chráněného rozmístění míst velení a týlu.

Přitom je nezbytné zvažovat i změny, ke kterým může dojít v důsledku meteorologických podmínek i vedení bojové činnosti, jako např. sesuvy půdy, zaplavení roklí, údolí řek apod.

Při organizaci obrany v horském a zalesněném terénu v závislosti na charakteru dolin, horských hřbetů, přechodů a soutěsek, jejich polohy a průběhu vzhledem ke směru možného útoku nepřítele, **může vševojsková armáda organizovat obranu** podél horských hřbetů, napříč přechodů přes horské hřbety nebo napříč horských hřbetů, údolí a náhorních plošin.

V závislosti na podmínkách přechodu do obrany může být obrana vševojskové armády organizována s **využitím předhůří, na přístupech k hlavnímu horskému hřbetu, uvnitř horského masivu nebo na výstupech z hor.**

Přední okraj obrany a průběh jednotlivých pásem stanoví velitel armády a v terénu jej upřesňují velitelé divizí. Přední okraj pásma obrany se zpravidla volí na svazích horských hřbetů a dominujících výšin na čarách, které zabezpečují podmínky pro pozorování a vedení paleb na přístupy k obraně, organizaci souvislých paleb před jejím předním okrajem, na bocích a křídlech. V některých případech může přední okraj obrany na jednotlivých úsecích probíhat na odvrácených svazích.

Při přechodu vševojskové armády do obrany a organizaci obrany předem, před zahájením

války nebo při jejím započetí k odražení útoku silného nepřátelského uskupení, bude stánovní předního okraje ovlivněno: průběhem státní hranice vzhledem ke směru průběhu horských hřbetů a horských přechodů, konkrétními podmínkami v příhraničním pásmu, situací a možnostmi nepřítele i vlastních vojsk a zámyslem vedení obranné operace. V závislosti na podmínkách může být přední okraj obrany přimknut ke státní hranici a jeho úsilí soustředěno na bránění horských přechodů při státní hranici. V těchto podmínkách může být vytvářeno **nehluboké zabezpečovací pásmo** a přední okraj hlavního pásma obrany může probíhat ve vzdálenosti 5 až 10 km od státní hranice.

Uskupení sil a prostředků je v zásadě určováno rozložením a kapacitou směrů možného útoku nepřítele, možnostmi manévru silami a prostředky i palbou na různé směry, rozsahem úseků a prostorů těžko průchodného terénu. V horském a zalesněném terénu je možné s velkou pravděpodobností vyhodnotit vhodné směry útoku nepřítele a sílu jeho uskupení. To se projeví v uspořádání a budování obrany i ve vytváření různých silných uskupení vojsk.

Těžko průchodné a mnohdy nedostupné prostory znesnadňují nebo i znemožňují nepřítele na některých úsecích vést útok, omezují jej na směry, které mohou být od sebe odděleny. V důsledku toho se v horském a zalesněném terénu organizuje obrana především k přehrazení možných směrů nepřátelského útoku. V obraně tak mohou být některé mezery a úseky jen slabě obsazené nebo neobsazené vojsky. V uspořádání obrany organizované v horském a zalesněném terénu se proto výrazně projevuje soustřeďování sil a prostředků i zvětšení rozsahu jejího budování obrany na směrech očekávaného útoku nepřítele na rozdíl od slabě obsazených úseků těžko průchodného terénu. Vzhledem ke ztíženým možnostem uskutečnit manévry silami a prostředky na jednotlivé směry možného útoku nepřítele jak podél fronty, tak i k frontě, je vytvářeno na očekávaném útku nepřítele uskupení sil a prostředků schopné vést samostatně bojovou činnost ke zmaření nepřátelského útoku nebo udržení důležitých čar a prostorů. Proto je značná část armádních prostředků, především dělostřelectva a ženijního vojska přidělována divizím, které se brání na důležitých směrech.

Na nejdůležitějších dostupných směrech připravujeme hluboce členěnou obranu. Přitom je zvláštní pozornost věnována organizaci pevné kruhové obrany horských průsmyků, dominantních výšin, komunikačních uzlů a osad i spolehlivému zabezpečení boků a odkrytých křídel.

Na směrech s těžko průchodným terénem, nevýhodným pro útok nepřítele, se buduje obrana tak, aby zabezpečila udržení důležitých prostorů. Mezery mezi těmito prostory jsou přehrazovány palbou a zátarasy. Vzhledem k tomu budou obranná pásma divizi i obranné pásmo vševojskové armády značně širší než v obvyklých podmínkách.

Operační sestava vševojskové armády v obraně v horském a zalesněném terénu bude nejčastěji uskupena do jednoho sledu se silnou vševojskovou zálohou. V případě, že armáda bude mít dostatek sil, může kromě druhého sledu vytvářet ještě vševojskovou zálohu. Tak tomu může být v případě, kdy vševojsková armáda bude mít za úkol přehradit široké údolí nebo náhorní plošinu vhodnou pro útok silného nepřátelského uskupení a kromě toho zabránit nepříteli v proniknutí na dalších směrech přechodu přes horský masiv.

Do druhého sledu nebo vševojskové zálohy určuje velitel především tankové divize nebo pluky pro jejich značnou údernou sílu požadovanou při protizteči a protiúderu.

Druhý sled i vševojsková záloha se rozmisťují v druhém nebo armádním pásmu obrany, rozptýleně v prostorech soustředění, z nichž je možné uskutečnit rychlý manévry na směry útoku nepřítele, především na směr jeho hlavního úderu, k vedení protiúderu nebo zaujetí obrany, ke zničení nepřátelských vzdušných výsadků, obcházecích odřadů a skupin nepřítele, které pronikly do hloubky obranného pásma nebo ke krytí boků a křídel. K vytvoření podmínek pro uskutečnění rychlého manévru do prostoru zasazení je účelné, aby byla část druhého sledu i vševojskové zálohy připravena k přesunu vrtulníky.

Zvláštnosti horského a zalesněného terénu ovlivňují i **organizaci jaderného a palebného ničení nepřítele**. Při obraně v horách jsou jaderné údery plánovány především ke zničení prostředků jaderného napadení, míst velení a vojsk hlavního uskupení nepřítele při průchodu horskými soutěskami, nahuštění jejich sestav při překonávání terénních překážek, v úzkých

dolínách, rozvinování útoku na jednotlivá pásma obrany a při zastavení jejich útoku. K dosažení vysokého stupně zničení nepřítele, rozboření a zamoření horských soutěsek a průsmyků je možné v souladu se zámyslem vedení operace používat i pozemní jaderné úder.

Palebné ničení musí zabezpečovat ničení nepřítele na dalekých přístupech k obraně, dominantních výšinách a odvrácených svazích, v údolích a na horských přechodech. Je organizováno především jako pásmo souvislých, několikapatrových paleb tak, aby byly vyloučeny hluché prostory na přístupech k pásmům obrany, na bocích, v mezerách a úsecích těžko průchodného terénu neobsazených bránicemi se vojsky. **Při obraně v horském a zalesněném terénu je hlavním článkem organizace palebného ničení nepřítele stupeň divize.** Organizovat komplexní palebné ničení velitelem armády bude účelné v některých případech na směr hlavního úderu nepřítele ke zmaření jeho útoku nebo ničení hlavního uskupení v rozhodujících obdobích obranné operace.

Jaderné a palebné ničení nepřítele při obraně v horách je nutné **zahajovat** k ničení nepřátelského uskupení ještě na dalekých přístupech zejména tehdy, jsou-li vojska nepřítele nucena překonávat terénní překážky. Při boji o udržení hlavního pásma obrany musí divize prvního sledu jadernými a palebnými údery i úpornou, aktivní obrannou činností odrazit útok nepřítele, způsobit mu ztráty a udržet důležité prostory. Na základě upřesněných zpráv o síle a složení nepřátelského uskupení, jeho postupu a zamýšleném směru útoku, využije velitel armády protitankovou zálohu, pohyblivý odřad zatarasovací a v některých případech i část vševojskové zálohy nebo druhého sledu k zesílení obrany v taktické hloubce a k vytvoření výhodných podmínek pro ničení nepřítele, který se vklíní do obrany, jadernými údery, údery letectva i ostatními palebnými prostředky a dokončení zničení jeho hlavních sil **protiúderem**.

Směr protiúderu volíme tak, aby hlavní síly jej mohly vést zpravidla shora dolů, podél údolí a horských hřbetů, do boku a týlu hlavního úderného uskupení. Protiúder je výhodné uskutečnit v době, kdy hlavní síly nepřítele vycházejí z úzkých soutěsek do širokých údolí nebo na náhorní plošinu, nestačily dosud uspořádat bojové sestavy a rozvinout hlavní síly dělostřelectva a ostatních palebných prostředků k rozvíjení útoku.

Jestliže terénní podmínky ztěžují provedení protiúderu do boku nepřátelského uskupení, může být vykonán i čelně. Čelní protiúder při obraně v horách může být častější než při obraně v rovinatém terénu. Charakteristickou zvláštností protiúderu při obraně v horách může být i jeho uskutečnění vojsky, která působí z různých směrů nebo i v různé době postupnými, na sebe navazujícími údery. Činnost protiúderného uskupení na jednom směru bude obvykle možná jen v širokých horských údolích nebo náhorních plošinách.

Při protiúderu v horském a zalesněném terénu je nutné věnovat značnou pozornost **přesunu a rozvinování protiúderného uskupení**, zejména zabezpečení plynulosti a skrytého přesunu, organizaci spolehlivé protivzdušné obrany, údržby komunikací, účinného radioelektronického boje a maskování.

Nebude-li možné v podmínkách obrany vševojskové armády vytvořit silný druhý sled, pak uskutečnění armádního protiúderu bude pravděpodobné jen v případě posílení armády další divizí nebo jej nebude účelné vést vůbec a vykonat jen frontový protiúder.

Při přípravě a vedení protiúderu v horském a zalesněném terénu bude často účelné použít vzdušné a úderné vzdušné výsadky i obcházecí odřady k přepadavé činnosti s cílem narušení bojových sestav nepřítele, ničení prostředků jaderného napadení, vojskového letectva na letištích, prostředků PVO a REB, k dezorganizaci velení nepřítele, zdržení jeho přisunovaných záloh i ovládnutí důležitých komunikačních uzlů, průsmyků, dominantních výšin a důležitých čar.

Organizaci velení při přípravě i v průběhu obranného boje (operace) v horském a zalesněném terénu ztěžuje jeho velká členitost, omezený počet cest. Vyskytuje se množství těžko schůdných překážek a dochází ke snížení pohyblivosti techniky. Činnost štábů i vojsk ovlivňuje svérázné podnebí a náhlé změny počasí. Stínící účinek hor má vliv na provoz rádiových stanic, radiolokátorů, prostředků radiotechnického průzkumu a tím ovlivňuje velení vojskům.

Součinnost je organizována ve ztížených terénních podmínkách; jejím cílem bude komplexně zabezpečit a sladit všechny otázky z hlediska všestranného zabezpečení bojové činnosti vojsk a využití bojových možností svazků a útvarů druhů vojsk.

Zvláštní pozornost bude věnována organizaci rozmísťování, ochrany a obrany míst velení.

Místa velení se zpravidla budou přibližovat k prvním sledům na hlavních směrech pravděpodobné činnosti nepřítele, ve větším rozsahu bude využíváno vzdušných míst velení.

Horský terén značně ztěžuje organizaci a udržení spojení s útvary (svazky), jež působí na samostatných směrech, ztěžuje volbu směru přesunu míst velení, prostorů rozvinutí radioreléových stanic, budování linkového vedení.

Zvyšují se všeobecné požadavky na orgány velení, na jejich tvůrčí činnost, řidici a organizátorskou práci a umění aplikovat zásady organizace obranného boje na ztížené terénní podmínky.

Organizace a vedení obrany v horách na rozdělených směrech vyžaduje od velitelů a štábů věnovat zvláštní pozornost přípravě vojsk, jejich všestrannému zabezpečení a docenění specifických horských podmínek, ztížené orientaci, nesouladu změn na mapách a praktickými vzdálenostmi v terénu.

Podplukovník Ing. Jiří Herynk

ORGANIZACE A VEDENÍ BOJE V ZABEZPEČOVACÍM PÁSMU V POČÁTEČNÍM OBDOBÍ VÁLKY

V tomto příspěvku chci navázat na články plk. Ing. Antona Výboha, CSc., uveřejněné ve Vojenské mysli č. 5 a 6/1988 a zabývat se problematikou a zvláštnostmi organizace a vedení boje v zabezpečovacím pásmu velitelem divize prvního sledu za použití pouze konvenčních zbraní v počátečním období války.

Vzhledem k obsahu vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy byla na stránkách Vojenské mysli publikována řada různých názorů k problematice přípravy a vedení boje v zabezpečovacím pásmu u státní hranice v počátečním období války. Domnívám se, že aktuálnost této tematiky zůstává v platnosti i v současné době.

Cílem boje v zabezpečovacím pásmu u státní hranice je zabránit překvapí-

vému napadení nepřítelem, zpomalit (zastavit) tempo útoku (postup) nepřátelských předvojů, předsunutých i obcházecích odřadů, aktivním bojem vytvářet podmínky pro postupné ničení nepřítele, zejména s využitím efektivního palebného ničení a systému zátarasů.

Ve Vojenské mysli č. 5/1988 (s. 27) je uvedeno: „Zabezpečovací pásma by měla být vytvářena na směrech, kde obrana větších sil na státní hranici nebude možná především z hlediska využití terénu (odvrácené svahy, zalesnění terénu apod.) a na směrech, kde není předpokládán směr hlavního úderu nepřítele. Z toho vyplývá, že hloubku zabezpečovacího pásma bude ovlivňovat především důležitost směru a terén na státní hranici. Proto se i jeho hloubka bude měnit v závislosti na konkrétních podmínkách.“

Mám za to, že zabezpečovací pásma bude vytvářeno v úsecích, kde nebude možné nebo účelné volit přední okraj hlavního pásma obrany (i vzhledem k možnostem vedení palby) na, nebo v blízkosti státní hranice, tedy v horském, lesnatém, těžko průchodném terénu a mimo předpokládáný směr hlavního úderu nepřítele.

Při zaujímání obrany předem, v počátečním období války, je možné před hlavním pásmem obrany divize prvního sledu vytvářet **zabezpečovací pásma hluboké 5 až 15 km**, jež zahrnuje několik postavení, která jsou tvořena opěrnými body rot a obrannými rajóny praporů.

Zabezpečovací pásma **brání** obvykle jednotky (útvary) divize, v součinnosti s jednotkami Pohraniční stráže, v síle zesílených motostřeleckých praporů a výjimečně i motostřeleckého pluku.

Předsunuté odřady v síle zesíleného motostřeleckého praporu vytvářejí obranu ze samostatných rotních a četových opěrných bodů, někdy i z praporečnických obranných rajónů, které přehrazují nejdůležitější směry a výhodné úseky (prostory) terénu.

Vzhledem k šířce zabezpečovacího pásma, jeho hloubce a průběhu předního okraje hlavního pásma obrany divize (stanoveného nadřazeným) mohou jej bránit 1 až 2 motostřelecké prapory, popř. 1 motostřelecký prapor a 1 až 2 motostřelecké roty. Mám za to, že v příznivých podmínkách horského a lesnatého terénu a v souladu se zámyslem boje velitele divize může výjimečně tento úkol (při dostatečném času na přípravu obrany nebo při splnění části opatření přípravy obrany již v době míru) úspěšně plnit i motostřelecký pluk na OT-64.

V závislosti na charakteru terénu a hloubce zabezpečovacího pásma je možné určit 1 až 3 postavení. Jejich četnost ovlivní především záměr boje (operace), množství času na jejich přípravu, charakter terénu, schopnost vedení palby, počet i možnosti sil a prostředků k ženijnímu budování obrany. Domnívám se, že vzhledem k objemu ženijních prací je účelné alespoň část jednotlivých postavení spolu s přípravou různých zátarasů vybudovat ještě do zahájení války.

K vedení boje v zabezpečovacím pásmu může být motostřelecký prapor **posí-**

len tankovou rotou, částí protiletadlové raketové dělostřelecké baterie pluku a dalšími silami a prostředky.

Pokud bude do zabezpečovacího pásma výjimečně vyčleněn motostřelecký pluk na OT-64, je možné jej posílit až dvěma dělostřeleckými oddíly, částí ženijního praporu divize a dalšími silami a prostředky.

Podle rozhodnutí a bojových možností velitele divize bude boj v závislosti na hloubce zabezpečovacího pásma **podporován** dělostřelectvem divize jak z dočasných, tak i z hlavních (záložních) palebných postavení a mohou být uskutečňovány zásahy protitankové zálohy a pohyblivého odřadu zatarasovacího divize.

Vytváření zabezpečovacího pásma umožňuje:

- vyjevit zámysl, uskupení, složení, bojovou sestavu, směr hlavního úderu nepřítele,
- dosáhnout vyšší úrovně skrytosti při zaujímání obrany silami a prostředky v hlavním pásmu obrany divize,
- získat čas na přípravu obrany hlavními silami divize,
- vytvořit podmínky pro odstranění následků (nebo je rozhodující mírou snížit) po úderech nepřítele vedených na hlavní pásmo obrany,
- rozvinout úplný systém pozorování a činnost orgánů vlastního průzkumu k získávání zpráv, jejich sběru, vyhodnocení apod.,
- upřesnit připravený manévra palbou (úderem) a po zahájení agrese vést palbu (úder) na území nepřítele,
- připravit terén v hloubce pro boj,
- využívat horského a lesnatého terénu k přípravě léček a k činnosti diverzních skupin,
- uskutečňovat rekognoskaci a organizaci součinnosti v terénu útvarů v hlavním pásmu obrany, včetně součinnosti s jednotkami Pohraniční stráže,
- upřesnit opatření k velení vojskům divize,
- ženijně budovat obranu a organizovat palebný systém útvarů v hlavním pásmu obrany,
- využívat druhých sledů a záloh k manévru na ohrožené směry,
- snížit účinnost průzkumných orgánů a prostředků průzkumu nepřítele,
- ztížit použití a snížit bojové možnosti zejména dělostřelectva a dalších palebných prostředků nepřítele k vedení palebných úderů na útvarů druhého sledu divize v závislosti na hloubce zabezpečovacího pásma,
- snížit stupeň zjištění rozmístění palebných prostředků v bojových sestavách jednotek a útvarů v hlavním pásmu obrany,
- snížit (zmenšit) využití výsledků úderů a palebného ničení nepřítele v hlavním pásmu obrany,
- snížit bojové možnosti radioelektronických prostředků a dalších prostředků technického průzkumu nepřítele, ale také předvojů, předsunutých a obcházejících

odřadů, někdy i jednotek brigád prvního sledu jejich ničením na přístupech k přednímu okraji hlavního pásma obrany,

- donutit nepřítele rozdělit síly, vést boj na nevýhodných směrech, kde jsou připraveny léčky, zátarasy apod.,
- zvýšit hloubku palebného působení na nepřítele před předním okrajem hlavního pásma obrany a hloubku zátarasů všech druhů,
- vyloučit překvapivý úder nepřítele, zpomalovat jeho postup atd.

Přes tyto klady existuje i řada nepříznivých vlivů, jako např.:

- zjištění přesného rozmístění palebných prostředků jednotek v zabezpečovacím pásmu nepřítele,
- zmenšení hustoty sil a prostředků v hlavním pásmu obrany divize,
- vyčleňování sil do zabezpečovacího pásma oslabuje druhý sled (zálohy) divize, vzniká relativní nedostatek sil pro protivýsadkové zálohy a pro likvidaci ohnisek bojů v hloubce hlavního pásma obrany a v týlu divize,
- ztráty jednotek v zabezpečovacím pásmu, složitost evakuace raněných a poškozené techniky,
- zranitelnost míst velení v zabezpečovacím pásmu, zejména při manévru,
- ztížené zásobování jednotek v zabezpečovacím pásmu materiálními prostředky, zejména municí,
- nutnost manévru dělostřelectva z dočasných palebných postavení do hlavních (záložních) palebných postavení snižuje intenzitu palby dělostřelectva v době přiblížování nepřítele k přednímu okraji hlavního pásma obrany při současném snížení jeho bojových možností v důsledku ztrát aj.

Je proto nutné, aby vzhledem ke konkrétně vznikající situaci byly vždy využity klady při vytváření zabezpečovacího pásma, přičemž je nevyhnutelné současně (souběžně) přijímat a realizovat opatření ke snížení (eliminaci) nedostatků.

Organizace boje v zabezpečovacím pásmu

Jednotky vyčleňované do zabezpečovacího pásma zaujímají skrytě obranu v blízkosti státní hranice zpravidla na stanovený signál. Myslím, že je účelné, aby tento signál časově předcházel signály bojové pohotovosti pro ostatní útvary divize. Stupeň organizovanosti při zaujímání obrany bude ovlivňovat především množství času na její zaujetí a pro plnění opatření přípravy obrany.

Jestliže bude docházet k postupnému zostřování mezinárodní situace, lze předpokládat, že obrana v zabezpečovacím pásmu bude zaujata vyčleněnými jednotkami včas a podle plánu. Budou tím také vytvořeny podmínky pro splnění všech opatření přípravy obrany v tomto pásmu.

Nejméně příznivá situace může vzniknout tehdy, jestliže nepřítel zahájí agresi ihned po náhlém zostření mezinárodní situace přímo z míst stálé dislokace. V tomto případě mohou jednotky přecházet do obrany v zabezpečovacím pásmu

s velkou pravděpodobností i v průběhu vedení střetného boje s předvoji a předsunutými odřady nepřítele a ne vždy se jim musí podařit zaujmout plánované postavení v blízkosti státní hranice. V důsledku toho budou nuceny i variantně zaujímat další postavení v hloubce zabezpečovacího pásma.

Přesto, že v době míru byli velitelé jednotek vyčleňovaných do zabezpečovacího pásma diferencovaně seznámeni s bojovým úkolem a byla s nimi různými metodami bojové (operační) přípravy uskutečněna zaměstnání v zájmových prostorech, je zapotřebí, aby velitel divize upřesnil dříve přijaté rozhodnutí.

Při dostatku času (zahájení agrese za několik týdnů, měsíc) **bude velitel divize** v průběhu organizace boje (v rozsahu, který se týká jednotek vyčleňovaných do zabezpečovacího pásma) postupně s různým časovým odstupem **upřeshňovat** zejména:

- objekty ničení nepřítele silami a prostředky divize a nadřízenými,
- způsob ničení nepřítele na jednotlivých postaveních zabezpečovacího pásma a zajištění odkrytých boků a mezer proti pronikání především obcházejících odřadů nepřítele a předpokládanou dobu jejich bránění,
- zaujímání jednotlivých postavení a bojové sestavy jednotkami předsunutých odřadů k přehrazení pravděpodobných směrů postupu nepřítele,
- opuštění jednotlivých postavení, osy odchodu, krycí síly, signály,
- krytí jednotek při odchodu na další postavení v hloubce zabezpečovacího pásma a provedení manévru palbou i jednotkami při jejich odchodu,
- síly a prostředky vyčleněné k budování (dokončování) dalších postavení, možnosti využití dříve vybudovaných ochranných staveb,
- místo rozmístění různorodých lécek (včetně prostředků PVO) a kočujících pálebných prostředků,
- skutečný průběh předního okraje hlavního pásma obrany divize a průchody přes něj pro odchod jednotek ze zabezpečovacího pásma,
- způsob průchodu přes zátarasy před předním okrajem obrany a přes vlastní přední okraj,
- místo a způsob zaujetí dalšího postavení v hloubce hlavního pásma obrany divize a předpokládanou činnost jednotek vyvedených ze zabezpečovacího pásma,
- stupně ženijního budování (dobudování) jednotlivých postavení a opěrných bodů s přihlédnutím k předpokládanému charakteru činnosti nepřítele, terénu, počasí, roční, denní a noční době,
- místa zřizování ženijních zátarasů, přípravy stálých zařízení k ničení a doby pohotovosti ženijních zátarasů na předpokládaných směrech útoku nepřítele,
- hlavní otázky organizace součinnosti,
- opatření všestranného zabezpečení boje s důrazem na průzkum, ochranu proti zbraním hromadného ničení a vysoce přesným zbraním, materiální zabezpečení, zejména municí atd.,

– prostory rozvinování míst velení v zabezpečovacím pásmu, organizaci a způsob velení na jednotlivých postaveních s využitím zejména signálů a řadu dalších opatření.

Domnívám se, že **při nedostatku času** (při možném zahájení agrese nepřítelem za 2 až 3 dny) **bude velitel divize upřesňovat** a sdělovat v omezeném rozsahu **jen nejnútnejší údaje pro přípravu boje** v zabezpečovacím pásmu **a bude ji ovlivňovat především osobním řízením.**

Vedení boje v zabezpečovacím pásmu

Základní podmínkou toho, aby jednotky vyčleněné do zabezpečovacího pásma mohly úspěšně vést boj, je uchování vlastní bojeschopnosti po palebném ničení silami a prostředky nepřítele.

Boj s nepřítelem je zahajován společně s jednotkami Pohraniční stráže, dělostřelectvem a protiletadlovými jednotkami. Podle hloubky zabezpečovacího pásma mohou v jejich prospěch působit síly a prostředky z hlavního pásma obrany divize.

Vzhledem k omezeným bojovým možnostem jednotek určených k obraně tohoto pásma a charakteru plnění jejich bojových úkolů bude **hlavním způsobem boje:**

– překvapivé palebné ničení nepřítele jak na maximální vzdálenosti účinného dostřelu palebných prostředků, tak i zahájení palby v metných a menších dálkách, z přivrácených i odvrácených svahů,

– postupná obrana jednotlivých postavení a opěrných bodů spojená s manévrem palbou a pohybem, s využíváním léček a zátarasů do celé hloubky zabezpečovacího pásma na směrech možného postupu nepřítele k přednímu okraji hlavního pásma obrany divize,

– dovedné využívání terénních předmětů a objektů přímo na přechodech na státní hranici, průsmyků, soutěsek, dominantních výšin přiléhajících ke komunikacím, neprůchodných úseků (prostorů) terénu, členitého a lesnatého terénu, ochranných staveb, zastavěných prostorů atd.,

– rychlé a současné odpoutání a vyvedení jednotek zpod úderů nepřítele,
– organizované zaujetí dalšího postavení a připravených (ale i nepřipravených) opěrných bodů v hloubce zabezpečovacího pásma.

Jednotky, které se brání v zabezpečovacím pásmu, musí aktivním bojem, s využitím paleb dělostřelectva a různých zátarasů i léček, způsobit nepříteli překvapivým palebným ničením maximální ztráty, zpomalovat jeho postup, donutit ho k rozvinutí předvojů (předsunutých odřadů) a tím vytvářet podmínky i pro vedení úderů silami a prostředky nadřízených velitelů před jednotlivá postavení.

Při aktivní palebné a manévrovací činnosti jednotek v zabezpečovacím pásmu

ve známém terénu, ve spojení s využitím zátarasů a léček, při malé kapacitě taktického směru, bude nepřítel nucen po zastavení útoku svých předvojů znovu připravovat útok, což povede ke snížení tempa jeho útoku a současně i ke splnění jednoho z hlavních cílů boje v zabezpečovacím pásmu.

K zabránění pronikání nepřítele mezerami mezi opěrnými body obranného rajónu a obcházení postavení určenými odřady nepřítele je nutné spolu s efektivním využíváním paleb dělostřelectva, uskutečňovat manévry silami a prostředky, využívat terénu, léček, zátarasů, včetně minování na dálku. Současně musí jednotky rychle vycházet z boje a organizovaně zaujímat obranu na dalším postavení.

Způsob a uskutečnění odchodu jednotek v zabezpečovacím pásmu na další postavení bude zejména ovlivňovat:

- síla, složení, aktivita a charakter činnosti nepřítele,
- dosavadní průběh boje a výslednost opatření nadřízených a velitelů jednotek v tomto pásmu,
- systém zátarasů a léček v něm,
- charakter terénu a možnosti skrytého manévru,
- denní, noční a roční doba, podmínky viditelnosti,
- situace sousedů a další.

Jsem toho názoru, že odchod by měl být zahájen v okamžiku, kdy nepřítel rozvinul předvoje (předsunuté odřady) ke zteči. Je třeba mít na zřeteli, že způsob odchodu na další postavení v hloubce zabezpečovacího pásma nesmí být šablonovitý. Je nutné, aby byl na každém dalším postavení různý a pro nepřítele překvapivý a neočekávaný. Vždy se musí realizovat tvůrčím způsobem v závislosti na bojových možnostech jednotek v zabezpečovacím pásmu a divize.

Při odchodu z posledního postavení zabezpečovacího pásma je nutné předem určit (upřesnit) průchody v zátarasech před předním okrajem hlavního pásma obrany divize, signály k navázání rádiového spojení, rozpoznávání, zastavení palby, osy odchodu, způsob průchodu přes vlastní zátarasy a přední okraj hlavního pásma obrany divize, místa setkání s průvodci před vlastními zátarasy, palebné zabezpečení odchodu, způsob organizace pořádkové a regulační služby, popř. světelné zabezpečení odchodu a další.

Při tom je důležité nedovolit vklínění nepřítele do předního okraje hlavního pásma obrany divize bezprostředně za odcházejícími jednotkami ze zabezpečovacího pásma. Dovedným vedením boje před předním okrajem hlavního pásma obrany divize je nutné zastavit nepřítele, donutit ho k nové přípravě útoku a k zasazení dalších sil.

Aktivní boj jednotek vyčleněných do zabezpečovacího pásma musí zabránit překvapivému nepřátelskému napadení, dezorganizovat, překvapovat a klamat

nepřítele, zpomalovat (zastavovat) postup jeho předvojů (předsunutých odřadů), nedovolit pronikání nepřátelských obcházecích odřadů, tříštit jeho úsilí o rychlé překonání zabezpečovacího pásma a vytvářet podmínky pro jeho postupné ničení. Splněním těchto úkolů jsou realizovány nutné předpoklady k zahájení boje prvního sledu divize v hlavním pásmu obrany i pro nadřazené stupně.

Kvalita zabezpečovacího pásma bude podmíněna zejména množstvím času na přípravu obrany v zabezpečovacím pásmu, podmínkami zaujetí (přechodu) obrany, stupněm neprůchodnosti terénu (terénní podmínky příhraničního prostoru umožňují vhodným vedením úderů, manévru a vedením boje jednotek zneprístupnit pro nepřítele mnohé taktické směry přímo na přechodech přes státní hranici), šířkou a hloubkou zabezpečovacího pásma, důležitostí a propustností taktického směru, včetně účinnosti zátarasů, bojovými možnostmi jednotek vyčleňovaných do zabezpečovacího pásma, psychickou odolností, ženijním vybudováním postavení (opěrných bodů) a řadou dalších činitelů.

Generálmajor Ing. Jozef Tuchyňa

PRÍPRAVA ORGANIZÁCIE SÚČINNOSTI V OBRANNEJ OPERÁCII ARMÁDY

Súčinnosť v obrannej operácii armády je organizovaná podľa úloh vojsk, predpokladaných smerov nepriateľských útokov a možných variantov bojovej činnosti vojsk.

Jej cieľom je zladiť časovo a priestorovo činnosť vojsk pre účinné vykonanie a využitie účinkov jadrových úderov a použitia ostatných zbraní hromadného ničenia, leteckých a palebných úderov na zmarenie, alebo odrazenie útoku nepriateľa, vytvorenie podmienok pre jeho zničenie a prechod do protiútoky.

Organizácia súčinnosti nemôže byť jednorazovou akciou, je trvalou úlohou, ktorú plní veliteľ a štáb armády do začatia útoku nepriateľa a v celom priebehu obrannej operácie. Povinnosť neprestajne upresňovať súčinnosť vojsk vyplýva aj z toho, že iniciatívu má nepriateľ a bude nevyhnutné častejšie prijímať a uskutočňovať opatrenia, ktorých konečným výsledkom bude vybojovanie iniciati-

vy. Súčinnosť treba organizovať a uskutočňovať na dosiahnutie zladeného úsilia vojsk. **Zladuje sa činnosť:**

- raketového vojska, vyčleneného úsilia letectva, delostrelectva a tankov, pri ničení prostriedkov jadrového napadnutia, vysoko presných zbraní a hlavného uskupenia nepriateľa v priestoroch sústredenia, pri jeho presunoch a rozvíňovaní do bojovej zostavy,

- raketového vojska, vyčleneného úsilia letectva, útvarov rádioelektronického boja, delostrelectva, bojových vrtuľníkov a zväzkov prvého sledu armády pri protipríprave (v závislosti od opatrení vykonávaných veliteľom frontu) a údere pred predný okraj,

- útvarov (jednotiek) brániacich zabezpečovacie pásmo (predsunuté odriady), vyčleneného úsilia letectva, raketového vojska, bojových vrtuľníkov, delostrelectva a zväzkov prvého sledu, s cieľom narušiť a spôsobiť maximálne straty na prístupoch k obrane,

- zväzkov prvého sledu, vyčleneného úsilia letectva, bojových vrtuľníkov, raketového vojska, delostrelectva pri odrážaní útokov nepriateľa pred predným okrajom a v boji o predný okraj obrany,

- zväzkov prvého a druhého sledu, záloh (hlavne PTZ, POZ), raketového vojska, vyčleneného úsilia letectva, bojových vrtuľníkov, delostrelectva pri ničení nepriateľa, ktorý sa vkladil do obrany zväzkov prvého sledu, ako i výsadvok nepriateľa alebo jeho aeromobilových vojsk,

- zväzkov prvého a druhého sledu, raketového vojska, vyčleneného úsilia letectva, bojových vrtuľníkov, delostrelectva a záloh pri ničení nepriateľa, ktorý sa vkladil do pásma obrany,

- vojska PVO pri obrane zväzkov proti úderom vzdušného nepriateľa, ničenia jeho výsadvok a vytváranie podmienok pre plnenie úloh vlastného letectva,

- útvarov rádioelektronického boja pri rušení systému velenia nepriateľa a ochrany vlastných vojsk proti mierenému bombardovaniu.

V obrannej operácii armády možno **súčinnosť organizovať v týchto obdobiach:**

- budovanie obranného pásma obrany,

- ničenie nepriateľa na ďalekých prístupoch k obrane,

- rozbitie a odrazenie útoku nepriateľa vykonaním protiprípravy, vedením úderu pred predný okraj obrany bezprostredne po jadrových úderoch, úderoch letectva a delostrelectva (popríklad úderov na objekty prvého poradia nepriateľa),

- odrážanie útoku pred predným okrajom obrany a boj o udržanie hlavného pásma obrany,

- ničenie nepriateľa, ktorý sa vkladil do pásma obrany divízie prvého sledu a ničenia nepriateľských výsadvok,

- protiúder druhým sledom armády, obnovenie predného okraja obrany, ničenie obkľúčeného nepriateľa (popríklad účasť v protiútočnej operácii).

Pri organizácii súčinnosti veliteľ armády spravidla v jednotlivých obdobiach súčinnosti môže **zľadovať tieto základné otázky pri:**

1. Budovanie obranného pásma armády:

- organizácia a spôsob zaujatia operačnej zostavy armády (závisí od konkrétnej situácie; spravidla pri príprave prvých operácií sa rieši samostatne, podľa Plánu zaujatia operačnej zostavy armády),

- určenie (upresnenie) pásma obrany armády, divízií, priebeh predného okraja zabezpečovacieho, hlavného a druhého pásma (popríklad armádneho pásma obrany), jednotlivých postavení miest velenia, priestorov rozmiestnenia druhých sledov, záloh, atď.,

- rozdelenie posilových prostriedkov pre ženijné budovanie obrany,

- vyčlenenie času a rozdelenie na splnenie plánovaných prác a úloh,

- objem prác spojených s prípravou obrany, potrebu síl a prostriedkov pre jej budovanie,

- stanovenie rozsahu ženijných prác v závislosti od ich objemu, síl a prostriedkov, ktoré sú k dispozícii,

- upresnenie postupnosti ženijných prác z hľadiska využitia príslušných síl a prostriedkov (na budovanie od zabezpečovacieho a hlavného pásma obrany do hĺbky obranného pásma armády),

- lehoty skončenia prác ženijného budovania pásma obrany (prvého, druhého a ďalšieho poradia),

- lehoty skončenia zariadenia mínových polí, ženijných zátarasov, vrátane armádnych zatarasených priestorov (v zabezpečovacom pásme, na prednom okraji obrany, v hlavnom pásme obrany, v hĺbke obranného pásma armády, úsekov komunikácií určených na zničenie),

- budovanie prisunových a odsunových ciest (počet na divíziu, lehotu skončenia ich budovania, určenie armádnych prisunových, odsunových, priečných ciest, čas skončenia ich budovania, zodpovednosť za ďalšie udržiavanie, vrátane náhradných premostení),

- miesta a časy vybudovania vodných zdrojov, ich využitie,

- miesta a časy prípravy a zodpovednosť za organizáciu dymových clón,

- spôsob budovania linkového, rádioreléového spojenia, lehoty ich pohotovosti,

- opatrenia pre maskovanie a utajenie budovania obrany,

- opatrenia na zníženie efektívnosti použitia vysoko presných zbraní nepriateľa a zodpovednosť za ich realizáciu,

- spôsob boja s diverznou prieskumnými skupinami a výsadbami nepriateľa pri budovaní obrany,

- postup práce s prebehákmi od nepriateľa,

- organizácia poriadkovej služby a opatrenia pre zabezpečenie organizovaného pohybu v obrannom pásme armády,

- organizácia PVO pri budovaní obrany,
- spôsob prípravy pásom palieb s dôrazom na pásmo súvislých palieb,
- lehoty pohotovosti systému palieb a lehoty pohotovosti na obranu,
- organizácia velenia a signály (miesta velenia, spôsob ženijného budovania, lehoty pohotovosti),
- opatrenia pre mobilizáciu ľudí pri budovaní obrany.

Oddelene s vybranými a určenými funkcionármi je možné zladit':

- spôsob plnenia úloh, časový plán, vyčlenenie síl a prostriedkov pre zabezpečenie operačného maskovania,
- spôsob a zabezpečenie budovania palebných postavení raketového vojska, prieskumných, palebných a úderných kompletov,
- spôsob a zabezpečenie budovania palebných postavení armádnych protiletadlových raketových útvarov,
- spôsob a zabezpečenie budovania postavení útvarov a jednotiek rádioelektronického boja.

2. Ničení nepriateľských prístupoch k obrane:

- možné priestory sústredenia, osi presunov, časové možnosti a pravdepodobný zámysel nepriateľa,
- priestory, v ktorých bude nepriateľ ničený jadrovými zbraňami, letectvom, delostrelectvom,
- objekty nepriateľa s uvedením počtov jadrových úderov, mohutnosťou, druhom výbuchu (v závislosti od smeru výškového vetra), určením prostriedkov použitia a postupu ich ničenia s dôrazom na raketové vojsko, vojskové a frontové letectvo,
- nepriateľské objekty prvého poradia (1. HPÚ) s uvedením počtu úderov, určením prostriedkov použitia a postupu ich ničenia raketovým vojskom, letectvom a delostrelectvom, hotovostné sily a prostriedky,
- vydelenie síl a prostriedkov a organizácia boja s vysoko presnými prostriedkami nepriateľa,
- spôsob vyjavenia rádiových sietí nepriateľa, rádiové siete nepriateľa s časom rušenia, priestory prikrytia, hotovostné sily a prostriedky REB,
- organizácia prieskumu pre zistenie objektov nepriateľa na ničenie, organizácia prieskumu pre zistenie výsledkov jadrového a palebného ničenia a udania nových cieľov na ničenie,
- priestory a čas zaujatia predsunutých palebných postavení (záložných priestorov bojového rozmiestnenia) na ničenie nepriateľa,
- lehoty pohotovosti raketového vojska a vyčleneného úsilia vojskového a frontového letectva na vykonanie úderov,
- spôsob manévru raketovým vojskom, delostrelectvom, vojskovým letectvom armády po vykonaní úderov na nepriateľa,

- opatrenia pre maskovanie a utajenie,
- organizácia velenia a signály.

3. Vykonaní protiprípravy a úderov pred predným okrajom obrany:

- východiskové priestory vojsk nepriateľa na útok (s dôrazom na tankové útvary, prostriedky jadrového napadnutia, miesta velenia), priestory preskupovania vojsk, možná zostava nepriateľa a jeho pravdepodobný zámysel,
- vyčlenenie síl a prostriedkov na vykonanie protiprípravy raketového vojska, delostrelectva, úsilia letectva a bojových vrtuľníkov, tankov, zväzkov prvého sledu,
- priestory vykonania protiprípravy a čas ich trvania,
- priestory, v ktorých bude nepriateľ ničený jadrovými zbraňami, letectvom, delostrelectvom, bojovými vrtuľníkmi a tankovými jednotkami v dotyku,
- vyčlenenie síl a prostriedkov a organizácia boja s vysoko presnými zbraňami nepriateľa,
- priestory, v ktorých bude nepriateľ rušený útvarmi rádioelektronického boja armády a frontu a čas trvania,
- stanovenie objektov ničenia s určením počtov, druhov a mohutnosti jadrových úderov a bezpečnostné vzdialenosti vlastných vojsk,
- postup pri protipríprave, časové zladenie úderov raketového vojska, letectva, delostrelectva, bojových vrtuľníkov (tankových jednotiek v dotyku) a rušenie útvarmi rádioelektronického boja,
- pásma preletu vlastného letectva (aj vojskového) na vykonanie leteckých úderov,
- priestory a čas zaujatia palebných postavení raketového vojska, delostrelectva na vykonanie protiprípravy a čas pohotovosti,
- spotreba munície na protiprípravu a jej určenie,
- priestory rozmiestnenia útvarov (zväzkov) na vedenie úderov pred predný okraj obrany, ich smery útokov a priestory, ktoré ovládnuť,
- lehotu zriadenia, počty a pohotovosť priechodov vo vlastných zátarasoch pre útvary (zväzky), ktoré vykonajú úder pred predný okraj,
- palebné zabezpečenie útvarov (zväzkov), ktoré vedú úder pred predný okraj,
- pohotovosť vyčlenených síl a prostriedkov na úder pred predný okraj,
- spôsob činnosti útvarov (zväzkov) pred predným okrajom obrany,
- použitie záloh pre upevnenie dosiahnutých priestorov,
- organizácia prieskumu na overenie výsledkov protiprípravy a zistenie ďalšieho zámyslu nepriateľa,
- menéver raketového vojska, delostrelectva, útvarov rádioelektronického boja po protipríprave a palebnom zabezpečení úderu pred predný okraj,
- organizácia PVO pri protipríprave a údere pred predný okraj, zabezpečenie plnenia úloh vlastného letectva,
- organizácia rušenia systémov velenia a ochrany vlastných vojsk pred miereným bombardovaním,

- opatrenia pre maskovanie a utajenie,
- organizácia velenia a signály.

(Protiprípravu a úder pred predný okraj organizuje spravidla veliteľ frontu. Armáda sa ich zúčastňuje vyčlenenými silami a prostriedkami. Pri vedení prvých operácií však musí ich vykonanie presne zodpovedať zámyslu hlavného veliteľa.)

4. Odrážaní útoku nepriateľa na prístupoch k prednému okraju obrany a boji o predný okraj obrany:

- možné smery presunov uskupenia vojsk nepriateľa, čiary rozvinutia a prechodu do útoku, smery úderov (hlavný, druhý smer),
- predpokladané varianty činnosti útočiaceho nepriateľa, hustoty tankov a BVP na možných smeroch útokov, použitie záloh,
- spôsob a priestory ničenia nepriateľa jadrovými zbraňami, letectvom, bojovými vrtuľníkmi, delostrelectvom a tankami na prístupoch k obrane a pri prechode do útoku,
- organizácia boja s vysoko presnými zbraňami nepriateľa,
- spôsob bojovej činnosti a postup pri vedení boja s predsunutými odriadmi,
- opatrenia na odrážanie pokusov nepriateľa viesť prieskum,
- organizácia boja jednotiek v zabezpečovacom pásme armády, ich podpora raketovým vojskom a delostrelectvom, vojskovým letectvom, spôsob boja na jednotlivých postaveniach zabezpečovacieho pásma, využitie ženiijných zátarasov, organizácia ich prechodu bojovými zostavami divízií prvého sledu,
- postup vzájomnej podpory zväzkov prvého sledu medzi sebou pri odrážaní útoku tankov a pechoty, spôsob boja v ich pásmach obrany,
- spôsob prikrytia medzier pri vyradení útvarov po jadrových úderoch, odstraňovanie následkov po týchto úderoch,
- spôsob činnosti útvarov (zväzkov), ktoré stratili bojaschopnosť a ich vyvedenie na priečne postavenia a palebné čiary v hĺbke obranného pásma armády,
- spôsob obrany zväzkov a záloh armády pred údermi letectva, bitevných vrtuľníkov na prednom okraji obrany a zabezpečenie činnosti vlastného letectva,
- opatrenia na zníženie efektívnosti použitia vysoko presných zbraní nepriateľa,
- spôsob vedenia rádioelektronického boja silami armády,
- organizácia velenia a signály.

5. Ničenie nepriateľa, ktorý sa vkladil do pásma obrany divízie prvého sledu a ničenie nepriateľských výsadvok:

- možné smery a priestory vkladenia tankov a pechoty nepriateľa do obrany,
- čiary a priestory, od ktorých závisí odolnosť obrany a musia byť udržané zväzkami prvého sledu,
- spôsob jadrového a palebného ničenia nepriateľa, ktorý sa vkladil do obrany a spôsoby ničenia jeho druhých sledov, postupujúcich do priestoru vkladenia,

- spôsoby použitia útvarov druhých sledov divízie v závislosti od smerov a priestorov možného vkladania nepriateľa do obrany a smery protisteči druhých sledov zväzkov,
- spôsob vedenia bojovej činnosti zväzkov po zničení nepriateľa, ktorý sa vkladil do obrany a obnovenie predného okraja obrany,
- zladenie činnosti zväzkov pre prípad vkladania sa nepriateľa na styku s nimi,
- spôsob činnosti zväzkov v prípade, že sa im nepodari zastaviť útočiaceho nepriateľa v ich pásme obrany,
- použitie záloh armády na zastavenie nepriateľa, ktorému sa podarilo preniknúť hlavným pásmom obrany,
- spôsob použitia zatarasených priestorov armády a zladenie ich použitia s činnosťou zväzkov prvého sledu armády,
- spôsob použitia dymu na oslepenie protitankových prostriedkov a bitevných vrtuľníkov nepriateľa,
- charakter činnosti divízií prvého sledu pri protiúderu silami armády,
- pravdepodobné priestory vysadenia taktických vzdušných výsadek, aeromobilových skupín nepriateľa, vyčlenenie síl a prostriedkov na ich ničenie a spôsoby ich ničenia,
- spôsob obrany zväzkov a záloh armády proti úderom vysoko presných zbraní nepriateľa, letectva, jeho bitevných vrtuľníkov a zabezpečenie činnosti vlastného letectva,
- spôsob vedenia rádioelektronického boja silami armády,
- organizácia velenia a signály.

6. Protiúdere druhým sledom armády, obnovení predného okraja obrany a pri ničení obkľúčeného nepriateľa:

- uskupenie síl a prostriedkov nepriateľa, charakter a možný zámysel jeho ďalšej bojovej činnosti,
- čiar a priestory, ktoré musia byť udržané zväzkami prvého sledu a prostriedky na zosilnenie ich obrany,
- spôsob jadrového a palebného ničenia nepriateľa, ktorý sa vkladil do obrany zväzkov prvého sledu,
- smery protiúderu (protiúderov) podľa smeru a priestoru vkladania nepriateľa, hlavné a záložné čiar rozvíjania na možných smeroch protiúderov,
- pochodové osi, spôsob presunu, rozvíjanie zväzkov, ktoré vedú protiúderu,
- objekty a spôsoby použitia jadrových zbraní, úderov letectva, bojových vrtuľníkov a delostrelectva pred protiúderom armády (objekty úderov raketového vojska s konvenčnými náplňami pri vedení boja bez použitia ZHN),
- zabezpečenie čiar rozvíjania armádneho protiúderu zväzkami prvého sledu armády, zálohami armády, vojskom PVO, útvarmi rádioelektronického boja,

- činnosť zväzkov prvého sledu po začatí protiúderu silami druhých sledov armády,
- priestory vysadenia taktických vzdušných výsadek pre zabezpečenie protiúderu, alebo na prehradenie ciest odchodu nepriateľa z priestoru vniknutia,
- vyčlenenie síl a prostriedkov na obkľúčenie nepriateľa na vnútornom obkľúčovacom kruhu, zladenie ich činnosti,
- činnosť zväzkov pri obnovení predného okraja obrany (v prípade že armáda nebude prechádzať do protiútočnej – útočnej operácie aj spôsob upevnenia predného okraja obrany, obnovenie systému palieb armády),
- možný spôsob prechodu vojsk armády do protiútočnej operácie,
- spôsob ničenia obkľúčeného nepriateľa vyčlenenými silami a prostriedkami, jeho jadrové a palebné ničenie,
- spôsob použitia záloh armády pri vedení protiúderu,
- organizácia protivzdušnej obrany a rádioelektronického boja,
- opatrenia pre maskovanie a utajenie,
- organizácia velenia a signály.

(Vzhľadom na to, že prechod do protiútočnej alebo útočnej operácie je uvažovaný iba z predpokladanej činnosti nepriateľa, je jeho začiatok časovo značne vzdialený. Rozkaz na prechod do protiútočnej alebo útočnej operácie vydáva veliteľ frontu. Dôležitosť tejto etapy obrannej operácie vyžaduje aj značné utajenie. Preto bude vždy treba toto obdobie riešiť rámcovo a potrebné otázky súčinnosti zladovať aj oddelene s jednotlivými stupňami velenia. Podrobnú súčinnosť vykonať až pred bezprostredným prechodom armády na vedenie protiútočnej alebo útočnej operácie.)

V prvých obranných operáciách armád na odrazenie agresie nepriateľa môže byť súčinnosť organizovaná v týchto obdobiach:

- zaujatie obranného pásma a dokončenie jeho budovania,
- účasť síl a prostriedkov armády v prvom hromadnom palebnom údere (jadrovom údere) frontu a v protivzdušnej operácii frontu,
- odrazenie agresie nepriateľa (palebné ničenie nepriateľa na prístupoch k obrane, účasť síl a prostriedkov armády v protipríprave frontu, odrážanie nepriateľských útokov pred a v zabezpečovacom pásme obrany, odrážanie nepriateľskej seči pred predným okrajom obrany, vedenie boja na udržanie hlavného pásma obrany),
- ničenie nepriateľa, ktorý sa vnikol do pásma obrany divízií prvého sledu, ničenie nepriateľských výsadek,
- protiúder druhým sledom armády, obnovenie predného okraja obrany (popri prípade prechod do protiútočnej operácie).

Obsah, riešené otázky v týchto obdobiach sú analogické ako predchádzajúce.

V každom období rieši veliteľ armády otázky súčinnosti susedov a niektoré rozhodujúce otázky materiálneho a technického zabezpečenia. Podrobne sa týmito otázkami zaoberajú odborní funkcionári vo svojich nariadeniach a pri organizácii súčinnosti vo svojej veliteľskej pôsobnosti.

V jednotlivých obdobiach súčinnosti pri vedení obrannej operácie som sa zaoberal obsahovými otázkami, ktoré je možné riešiť. Vedenie obrannej operácie však vždy závisí od situácie a zloženia armády, charakteru činnosti a uskupenia nepriateľa, terénnych a poveternostných podmienok. Preto aj obdobia súčinnosti a ich obsahovú náplň treba prispôbiť konkrétnej situácii a podmienkam.

Zásady organizácie súčinnosti so susedmi a možná obsahová náplň

Vedenie armádnych operácií treba vidieť ako súčasť frontových operácií a popríklad operácií vedených v určených priestoroch bojovej činnosti. Nemožno ich teda chápať ako samostatné alebo samoučelné plnenie úloh. Spravidla budú vedené v úzkej súčinnosti so susednými armádami. V niektorých prípadoch ich je možné viesť bez niektorého suseda, ktorý bude neutrálny štát, masív veľhôr, morské pobrežie. Nevylučuje sa ani možnosť úplne samostatného vedenia armádnej operácie v určitých obmedzených priestoroch, čo však bude iba výnimočne.

Ciele a úlohy armádnych operácií sú určované rozhodnutím veliteľa frontu, ktorý stanoví aj základné otázky súčinnosti pre frontovú operáciu a teda aj súčinnosťné otázky armád plniacich úlohy ako susedov.

Uvedené ciele a úlohy, súčinnosťné otázky stanovené veliteľom frontu sú povinní rešpektovať velitelia armád pri tvorbe svojich rozhodnutí. Aby však mohli všetky otázky a úlohy zabezpečiť a splniť, musia sa o nich navzájom informovať a niektoré aj riešiť spoločne. To je nevyhnutnou podmienkou vzájomnej nepretržitej a úzkej súčinnosti susedných armád.

Zodpovednosť za styk a teda aj udržiavanie súčinnosti sa stanovuje príslušnými rozkazmi, nariadeniami, smernicami nadriadených veliteľov. V prípade, že to tak nie je, platia zásady udržiavania styku sprava doľava, čo v praxi znamená zodpovednosť za styk a súčinnosť s ľavým susedom. To však nezabavuje povinnosť žiadneho veliteľa za organizáciu súčinnosti so susedmi, teda za organizáciu súčinnosti s oboma susedmi.

Za zabezpečenie fungovania nepretržitej súčinnosti so susedmi podľa Oper-2-1, čl. 15 má zodpovednosť operačné oddelenie armády. Podľa skúseností je výhodné určiť na plnenie tejto úlohy dôstojníka informačnej skupiny.

V zložitých situáciách alebo pri plnení rozhodujúcich úloh operácie môže byť na plnenie tejto úlohy vyčlenená aj styčná skupina. Pre zabezpečenie nepretržitosti súčinnosti a včasného odovzdávania informácií je výhodné, aby skupina pracovala na veliteľskom stanovišti susednej armády. Zloženie skupiny bude spravidla závisieť od obsahu plnenej úlohy. Spravidla to budú dôstojníci operačného a

spravodajského oddelenia, z oddelenia protivzdušnej obrany, raketového vojska a delostrelectva a ženijného oddelenia.

K základným úlohám dôstojníka (alebo styčnej skupiny), zodpovedného za styk so susednou armádou patria:

- získavanie správ o činnosti susednej armády v rozhodnutiach jej veliteľa a odovzdávať ich príslušnému veliteľovi a štábu armády,
- poznať situáciu vlastnej armády, rozhodnutie veliteľa a o tom informovať veliteľa susednej armády,
- udržiavať nepretržité spojenie s vlastným štábom (alebo so štábom susednej armády, v závislosti od miesta pôsobenia),
- doručovať výsledky organizácie súčinnosti v priebehu operácie veliteľovi a štábu susednej armády a opačne.

Pri plnení úloh operácie môžu velitelia susedných armád riešiť tieto **súčinnostné otázky**:

- určenie konkrétnej zodpovednosti zväzkov, útvarov a udržiavanie styku a súčinnosti na krídlach operačnej a bojových zostáv,
- jadrové a palebné ničenie nepriateľa na styku armád s presným vymedzením zodpovednosti za ničenie objektov a cieľov,
- spôsob a priebeh plnenia jednotlivých úloh operácie,
- priestory, v ktorých bude uskutočňovaná palebná, alebo iba operačná súčinnosť vojsk armád,
- hodnota palebnej, taktickej súčinnosti,
- zabezpečenie úloh PVO na stykoch armád,
- organizácia súčinnostného spojenia,
- určenie spoločných signálov, umožňujúcich vedenie bojovej činnosti krídelným zväzkom a útvarom.

Nepretržitá súčinnosť so susedmi je dôležitým predpokladom splnenia cieľov a úloh operácie. Preto patrí k základným povinnostiam veliteľov a štábov.

Zvláštnosti súčinnosti armády koaličného zloženia

V súčasnosti nebude zriedkavosťou, že armáda pri vedení obrannej operácie bude mať koaličné zloženie. Vyplýva to zo spoločných záujmov obrany socializmu členských štátov Varšavskej zmluvy a ich vojenskej doktríny.

Takéto zloženie môže mať aj určité problémy pri plnení úloh, vyplývajúce z jazykových rozdielností, ako i niektorých rozdielností materiálneho zabezpečenia. S nimi treba počítať pri velení a teda aj pri organizácii súčinnosti.

Som toho názoru, že pre uľahčenie velenia a organizácie súčinnosti je **nevyhnutné**:

- osobne veliteľom armády poznať veliteľov, hlavných funkcionárov zväzkov

(útvarov), ich zloženie, možnosti; je žiadúce, aby bol prítomný pri ich preberaní do zostavy armády,

- veliteľmi druhov vojsk, náčelníkmi špeciálnych vojsk a služieb poznať osobne svojich podriadených, zvládnuť organizačné, bojové možnosti, stav materiálnych zásob a zvláštnosti ich doplňovania,

- rozpracovať také dokumenty pre velenie, teda aj pre súčinnosť, ktoré budú dobre chápané z jednej aj druhej strany; základom musí byť dobrá znalosť ruského jazyka, čo však nevylučuje možnosť spracovania dokumentov v národnom jazyku príslušného zväzku, útvaru,

- určiť predstaviteľov, ktorí ovládajú príslušný jazyk od zväzku, útvaru k armáde a opačne,

- vymeniť si navzájom operačné skupiny,

- objasňovať úlohy hneď pri ich vydávaní,

- podpisovať mapy rozhodnutí, rozkazy, bojové nariadenia, že úlohy sú pocho-
pené,

- udržiavať nepretržitú a tesnú súčinnosť v priebehu operácie, t.j. veliteľom armády osobne veliť a zladzovať plnenie úloh, úlohy určovať s dostatočným časovým predstihom, aby podriadení mali čas na ich pochopenie (súčasne ich aj objasňovať), preverovať ich pochopenie, ihneď s určovaním úloh organizovať súčinnosť v potrebnom rozsahu.

Myslím, že takto organizovaná súčinnosť pri koalíčnom zložení armády zabezpečí dobré chápanie úloh, ich zladzovanie a plnenie v priebehu vedenia operácie.

Vplyv organizovania a uskutočňovania nepretržitej súčinnosti na výsledky bojovej činnosti v operáciách je overený skúsenosťami z Veľkej vlasteneckej vojny. Závisia od zladení úderov vojsk na nepriateľa podľa úloh, priestorov a času.

Význam organizácie súčinnosti neprestajne vzrastá. So zvyšovaním bojových možností zväzkov a útvarov, používaním modernejších zbraňových prostriedkov, zdokonaľujú sa aj spôsoby ničenia nepriateľa a boja s jeho prostriedkami. Preto je organizácia súčinnosti všetkých prvkov operačnej aj bojovej zostavy, so susedmi, spolupôsobiacimi vojskami, v centre pozornosti velenia ČSLA. Jej ďalšie zdokonaľovanie je dôležitou úlohou prípravy veliteľov a štábov.

VÝVOJ VYUŽÍVÁNÍ PROSTŘEDKŮ AUTOMATIZACE VELENÍ

S rozvojem prostředků automatizace velení se otevírají nové oblasti pro jejich využití. Strhující tempo tohoto procesu a zejména jeho přínosy velení zaujaly dnes uživatele prostředků výpočetní techniky natolik, že se stali přívrženci automatizace velení a snaží se jejím rozvoji všestranně pomáhat. Avšak má-li být tato pomoc prospěšná, musí se uskutečňovat se znalostí věci. Jinak může vést k plýtvání silami a prostředky. Proto se jeví jako účelné šířejí informovat uživatele o vývoji v oblasti automatizace velení, mimo jiné i na úseku zpracování a přenosu formalizovaných dokumentů.

S využitím výpočetní techniky ke zpracování formalizované dokumentace se započalo v ČSLA nejprve na operačním stupni po zavedení počítače MOMI-2. Vybavení těchto počítačů uživatelskými terminály a zařízeními pro utajený přenos dat vytvořilo pro tuto činnost materiální předpoklady. K zabezpečení vlastní práce byl vyvinut programový systém, který dostal označení FORTAB.

K obdobnému využití výpočetní techniky došlo i u taktického stupně po zavedení mikropočítače POTAS. Zde pro zpracování formalizovaných bojových dokumentů byl vytvořen programový systém FORDOK.

Oba systémy FORTAB a FORDOK se ujal a patří k programům, které jsou při cvičeních nejvíce využívány. Uživatelé nejen oceňují jejich pomoc, ale také na základě získaných zkušeností požadovali jejich zdokonalení. Proto byl v souvislosti se zavedením počítače MOMI-3 zpracován pro operační stupeň nový programový systém označený jako FORTAB-H. Obdobná možnost se naskytla i u taktického stupně. Zde budou postupně zaváděny mikropočítače POTAS-I.

Mikropočítač POTAS-I se liší od předchozí verze především tím, že má zabudován tzv. Ram-disk (vnitřní paměť s kapacitou 256 kB s přístupem jako u pružných disků). Tato úprava umožnila vybavit počítač výkonným operačním systémem AMIKROS a dalším bohatým základním programovým vybavením, obsahujícím překladače (basic, fortran, cobol, D-base, assembler), systémové programy pro obsluhu (PIP, Power atd.) a textový editor TA, který umožňuje zpracování textů v češtině a slovenštině.

Mimo rozšíření paměti byly provedeny také další technické úpravy na klávesnici a tiskárně, které ale znemožnily, aby na mikropočítači POTAS-I byl provozován systém FORDOK v původním provedení. Proto jsme přistoupili k jeho přepracování.

Při přepracování byly brány v úvahu připomínky uživatelů, jakož i možnosti, které počítač získal technickými úpravami a novou základní programovou výbavou. Výsledkem je nový programový systém FORDOK-K, který si uchovává základní funkce dosavadního systému FORDOK, ale navíc nabízí nové či kvalitnější služby. Využití systému FORDOK ke zpracování formalizované bojové dokumentace bylo popsáno ve Vojenské mysli č. 10/1987.

Nynější FORDOK-K se oproti předchozí verzi FORDOK liší především tím, že je vybudován jako aplikační program pod operačním systémem AMIKROS. To dovoluje při práci na mikropočítači POTAS-I přecházet ze systému FORDOK-K na jiné aplikační úlohy a vracet se zpět, aniž by se musel FORDOK-K znovu zavádět čtením z magnetofonu.

FORDOK-K má však nové funkce, které umožňují uživatelům:

- ukládat do paměti počítače několik desítek formulářů, nebo jiných souborů, určených

k další manipulaci (vyplňování, opravování, přenos, uchování, tisk apod.) a na vyžádání inzerovat jejich seznam,

- zpracovat texty v češtině nebo slovenštině (s využitím velkých a malých písmen včetně diakritických znamének, která jsou v případě přenosu transformována do kódových ekvivalentů),

- skládat dokumenty z příspěvků, nebo pořizovat výpisky s potlačením textu některých odstavců.

Systém FORDOK-K má několik verzí umožňujících poskytování dalších služeb, které jsou vázány na technické vybavení výpočetních míst s mikropočítači POTAS-I. Patří k nim výstup do děrné pásky v kódu CCITT, přenos zpráv nebo jejich částí na jiný POTAS-I, zapojený do stejné mikropočítačové sítě a výměna zpráv mezi POTAS-I a převozným počítačem MOMI-3 zprostředkovaná koncovým zařízením pro utajený přenos dat.

Všechny tyto služby, které poskytuje systém FORDOK-K byly prakticky vyzkoušeny při velitelsko-štábním cvičení stálého stavu VA AZ a osvědčily se. Přispívají k vyšší efektivnosti a zrychlení velení. Znamenají další krok vpřed v rozvoji automatizace velení, zejména na taktickém stupni.

Plukovník Ing. Miroslav Nedvěd, CSc.

KE ZVÝŠENÍ ÚROVNĚ BOJOVÉ PŘÍPRAVY VOJSK

V minulých letech byl v naší armádě dáván velký důraz na důslednou intenzifikaci polní přípravy velitelů, štábů a vojsk. Byla uskutečněna řada opatření, která směřují ke zvýšení kvality bojové přípravy. V současné době se sice již tolik nehovoří o intenzifikaci bojové přípravy, ale dále platí požadavek na zvýšení její úrovně. O tom svědčí i úkol, stanovený Rozkazem ministra národní obrany ČSSR pro přípravu vojsk ČSLA ve výcvikovém roce 1989–1990, který mj. stanoví: „**Dosáhnout vysoké kvality bojové přípravy a vysoké připravenosti svazků a útvarů při praktické realizaci požadavků obranného charakteru vojenské doktríny ČSSR.**“

Vojenská doktrína členských států Varšavské smlouvy vyžaduje přehodnotit systém přípravy velitelů, štábů a vojsk, aby odpovídala kvalitativním požadavkům dalšího rozvoje ozbrojených sil v současné etapě. Jedním z důležitých ukazatelů dalšího zvyšování bojové pohotovosti vojsk je zdokonalování taktické přípravy vojsk. Podrobíme-li kritickému rozboru současný stav přípravy vojsk, nelze než

objektivně konstatovat, že jsme v rozvoji taktiky před řadou let začali zaostávat a tuto skutečnost konstatuje i sovětský vojenský odborný tisk.

Historie vojenství nás učí, že většina armád se vždy připravovala k příští válce podle zásad minulé války, takže prognóza budoucích operací a bojů zůstávala vždy na úrovni minulé války.

Ve Velké vlastenecké válce velitelský sbor Sovětské armády dovedl využít získaných bojových zkušeností ve své další činnosti, učit se z chyb a hledat nové formy a způsoby boje. V poválečném období bylo využito zkušeností z Velké vlastenecké války, byly přepracovány nové řady a v 50. letech byly dále rozpracovány teoretické otázky vedení bojové činnosti za použití jaderných zbraní. Po jejich zavedení do výzbroje byly uskutečněny zásadní změny ve vojenském umění. Obdobně tomu bylo v 60. a 70. letech při zavedení raketových zbraní do výzbroje armád, kdy došlo k dalšímu kvalitativnímu skoku v rozvoji prostředků ozbrojeného zápasu.

V současnosti jsme svědky dalšího rozvoje vojenské techniky, zavedení vysoce přesných zbraní s dalekým dosahem, nových prostředků REB, automatizace vedení vojskům a nových zbraňových systémů. Význam nynější etapy rozvoje vojenského umění spočívá i v tom, že na počátku 80. let byla v armádě USA a v armádách západoevropských států přijata zásadně nová koncepce vedení boje. Podle těchto nových názorů je důraz kladen na současné palebné ničení všech prvků bojové sestavy protivníků a na boj s druhými sledy. To vše má velký vliv na rozvoj současné taktiky a vyžaduje nové přístupy k analýze probíhajících změn ve vojenství. K zásadní změně v taktice však u nás nedošlo.

V naší taktice vševojskového boje se dosud ve značné míře projevuje šablona, stereotyp a konzervatismus v teorii i praxi. Na taktických cvičeních je boj převážně veden obdobně jako v závěrečném období Velké vlastenecké války přesto, že vojska dnes disponují moderními a efektivními zbraněmi i bojovou technikou. Dále se podceňuje nepřítel a k jeho bojovým možnostem se objektivně nepřihlíží. Je známo, jak se při cvičeních využívají bojové koeficienty zbraní, svazků a útvarů pro výpočet poměru sil, s nimiž se provádí eskamontáž, aby poměr sil byl pokud možno v náš prospěch. Vždyť stále nemůžeme cvičit vojska podle hesla „vítězství za každou cenu“. Příkladem z Velké vlastenecké války je dostatek. Tenkrát byly prováděny opakované čelní údery, boj v obklíčení byl veden za každou cenu, i když odchod vojsk by byl vzhledem k situaci mnohem účelnější, a tak docházelo k obrovským ztrátám.

To vše nevede k solidní přípravě velitelů i vojsk k boji s aktivním a silným nepřítelem. Ukazuje se, že v taktice nelze řešit nové úkoly starými metodami. V teorii dovedeme charakterizovat průběh budoucích operací a bojů, ale v praktické přípravě postupujeme stále stejně. Nebereme v úvahu reálné palebné možnosti nepřítele, jeho moderních zbraňových systémů, velmi účinné palebné možnosti dělostřelectva a letectva, především vojskového, pravděpodobnou činnost diver-

zně průzkumných jednotek, které mohou podstatně narušit náš tyl, systém velení a spojení apod., možnosti průzkumu, nové způsoby minování na dálku palebné možnosti tanků a dělostřelectva apod. Zejména silná protitanková obrana nepřítele, která může zabránit našemu útoku, a způsobit vyřazení celých tankových svazků, což je dosud velmi podceňováno.

Někteří vyšší důstojníci ve velení vojskům spoléhají na určitou nedotknutelnost, když neberou v úvahu možnosti nepřátelského REB, které může dočasným zarušením našich spojovacích sítí podstatně oslabit náš systém velení.

Při taktických cvičeních jsou vytvářeny zjednodušené pozemní a vzdušné situace a pokud se rozehrávají palebné údery na nepřítele, tak jsou zpravidla velmi účinné a naopak údery nepřítele na naše vojska nemají žádný vliv a svazky, útvary a jednotky jsou po celou dobu boje „nesmrtelné“. V dynamice boje je vžitý schematicismus a postup vojsk se rozehrává lineárně od čáry k čáře, provádějí se čelní údery, rozehrávají se dlouhé přestávky v bojové činnosti obou stran.

Měli bychom se oprostit od dlouholetých šablon v provádění taktických cvičení, jejichž průběh nabyl charakteru určitých stereotypů, vycházejících ze zkušeností na sklonku 2. světové války. Rozdíl je pouze v tom, že vojska jsou sice vyzbrojena moderními typy zbraní, ale moderní tanky postupují stejně, jako kdysi T-34, kdy pěchota postupovala za tanky a dnes to jsou motostřelecké jednotky, za nimiž sice jedou moderní BVP a OT, ale motostřelci bojují po sesednutí obdobně, jako dříve.

Zavedení obrněných transportérů k vojskům nám dělalo kdysi značné problémy a zpočátku jsme si nevěděli rady, co s nimi. Byla to obdobná situace jako při začlenění těžkých kulometů za 1. světové války. Vždyť vzpomeňme si na názory některých funkcionářů, zda obrněné transportéry mají sloužit jen k dopravě vojsk nebo i k vedení boje. To je jeden z příkladů, kdy se projevoval značný konzervatismus v myšlení lidí.

Dosavadní poznatky z prováděných cvičení svědčí o tom, že převážná většina taktických cvičení neučí účastníky dostatečné smělosti při realizaci originálního manévru, ale vychází z dlouholeté rutiny a šablony. Potvrzuje se, že častá ukázková cvičení vedou k šabloně u podřízených stupňů a projevuje se malá snaha o tvůrčí rozpracování nových způsobů bojové činnosti, jakou jsme viděli v padesátých letech při rozpracování nových zásad vedení bojové činnosti s použitím jaderných zbraní. Tenkrát se cvičení zúčastňovali výzkumní pracovníci, byla organizována zkušební cvičení a byly hledány nové formy a způsoby boje.

Hybnou silou rozvoje teorie je praxe. V žádném případě však nemůže zaostávat rozvoj vojenské teorie za obecným vývojem událostí. Jejím úkolem je zkoumat a hledat nové cesty pro praxi vojsk. Vojenská věda se nyní rozvíjí velmi intenzivně, což umožňuje tvůrčí rozmach v teorii taktiky i v praktickém výcviku vojsk. Zde je nutné hledat nové způsoby přípravy a vedení boje, které by odpovídaly dosažené úrovni rozvoje prostředků ozbrojeného zápasu.

V Sovětské armádě se nyní zdůrazňuje, že je zapotřebí obrodit a vzkřísit taktiku jako umění vedení boje. K tomu se doporučuje maximálně přiblížit výcvik požadavkům boje, vytvářet na cvičeních takové situace, které ukáží obraz skutečného boje a jeho složitost bude vyžadovat od cvičících, aby prokazovali stejné kvality, jako ve skutečném boji.

V bojové přípravě bude nezbytné usilovat o přechod na její vyšší kvalitu v souladu s požadavky vojenské doktríny a nových názorů na vedení soudobého boje i v souladu se zaváděnými novými typy bojové techniky.

Ukazuje se, že předvídání charakteru budoucího boje bylo vždy nejtěžším úkolem taktiky a v tomto směru docházelo k vážným chybám. Na jedné straně se některé armády připravovaly k „minulým válkám“ a nebo byla přeceňována zkušenost „malých válek“ a z nich byly vyvozovány jednostranné nesprávné závěry, nebo nebyl plně doceněn vliv nových zbraní na taktiku, popřípadě byl buď podceňen nebo naopak přeceňován nepřítel, jeho bojové možnosti i vlastní vojsko.

V současnosti je taková situace, s jakou jsme se dosud nesetkali. Doposud ještě nikdy neprobíhala tak dynamicky modernizace technického vybavení vojsk, nevznikalo tolik nepředvídaných okolností, ovlivňujících charakter bojové činnosti, jako nyní. Úkolem teoretiků v taktice není pouze sledovat zdokonalování výzbroje a rozpracovávat způsoby boje a ochrany proti bojovým prostředkům nepřítele, ale současně rozpracovávat perspektivu a zkoumat tendence rozvoje boje, studovat všechny vlivy, působící na jeho charakter s přihlédnutím k rychlému vědeckotechnickému rozvoji. Ke zvýšení efektivnosti bojové přípravy se klade v současnosti velké úsilí především na přípravu nižších stupňů, zejména praporu, roty. Domnívám se, že to je správná cesta, když si uvědomím, že jsme vždy uznávali, že základní taktickou jednotkou je prapor, ale jeho příprava k boji byla opomíjena.

Při rozpracování nových zásad vedení bojové činnosti za použití jaderných zbraní byly v obraně zvětšeny šířky pásem a úseků i hloubky bojových sestav svazků a útvarů. To vedlo k celkovému zředění sil a prostředků, ke zmenšení hustoty a v důsledku toho i ke snížení jejich obranyschopnosti a poklesu úpornosti v obraně. Předpokládalo se kompenzovat tuto skutečnost použitím jaderných zbraní k odvetným úderům na útočícího nepřítele. V současné době jsme tyto normy v podstatě přejali i pro vedení bojové činnosti bez jaderných zbraní a je otázka, zda při vedení obranného boje budou vojska v těchto šířkách úseků a pásem vůbec schopna odolávat silnému útočníkovi.

Při řešení otázek vedení obranného boje bychom neměli zapomínat na možnost nepřítele ničit nám současně celou obrannou sestavu, kdy nepřítel bude mít snahu rozdělit naše vojska nejen po směrech, ale i do hloubky. To vyžaduje od velitelů a štábů hledat nové způsoby vedení boje, abychom si zachovali životaschopnost našich vojsk, zvýšili jejich protipalebnou, protivýsadkovou a protitankovou odolnost na všech stupních.

Před zahájením útoku se nepřítel bude snažit silnými palebnými údery ničit naše opěrné body, takže vojska v obraně budou mít značné ztráty ještě do zahájení útoku. V minulé válce byla vojska v tomto období vyváděna do odolných úkrytů a po skončení nepřátelských dělostřeleckých a leteckých úderů opět zaujímalasvá palebná postavení. Tuto činnost prakticky při cvičeních vůbec necvičujeme a ve skutečném boji by mohlo dojít k vysokým ztrátám vlastních vojsk. Na cvičeních jsou dále zjednodušovány otázky organizace paleb, ženíjního budování a zřizování zátarasů, obrana je budována šablonovitě a lineárně.

Dále bude účelné s každou rotou a praporem prakticky procvičit ženíjní budování opěrného bodu roty a praporemního rajónu obrany. Nelze připustit, aby na této úrovni byly procvičovány otázky obrany v předem vybudovaných vzorových opěrných bodech a rajónech. Vojska mohou tyto úkoly zvládnout jedině tenkrát, budou-li prakticky budovat jednotlivá zařízení a procvičovat jednotlivé prvky vedení bojové činnosti. Je pochopitelné, že v praxi to může vyvolat značné problémy vzhledem k omezeným možnostem ve VVP, ale v opačném případě tyto úkoly nebudou dostatečně zvládnuty.

Důležité je cvičit vedení kruhové obrany s využitím tanků a bojových vozidel pěchoty v obraně využívaných jako opěrných palebných bodů. Podle zkušeností je účelné umísťovat tanky v obraně ve vzdálenosti 500–600 m jeden od druhého, což umožní plně využít jeho palebných možností. Při organizaci obrany je nutné, podle mého názoru, přehodnotit i význam protiztečí, na které jsme doposud kladli velký důraz a v nich jsme viděli aktivnost obrany. Tyto protizteče byly zpravidla prováděny bez ohledu na konkrétní situaci, což mohlo vést k velkým ztrátám. Zkušenosti z Velké vlastenecké války potvrzují časté provádění neúčelných a zbytečných protiztečí. Místo nich bude účelné více procvičovat vedení obranné bojové činnosti z místa i odchod vojsk, který byl dosud velmi opomíjen. K zabezpečení manévru bude vhodné intenzivněji procvičovat přesuny vojsk. Současná situace sice povede k opačným tendencím, požadujícím úsporu pohonných hmot, avšak jen praktická příprava vojsk k přesunům může zabezpečit jejich vysokou mobilitu a schopnost vést úspěšnou bojovou činnost.

V útoku neodpovídají některé způsoby boje soudobým požadavkům. Málo se snažíme hledat nové formy, které by vedly k minimálním ztrátám ve skutečném boji. Tak např. při taktických cvičeních s bojovou střelbou se provádí útok v podstatě stejným způsobem, jak tomu bylo za 2. světové války. Za útočícími tanky, které postupují ve vzdálenosti 150 až 200 m od dělostřeleckých výbuchů v rámci palebného valu nebo postupného soustředění palby mohou tanky dosahovat rychlosti postupu 4 až 5 km.h⁻¹, aby jim stačily motostřelecké jednotky, útočící pěšky. Za nimi přesně podle zásad od skrytu ke skrytu jedou OT a BVP a další zbraně PVO, dělostřelectvo atd. Při takové formě útoku by se nepříteli podařilo zničit maximální množství našich tanků a dalších zbraní i osob.

Máme-li ve výzbroji OT a BVP, neměli bychom je využívat v boji pouze jako

dopravní prostředky, jak se při jejich zavedení někteří odpovědní funkcionáři tenkrát snažili prosazovat, ale tyto obrněné prostředky by měly chránit motostřelce a těsně za tanky útočit spolu s nimi. Tím by se podstatně zvýšila hustota obrněných vozidel na bojišti a **bylo by možné útočit mnohem vyšším tempem, než při pěšky postupující motopěchotě!** Vždyť tanky se někdy doslova plazí na bojišti a vůbec není využito jejich rychlosti a úderné síly.

Na operačním stupni však naopak kalkulujeme při plánování útočné činnosti se značně vysokými tempy našich vojsk a málo zvažujeme konkrétní možnosti nepřítele při vedení obranného boje a málo přihlížíme k velkým počtům jeho protitankových prostředků. Nasycenost protitankové obrany nepřítele se v posledním desetiletí zvýšila 2 až 3krát, takže musíme počítat s hustotou 70 až 80 protitankových prostředků na 1 km fronty v taktické hloubce nepřátelské obrany. A to nepočítáme moderní systémy, s nimiž sice na operačních cvičeních uvažujeme, ale při provádění taktických cvičení jsme doposud v činnosti našich vojsk nevyvodili žádné důsledky.

Ještě jednu poznámku k provádění taktických cvičení. Často je v této souvislosti zdůrazňován požadavek, že je nutné výcvik vojsk v maximální možné míře přiblížit skutečným bojovým podmínkám. Domníváme se, že je to teoretický správný požadavek, avšak v praxi jen velmi těžko realizovatelný. Zpravidla se to projevuje v množství imitací výbuchů a v širokém používání dýmů a ohňů, ale to je vše. Vždyť při cvičeních nelze dosáhnout reálné imitace dělostřeleckých a leteckých nepřátelských úderů a paleb, zaminování terénů apod. Bylo by velmi potřebné v širším rozsahu používat imitátorů paleb nepřítele, aby byl získán určitý obraz o jeho možnostech ničit naše vojska a získat přehled o počtu vyřazených osob a zbraní i bojové techniky.

Na zvýšení kvality bojové přípravy má proto velký vliv **učební a výcviková základna**, bez které nelze provádět kvalitní výcvik, nelze snížit potřebu pohonných hmot a opotřebení bojové techniky.

Při výstavbě učební a výcvikové základny bychom neměli opomíjet využívání moderních trenažérů, simulátorů a dalších prostředků, které umožní imitovat bojovou situaci. Vždyť v souladu se zaváděním a zdokonalováním výzbroje a bojové techniky zaujímá ve vojenských přípravách ozbrojených sil USA důležité místo vývoj a zavádění moderních učebních a výcvikových komplexů. Je to důsledek vzrůstající složitosti zbraňových systémů, jejich vysokých provozních nákladů a značně komplikovaných a nákladných procesů přípravy obsluh.

Základním předpokladem radikálního zkvalitnění a zefektivnění bojové přípravy se jeví nutnost zvýšení **úlohy velitelů** všech stupňů při organizaci výcviku. **Příprava velitelů jednotek a útvarů a jejich štábů musí odpovídat požadavkům, kladeným na efektivnější provádění bojové přípravy vojsk. V tomto směru je třeba přijmout rázná opatření ke zvýšení úrovně přípravy orgánů velení, na kterých závisí vedení úspěšné bojové činnosti.**

V přípravě velitelů bychom měli klást mnohem větší důraz na tvůrčí myšlení a přípravu rychlých a zdůvodněných rozhodnutí. Mnohem více času by se mělo vyčlenit na praktickou přípravu velitelů i vojsk, avšak k tomu je nutné vytvořit podmínky a nepožadovat od velitelů jednotek a útvarů, aby plnili řadu dalších úkolů, které je zbytečně odpoutávají od hlavních úkolů.

Zkušenosti potvrzují, že je nezbytné především zvýšit metodickou úroveň a praktické návyky velitelů čet, rot, praporů a pluků, kteří jsou bezprostředními organizátory činnosti podřízených jednotek a na nich spočívá hlavní těžiště i odpovědnost za boj vojsk. Jejich přípravu bude vhodné provádět aktivnějšími formami a metodami, jako jsou velitelsko-štábní nácviky, válečné hry, letučky, skupinová zaměstnání v terénu, nácviky na místech velení s pojítky. Při všech formách musí mít hlavní úlohu taktická příprava jako základ polního výcviku.

V rámci skutečného rozvoje iniciativy a samostatnosti velitelů by bylo účelné zvážit, zda je nezbytné ve výcvikových dokumentech a programech bojové přípravy určovat přesné počty různých zaměstnání, cvičení a dalších opatření, která musí být uskutečněna v daném výcvikovém roce. Tento návrh jsem předkládal již před více jak 20 lety na základě osobní zkušenosti z práce u svazku. Vždyť přesné určování počtu cvičení různého druhu bez ohledu na skutečnou úroveň připravenosti vojsk z centra připomíná direktivní systém řízení v národním hospodářství. Bylo by vhodné ponechat na rozhodnutí velitelů, kolik daných zaměstnání je třeba provést na určitém stupni s každou rotou, praporem či plukem na základě konkrétní analýzy stupně vycvičenosti a znalosti skutečného stavu připravenosti vojsk. Bylo by účelné v centrálních výcvikových dokumentech určovat jen cíle, kterých je třeba v daném výcvikovém roce dosáhnout a ponechat na samostatném rozhodnutí příslušných velitelů, jak tyto cíle splní.

Při přepracování programů bojové přípravy bychom konečně mohli upustit od současné dlouhodobé praxe „opisování“ programů od spojeneckých armád. Chápu, že tato praxe byla snazší a bez problémů bylo možné programy schvalovat. Mnohem těžší by pochopitelně bylo zpracovat programy bojové přípravy na naše podmínky pro naše vojska s přihlédnutím ke konkrétnímu stupni všeobecné přípravy našich branců, k úrovni jejich všeobecných a technických znalostí, k individuálním schopnostem zvládnout dané úkoly, k naší mentalitě a ke konkrétním podmínkám naší armády.

Chci zdůraznit, že charakter války vyžaduje ve vojenské teorii přehodnotit náznaky na vedení možné příští bojové činnosti, jejich formy a způsoby, které se mění v důsledku zavádění nové bojové techniky v souladu s požadavky vojenské doktríny. Především je nezbytné zvýšit kvalitu bojové přípravy jako základu polní přípravy vojsk a taktiku chápat jako umění vést boj.

Pro bojovou přípravu by měla skutečně platit zásada, že vojska je třeba cvičit k tomu, co budou potřebovat v boji. Toto je sice stará pravda, častokrát zdůrazňovaná a připomínaná, avšak v praxi často opomíjená. Taktická příprava, tvořící zá-

klad polního výcviku, by se měla provádět s maximálním přiblížením skutečným bojovým podmínkám. Všechna zaměstnání by měla být organizována bez jakýchkoli úlev, zlehčování a zjednodušování. Vždy je nutné mít na paměti, že nepřítel se připravuje velmi intenzivně, ve velmi těžkých a náročných podmínkách výcviku.

Bylo by žádoucí hledat i nové formy a metody bojové přípravy, které budou odpovídat konkrétním podmínkám charakteru terénu v ČSSR, kde předpokládáme vést v příhraničním pásmu naší republiky obranné boje. Zatím cvičíme vojska v několika VVP, jejichž terén většina velitelů velmi dobře zná a kde nelze plnit tvůrčím způsobem nové úkoly a připravovat vojska k vedení boje v neznámém terénu. V tomto směru by bylo rovněž třeba hledat širší možnosti výměny vojsk k provádění cvičení ve VVP spojeneckých armád, aby bylo možné vojska připravovat v jiných podmínkách, což bude odpovídat vedení bojové činnosti za války.

Těchto několik připomínek by si vyžádalo podrobnější rozpracování v teorii takтики. Neměli bychom čekat, až to někdo za nás vyřeší. Vždyť máme své vysoké školy a výzkumná pracoviště, která by se měla především zabývat těmito problémy, které jsou pro naši připravenost velmi důležité a s přihlédnutím ke konkrétním podmínkám naší republiky i armády velmi potřebné.

Podplukovník Ing. Jaroslav Schejbal

NOVÉ DRUHY MUNICE A JEJICH VLIV NA BOJOVÉ POUŽITÍ DĚLOSTŘELCTVA

Značná pozornost ve všech armádách států NATO je v posledním období věnována výzkumu, vývoji a urychlenému zavádění nových druhů konvenční munice. Cílem je zabezpečit palebnou převahu i bez použití jaderných zbraní.

Toto úsilí vyvolalo patřičná opatření i v armádách členských států Varšavské smlouvy. Patří k nim například i vývoj obdobných druhů munice.

V článku chci poukázat na směry vývoje některých druhů munice, na změny, které jejich zavedení do výzbroje způsobí a naznačit jejich možná řešení.

Dělostřelectvo se značnou měrou podílí na zabezpečení palebné síly pozemního vojska, a proto je pozornost věnovaná dělostřelecké munici oprávněná. Vedle zvětšování užitečných vlastností klasické tříštivotrhavé munice všech ráží, jako je zvýšení účinků v cíli a prodloužení dostřelu, je největší pozornost věnována vývoji nových druhů munice pro nosné ráže (152 mm u děl a 122 mm u raketometů) s výhledem do roku 2000. Vývoj je také ovlivněn dynamikou vedení soudobého boje, nasyceností bojových sestav protivníka tanky, obrněnými transportéry, bojovými vozidly pěchoty, samohybným dělostřelectvem a další obrněnou technikou, ale o naplňování doktríny členských států Varšavské smlouvy. Uvedený stav vyžaduje mít ve výzbroji ČSLA munici, která umožní účinná ničení, umlčování a vyrazení techniky nepřítele ve větších hloubkách bojových sestav, ještě před jejím zasazením do boje.

Novou kvalitu v bojovém použití raketového vojska a dělostřelectva s výrazným posílením systému protitankové obrany představuje kontejnerová munice. Dělostřelecká a raketometná kontejnerová munice umožňuje zvýšit pravděpodobnost zásahu, a tím i účinnost boje s obrněnými cíli a živou silou na dálku maximálního dostřelu s využitím současných zbraňových systémů, bez zásahu do jejich konstrukce.

Kontejnerová munice obsahuje submunici pasivního typu tvořenou kumulativními bombičkami, které působí na obrněnou techniku shora. Kumulativní účinek zabezpečuje průraz pancíře o tloušťce minimálně 100 mm, tzn., že je účinný vůči všem pancířům shora u zavedených i připravovaných tanků nepřítele s dostatečným účinkem v bojovém prostoru. Nezanedbatelný není ani vedlejší tříštivý účinek submunice, který působí na živou sílu v blízkém okolí a na vnější vybavení obrněné techniky, jako jsou pozorovací a spojovací prostředky.

Jde o první stupeň zdokonalování munice s předpokladem jejího širšího zavedení do výzbroje na začátku devadesátých let. Současně budou ověřovány poloaktivní dělostřelecké střely přesného navedení s využitím ozáření cíle. Konečným cílem je dělostřelecká „**inteligentní**“ **střela s koncovým navedením bez závislosti na cizím vyzařovači**. Předpoklad zavedení této munice do výzbroje je však až koncem devadesátých let.

Dalším směrem k posílení protitankové obrany je ničení obrněných cílů přímou střelbou. Proto je spolu s modernizací a vývojem nových typů protitankových řízených střel také vyvíjena nová podkaliberní střela s šípovou stabilizací pro kanóny ráže 100 až 125 mm. Vlivem zvětšení průřezového zatížení se podstatně zvyšuje průbojnost a střela je schopna prorazit pancíř soudobých tanků ve větších vzdálenostech.

Nové druhy munice budou mít vliv na složení palebných průměrů zavedených kompletů, na způsob jejich rozložení, přípravu, zásobování i použití dělostřelectvem.

U tankových a protitankových jednotek orientovaných na vedení přímé střelby je

předpoklad úpravy složení palebného průměru ve prospěch nové podkaliberní munice.

Jednotky vyčleňované do protitankových záloh s možností vedení přímé i nepřímé střelby budou mít ve výzbroji kontejnerovou nebo přesně naváděnou municí. K dosažení vyšší efektivity použití je reálné očekávat požadavek na zvýšení množství munice pro nepřímou střelbu v palebném průměru i **na změny v jeho rozložení**, s nárůstem hodnoty u zbraně **na dva palebné průměry**. Na rozdíl od dosavadního způsobu vedení boje protitankových záloh se stane **hlavním způsobem vedení nepřímé palby na maximální vzdálenosti**.

Více změn vyvolá zavedení kontejnerové munice **u polního dělostřelectva**. Palebný průměr zbraně by měl být podle dosavadních zkušeností tvořen z 30 až 35 % kontejnerovou, 60 a 65 % tříštivotrhavou municí, z toho minimálně 50 % s bezkontaktním zapalovačem a 5 % speciální municí s tím, že podíl kontejnerové munice by měl postupně narůstat. Toto složení palebného průměru **zvýšuje bojovou efektivnost** vzhledem k vysokému stupni nasycení bojových sestav protivníka obrněnou technikou ve srovnání s dosavadním složením minimálně 5 až 10krát (možné je i 15násobné zvýšení), které se promítá do vlastního bojového i operačního použití, zásobování apod. Při stejném počtu nasazení prostředků dělostřelectva to znamená snížit počty munice potřebné pro zničení nebo umlčení nepřátelského cíle, snížení pobytu v palebném postavení a omezení možnosti nepřítele přijmout účinná protipatření. Také celkové ekonomické náklady jsou nižší i při vyšších cenách v přepočtu na jeden kus. Největšími výhodami použití kontejnerové munice se tedy jeví vedle překvapivého a rychlého zasažení požadovaného cíle i zvýšení manévrovosti vlastního dělostřelectva, tím také prodloužení jeho předpokládané životnosti. Těchto výhod se jeví vhodné využít zvláště ve spojitosti s moderními prvky bojových sestav, jakými jsou průzkumné palebné a úderné komplety, hotovostní síly apod., a to ve všech druzích bojové činnosti, ale především při vedení obranné operace nebo boje.

Podíl kontejnerové munice na složení palebného průměru by se měl výrazně zvýšit u jednotek vyčleňovaných do průzkumných palebných kompletů. Ukazuje se, že optimální složení je 70 % kontejnerové a 30 % tříštivotrhavé munice se zvýšeným dostřelem a s bezkontaktními zapalovači. U těchto jednotek je také vhodné zvýšit palebný průměr vzhledem k ostatním dělostřeleckým jednotkám na dvojnásobek. Je vhodné přehodnotit dosavadní praxi při vytváření průzkumných palebných kompletů, a to nejen u použití nových druhů munice, ale i ve spojitosti s řešením průzkumu a využíváním automatizovaných systémů řízení palby. Jako řešení, které neoslabuje sílu divizního dělostřelectva, se nabízí vytvořit komplet jako stálý prvek složený z raketometů a samohybných kanónových houfnic, přičemž raketometry začlenit do sestavy zejména vzhledem k jejich vysoké kadenci i k možnosti minování na dálku. Domnívám se, že bude účelné, aby u vyčleňovaných

raketometů byl palebný průměr složen pouze z kontejnerové munice, z toho 70 % s kumulativní a zbývajících 30 % se submunicí tvořenou protitankovými minami.

Takovéto vytvoření kompletů umožňuje řadu variant bojového použití, a to např.:

- **Munici se zvýšeným dostřelem** by bylo vhodné využívat v omezeném rozsahu při zjištění důležitých cílů mimo dostřel kontejnerové munice. Hlavním cílem by mělo být umlčení malorozměrných cílů nepřítele (prvky míst velení, střediska navedení, spojovací a průzkumné prostředky, ale i prvky v prostorech soustředění, pochodové proudy v soutěskách, při přechodu vodního toku apod.).

- **Kontejnerovou municí** lze výhodně využít v celém úseku dostřelu před čarou dotyku s cílem zničit nebo umlčet různé druhy obrněných cílů nepřítele. Především se však zaměřit na zjištěné dělostřelecké baterie, cíle v prostorech soustředění, pochodových proudech a na čarách rozvinutí. Hlavní zásadou použití by měly být **krátké palebné přepady v délce 5 až 10 minut**, uskutečnění manévru do nového palebného postavení a vedení nového palebného přepadu podle výsledků průzkumu.

- **Minování na dálku** bude využíváno zejména k přehrazení málo krytých úseků. Výhodně jej lze použít i k vytváření pastí, k zaminování důležitých cílů nepřítele s jejich následným zničením nebo při použití zastíracích a klamných prostředků, které při zjištění cíle nepřítel uskuteční.

Největší výhodou je rychlost vytvoření minového pole před zahájením nebo i v průběhu bojové činnosti. Je velké množství způsobů použití této varianty v závislosti na terénu, bojové činnosti; záleží na dovedném uplatnění jejich výhod veliteli při zabezpečení součinnosti všech druhů vojsk.

- **Kombinované použití**, které soustřeďuje výhody předcházejících variant a vytváří předpoklady ke zničení zjištěných cílů nepřítele při vysoké manévrovosti by zřejmě představovalo nejčastěji používaný způsob.

Operační a bojové použití dělostřelectva ovlivňuje celý soubor opatření, která se navzájem podmiňují. V článku jsem poukázal pouze na jediný prvek – nové druhy dělostřelecké munice. Chtěl jsem přispět do diskuse, která je vedena v zájmu co největšího zabezpečení efektivního využití v krátkém čase po jejím zavedení do výzbroje.

OTÁZKY PERSPEKTIVNÍHO ROZVOJE PVO

Složitosti současného vývoje mezinárodně politické situace vyvolává řadu nových rozporuplných otázek, a to jak v oblasti politiky, ekonomiky, tak i vojenství. Zvlášť je to patrné na pozornosti, která se věnuje dalšímu rozvoji vojenských vzdušných sil. V tomto ohledu operuje západní strana argumentem, že to nejsou prostředky, s nimiž by bylo možné obsadit cizí státní území. Zamlčuje však to, že mohou rozhodujícím způsobem přispět k tomuto obsazení při zmenšených nárocích na početní stavy pozemních vojsk a výsadků, které by je uskutečňovaly. Proto z hlediska PVO by bylo chybou nepřihlížet k těmto skutečnostem, snižovat bdělost a připustit v tomto směru byt jen dočasnou stagnaci.

V souladu s přísným dodržováním principů doktríny členských států Varšavské smlouvy vystupují otázky zachování zdůvodněné dostatečnosti PVO zvlášť do popředí. Z toho vyplývá i nutnost zamýšlet se nad dalšími směry rozvoje a zdokonalování PVO. Z mnoha ohledů je zřejmé, že tento rozvoj nemůže už dále probíhat v extenzivním, kvantitativním smyslu, ale bude zaměřen takřka výhradně na kvalitativní stránku, a to jak u bojové techniky, tak i v přípravě kádru. Úzce to souvisí s otázkami probíhající přestavby, doprovázené příslušnými změnami v organizačních strukturách a uskutečňované i na pozadí určitých setrvačných tendencí, které je třeba postupně překonávat. Určujícím, a z větší části na nás nezávislým faktorem, je v tomto procesu kvalita pravděpodobného vzdušného nepřítele. Vlastní výstavba PVO je limitována tempem vědeckotechnického rozvoje, úrovní prognostiky, ekonomickými možnostmi, obecně úspornými opatřeními, požadavky kontinuity, vazbami na jiné druhy vojsk a celou řadou dalších činitelů. Jejich rozbor není předmětem tohoto článku. Zaměříme se pouze na ty skutečnosti, které vyplývají z očekávaných změn na straně vzdušného nepřítele a na něž bude nutné perspektivně reagovat.

Mimo vojenskopolitických aspektů bude tento vývoj stále více ovlivňovat cílevědomě a efektivně orientovaná vědeckovýzkumná činnost, která musí s předstihem určovat reálné vývojové kroky v modernizaci techniky PVO a v jejím bojovém (operačním) použití. Nově vznikající požadavky bude třeba daleko přesněji poměřovat s možnostmi a nezbytnými potřebami, a na jejich základě stanovovat pro daná období konkrétní úkoly a opatření. Přestože tyto úkoly a opatření zpravidla spolu velmi úzce souvisejí, nakonec se vždy uskutečňují spojitě, bude účelné přijmout určité metodologické dělení a vyjádřit je zhruba v následujících hlavních směrech rozvoje:

- vývojové tendence v dalším zdokonalování techniky PVO,
- zvyšování kvality bojové pohotovosti vojska PVO,
- racionalizace systému velení, řízení sil a prostředků PVO,
- předpokládané změny v bojovém a operačním použití vojska PVO,
- vývoj požadavků na přípravu kádru vojska PVO.

Předpokládaný rozvoj prostředků vzdušného napadení, zejména zvyšování jejich letových a bojových možností i zdokonalování technických prostředků a metod působení proti systému protivzdušné obrany klade náročné požadavky jak na **nová konstrukční řešení**, tak i na **optimální bojové použití techniky PVO**. Mezi rozhodující požadavky, které výrazně ovlivní rozvoj této techniky, patří:

- zvyšování dosahu, přesnosti, rychlosti a spolehlivosti měření souřadnic vzdušných cílů se současným zlepšením rozlišovacích schopností,
- zpracování maximálního objemu radiolokační informace s minimálními časovými ztrátami,
- zvyšování palebných možností a účinnosti střelby protiletadlových raketových prostředků,
- zlepšování letových vlastností a střeleckých možností moderních stíhacích letounů,
- další zdokonalování prostředků REB,

- zvyšování odolnosti techniky PVO proti všem formám, vlivům a prostředkům nepřátelského působení,
- dosažení vysoké provozní spolehlivosti při trvalém snižování časových, personálních a finančních nároků na provoz a údržbu techniky PVO.

Splnění těchto požadavků bude u techniky RTV spočívat v zavádění víceúčelových radiolokátorů s číselnými výstupy a přímou vazbou na automatizované systémy velení (ASV). Zavedením systémů pasivní lokace a jejich přímým propojením na ASV a prostředky aktivní lokace se zvýší odolnost proti průzkumným palubním systémům nepřítele.

U techniky PLRV bude docházet k přechodu na vícekanálové PLRK mobilního typu, čímž se podstatně zvýší hustota palby i odolnost proti nepřátelskému působení. U protiletadlových raket lze očekávat snižování rozměrů a hmotnosti při stejné účinnosti bojové nálože, zvýšení rychlosti letu a doletu a zkvalitnění palubního vybavení, což umožní využít různých naváděcích metod s vysokou přesností. Použití speciálních kontejnerů pro ukládání raket i jejich odpalování umožní zkrátit dobu přípravy raket k odpálení, ale současně i prodloužit jejich životnost.

Zlepšování parametrů radiolokační techniky RTV a PLRV bude zaměřeno především na spolehlivé vyhledávání, identifikaci a sledování velkého počtu cílů (řádově 100) ve všech výškách i pod vlivem nepřátelského radiotechnického rušení.

U stíhacího letectva (SL) dojde k zavedení výkonnějších letounů čtvrté generace s dokonalějšími letovými vlastnostmi, menšími nároky na vzletové a přistávací dráhy, s lepšími naváděcími a střeleckými možnostmi.

Obdobným způsobem budou pokračovat vývojové programy dalšího zdokonalování ASV s cílem posílit a zpřesnit centralizaci velení, celkově zrychlit respektive zkrátit cyklus sběru, zpracování a zobrazení informací a tím i proces rozhodování. Mimo užití nových konstrukcí dojde v další etapě k automatizovanému propojování všech těchto systémů, k jejich doplnění a integraci.

Rozhodující složkou ve vývoji průzkumných, zbraňových a řídicích systémů PVO bude další miniaturizace v elektronice. Typickým rysem perspektivní techniky bude zejména použití prvků se středním a vyšším stupněm integrace v modulovém uspořádání, které umožňuje dosáhnout přijatelné hmotnosti, menších rozměrů a příkonů složitých elektronických systémů při splnění náročných požadavků na spolehlivost a údržbu. Všeobecně lze očekávat ve vývoji techniky PVO použití nových materiálů, energeticky nenáročných součástí, optoelektronických prvků, laserů apod.

Vzhledem k možnosti nepřítele zahájit po krátkém období příprav nebo i bez přípravy vzdušné údry na uskupení vojsk a objekty států Varšavské smlouvy, je **vysoká bojová pohotovost vojsk a PVO úkolem prvořadě důležitosti**. Spočívá ve schopnosti vojsk a PVO vést včas účinné protivzdušné boje, sražení a operace s cílem zmařit nenadále vzdušné napadení nepřítelem. Ke snížení, případně vyloučení účinnosti vlivu překvapení vzdušným nepřítelem směřuje celý soubor požadavků a opatření, mezi něž patří:

- všestranné znalosti o protistojícím vzdušném nepřítelem,
- vytvoření odpovídajícího uskupení sil a prostředků PVO,
- připravená organizace vedení bojové činnosti vojska PVO,
- vedení nepřetržitěho průzkumu vzdušného nepřítele,
- udržování odpovídajícího množství sil a prostředků v pohotovostním systému PVOS,
- připravenost vojska PVO k přechodu do plné bojové pohotovosti,
- zabezpečení nepřetržitěho velení, spojení a utajení činnosti,
- pohotovost výzbroje a bojové techniky k okamžitému bojovému použití,
- dovednost velitelů a štábů řídit bojovou činnost vojsk,
- vysoká úroveň odborné, morální a psychologické připravenosti vojsk,
- vytvoření potřebné množství zásob materiálně technických prostředků,
- stálé zdokonalování systému bojové pohotovosti.

Z posledního požadavku vyplývá, že zvyšování kvality bojové pohotovosti vojska PVO je a bude trvale aktuálním úkolem a problémem. Koncepce jeho řešení nespočívá v neustálém

zvyšování počtu lidí a bojové techniky, ale je třeba ji založit především na intenzifikačních faktorech. Jde o určitou vyšší „technizaci problému“, která by současně umožňovala větší hospodárnost ve využívání lidských zdrojů. Realizace konkrétních úkolů a opatření úzce souvisí s racionalizací systému průzkumu, velení, spojení a součinnosti, se zvyšováním kvality výzbroje, s přehodnocováním zásad bojového a operačního použití vojska PVO, se zdokonačováním pohotovostního systému, se zkvalitňováním odborné, morální a psychologické přípravy vojsk a s dalšími činiteli, které jsou obsahem celého tohoto článku.

Všeobecně je známo, že **efektivní bojové využití vojsk rozhodujícím způsobem ovlivňuje úroveň jejich řízení**. Navíc je zde možné sledovat, že do jistých mezí existuje přímá závislost konečného efektu na maximální možné míře centralizace vedení. V současné době vyžaduje tento proces poměrně velký objem vynakládané práce. Konkrétně se uvádí, že oblast velení a řídicí práce představuje zhruba jednu třetinu lidských a materiálových hodnot celkového bojového potenciálu vojska PVO. Proto lze očekávat, že se bude prosazovat tendence snižování tohoto podílu při současném zkvalitňování výslednosti řídicích procesů. K tomu také směřuje zjednodušení organizačních struktur, posilování možnosti centralizace velení a potlačení významu, respektive snížení počtu součinnosti vazeb. Vedle posilování komplexního pojetí a upevňování návyků ve velení má stěžejní význam jeho další technizace. V návaznosti na organizaci a využití výsledků průzkumu vzdušného nepřítele jde především o zabezpečení rychlosti průniku věrohodných informací k vykonavatelům a zpětně k řídicím centrům, která musí operativně reagovat na vzniklé situace. Zde vedle zaváděných typových ASV může být přínosem projekt modernizovaného automatizovaného systému integrovaného velení (MASIV), jehož úkolem je dále zefektivnit zpracování informací v době organizace a vedení boje činnosti vojska PVO. Jeho technickou strukturu tvoří síť přenosu dat a distribuovaný databázový systém, realizovaný pomocí mikropočítačové techniky. Tato technika bude k dispozici na všech stupních velení PVOS, počínaje palebnými jednotkami PLRV, radiotechnickými útvary, útvary SL a REB. Na nejnižších úrovních velení bude mít podobu koncových stanic, které umožní sběr, uložení a zpracování informací, jejich předání nadřazeným stupňům velení. U vyšších stupňů velení budou mikropočítače využívány k řešení operačně taktických úloh. V rámci uskutečnění programu MASIV dojde k dalšímu zkvalitnění zobrazení informace o vzdušné situaci (barevně), bojové pohotovosti a výsledcích bojové činnosti ze současných ASV typu Almaz-2 a Vozduch-1M pomocí aparatury SPAZU (systému přenosu a zobrazení údajů) s využitím sítě přenosu dat Kurýr.

Zavedení tohoto doplnkového podsystému a širším užitím databank by současně řešilo rozpor mezi automatizací velení v průběhu vedení bojové činnosti a dosud převážně ručním vykonáváním tzv. ostatních štábních prací. Zde rovněž dojde k vyšší mechanizaci těchto prací, k většímu využívání výpočetní techniky v zájmu racionálního plánování bojové činnosti, k automatizaci objektivní kontroly a registrace výsledků bojové činnosti atd.

Rozvoj systému velení, založený na maximálním využití ASV, vyžaduje nezanedbat ani variantní stránku jeho struktury. S tím souvisí modernizace záložního systému velení a procvičování rychlých, plynulých přechodů na neautomatizovaný způsob velení.

Dále bude potřebné přistoupit k postupnému sjednocování a unifikaci technických prostředků velení všem silám a prostředkům působícím na území státu tak, aby byla zabezpečena přísná a efektivní centralizace velení těmto prostředkům při přechodu z mírového na válečný stav v prvních fázích války (zejména v první protivzdušné operaci). Také ovlivnila i přijetí příslušného opatření pro oblast bojové pohotovosti PVO do zahájení ozbrojeného konfliktu. Výchozím předpokladem je ovšem užití ASV s vyšší kapacitou velení, spojení a s tím související určité zásahy do organizačních struktur. K tomu je však třeba vypracovat podrobnější zámysl etapovitě přestavby PVO jako celku s vyloučením nežádoucího náhlého zlomu, který by mohl znamenat dočasné snížení její efektivnosti.

V závislosti na rozvoji techniky PVO, systému velení a měnící se taktice a technice vzdušného nepřítele bude postupně docházet i ke změnám v bojovém a operačním použití vojska PVO. Při určitém zjednodušení lze říci, že právě v této oblasti se veškeré progresivní změny nakonec nejvíce koncentrují a integrují. Jsou podřízeny jedinému cíli, a to maximálnímu zvyšování bojové efektivnosti PVO jako celku.

Perspektivní organizace PVO spolu s rozpracováním teorie protivzdušných operací na počátku války vyvolává potřebu neustálého zkoumání optimální zbraňové skladby PVO a určitého přehodnocování dosavadních zásad operačního a bojového použití vojska PVO. V souvislosti s všeobecným trendem rozvoje protiletadlové raketové techniky nové generace se zvyšuje i úloha PLRV v boji o nadvládu ve vzduchu. Spolu s modernizovaným SL musí tyto oba prostředky perspektivně odolávat větším náletovým hustotám vzdušného nepřítele, postihnout jej ve všech výškových hladinách, a to i v podmínkách silného radiotechnického rušení. K tomu je potřebné hledat a rozpracovávat nové způsoby vedení bojové činnosti na taktické i operační úrovni.

V tomto ohledu lze za aktuální úkoly považovat:

- řešení dalšího konkrétního podílu na výstavbě a zdokonalování jednotného systému PVO členských států Varšavské smlouvy,
 - variantní rozpracování a sjednocení zámyslu společné PVO objektů a uskupení vojsk na území států,
 - zásady vedení bojové činnosti vojska PVO v nové organizační struktuře,
 - další rozpracování otázek řešení účasti vojska PVO v první protivzdušné operaci na válčišti,
 - otázky součinnosti s ostatními druhy vojsk, zúčastněnými v protivzdušné operaci,
 - organizaci součinnosti vojska PVO v období přechodu z obranné do protiútočné operace,
 - možnosti ničení vzdušných objektů průzkumných palebných systémů nepřitele,
 - problémy boje se vzdušným nepřítelem působícím metodou Stand off (tzv. „na distanc“),
 - možnosti zjišťování tzv. radiolokačně neviditelných letounů typu Stealth,
 - možnosti využití koaličních prostředků vzdušného radiolokačního průzkumu,
 - zásady bojového použití komplexů radiotechnického průzkumu v systému PVO,
 - nové aspekty radiolokačního zabezpečení PLRV a SL,
 - možnosti a způsoby operačního maskování vojska PVO v počátečním období války,
- řešení dalších otázek bojového (operačního), speciálního technického a týlového zabezpečení vojsk.

Mimořádnou úlohu v tomto procesu má v soudobých i perspektivních podmínkách řešení otázek sladěného bojového úsilí veškerých sil a prostředků REB. Už proto, že rozvoj elektronických a protielektronických systémů je sám o sobě obtížněji odhalitelný a skýtá možnosti nenadálého použití v úzké vazbě na jiné prostředky průzkumu a ničení. Dokazují to i zkušenosti z posledních lokálních konfliktů. Proto je potřebné věnovat i nadále otázkám REB zcela zvláštní pozornost, a to komplexně v jeho součástech: průzkumu, ničení, rušení a boje s nepřátelským technickým průzkumem. Pouze takovýmto skloubeným působením a integrovaným použitím veškerých sil a prostředků, které se podílejí na REB, lze dosáhnout podstatného úspěchu v boji se vzdušným nepřítelem. S tím souvisí i otázky elektromagnetické koexistence. Vzhledem k nasycenosti relativně malých prostorů elektronickými systémy různého druhu se ukazuje potřeba dosáhnout vyšší úrovně centralizovaného řízení této koexistence zejména v průběhu vedení bojové činnosti (z hlediska času, prostoru i technických parametrů radioelektronických prostředků). Navíc některé analytické studie, vycházející ze složitosti všech těchto problémů, naznačují, že REB ve svém dynamickém vývoji začíná přesahovat rámec taktiky, stává se součástí operačního umění, bude patrně i přerůstat ze sféry bojového zabezpečení vojsk do samostatného druhu bojové činnosti (obdobně jak tomu bylo dříve u PVO). Je proto žádoucí, aby i tyto tendence byly plně respektovány pro PVO.

Neméně důležitým problémem stále zůstává variantní rozpracování otázek obnovy narušeného systému PVO po prvních vzdušných úderech. Jejich řešení je spojeno s prognózou situace, která může nastat v důsledku ztrát na silách a prostředcích PVO, na bráněných objektech i uskupeních ostatních druhů vojsk.

S tím souvisí i zvyšování úrovně bojové a operační přípravy velitelů, štábů a vojsk, jejíž aktualizované problémy nyní naznačím.

Ve spojitosti s rozvojem bojové techniky je **připravenost** kvalifikovaných kádrů tím nejdů-

ležetější, co určuje schopnost PVO jako celku. Spočívá v odborné, politické, fyzické a psychologické způsobilosti velitelů, štábů a vojsk plnit bojové úkoly PVO za jakýchkoli podmínek zahájení a vedení války. V tomto směru můžeme postupovat podle kritérií, různého třídění a hodnocení, které by v souhrnu poskytlo ucelenější názor na tendence vývoje této oblasti. Rozsah článku však nedovoluje, aby celá tato otázka byla rozebírána a posuzována širěji. Upozorním pouze na základní požadavky, kladené na připravenost kádru PVO, a to ještě jen v obecnější rovině. Východiskem je dosavadní vývoj, očekávané změny v taktice, technice, v systému velení a souběžné zvyšování obecné polytechnické připravenosti příslušníků mladší generace vojáků z povolání i vojáků základní služby.

Z dosavadního vývoje charakteru odborných činností převážné části profesí PVO lze usoudit, že i nadále bude duševní činnost převažovat nad fyzickou prací (maximálně s ní bude v jisté jednotě splyvat) spolu s nárůstem složitosti činností při výkonu rozhodujících funkcí. U klíčových funkcí budou nároky na připravenost dále progresivně vzrůstat. Rozšíří se počty profesí o obsluhu nově zaváděných zbraňových systémů (i když celkový vývoj směřuje ke komplexní automatizaci a zjednodušení obsluh). Pouze u menšího počtu profesí dojde k útlumovým tendencím, případně k jejich zániku. Vzniknou další požadavky na postupné přeškolení pro zdokonalené zbraňové systémy, systémy průzkumu, velení a zabezpečení. Tím se rozšíří i požadavky adaptability na nové profese. Další rozvoj automatizace prohloubí otázku součinnosti v nerozlučné korelaci člověk-stroj, přičemž vedle praktického intelektu bude narůstat úloha psychologických a fyziologických předpokladů pro výkon řídicích, operačních funkcí. Nutné bude vyžadovat znalosti výpočetní techniky, algoritmicke operace taktických úloh, širší znalosti různých vědních oborů, vysoký stupeň pozornosti a tvořivosti při řešení nových situací, vyšší manuální zručnost atd. Z toho vyplývá, že kvalifikační příprava bude dlouhodobým procesem realizovaným v určitém předstihu, vyvolá větší meziprofesi mobilitu, nutnost plynulého vytváření koncepcí i kádrových záloh.

Vedle odborných požadavků budou se u vojska PVO dále rozvíjet a prohlubovat nároky na politickou připravenost. Stupňující se potřeby bojové pohotovosti a delší odloučenost vysocí kvalifikovaných kádru na komunikačně odlehklých pracovištích povede i nadále k většímu fyzickému a psychickému vyčerpávání lidí, bude klást vyšší nároky na morální politické a volní vlastnosti a zejména si vynutí nové racionálnější přístupy v hospodaření s lidskou silou.

Přes vysokou technizaci vojska PVO a obecnou tendenci rozšiřování funkcí obsazovaných vojáků z povolání nelze ani v budoucnu očekávat, že dojde k vytváření výhradně profesionálního vojska. I nadále budou převážnou část vojska PVO představovat vojáci základní služby. Rozsah praporečnických a důstojnických funkcí zůstane přibližně na stejné úrovni.

Z toho je zřejmé, že se dále prohloubí všeobecné, profesionální a specifické požadavky na způsobilost odborníků PVO při výkonu jejich funkcí. Naplňování a prohlubování uvedených požadavků se bude ubírat i nadále osvědčenými formami bojové a operační přípravy u vojsk, na vojenských školách (i VVTS, VVLS a VA AZ formou PGS). V obou případech musí jejich náplň korespondovat s dříve rozebíranými hlavními směry rozvoje PVO a daleko precizněji řešit jeden ze základních rozporů mezi úzkou specializací a univerzálností přípravy. Při tom je třeba mít na paměti, že nejde o rozpor, v němž se tyto složky navzájem vylučují, ale naopak, kde se spolu podmiňují. Jeho řešení spočívá pouze v trvalém hledání optimálních proporcionalit.

Kromě zavedeného systému školení bude účelné pokračovat v započatém způsobu přípravy formou krátkodobých (2 až 3měsíčních) zdokonalovacích kursů, organizovaných v intervalu 3 až 5 let. Tyto kursy by měly reagovat na změny v taktice a technice PVO a zabezpečovat tak přípravu středních kádru na výkon velitelských a inženýrských funkcí.

Tento článek měl v širším měřítku ukázat aktuální problémy, které souvisejí s dalším rozvojem PVO. Měl spíše poznámkový charakter, a proto jistě nebyl vyčerpávající. Tím méně mohl postoupit do hloubky jednotlivých problémů. Klád si za cíl motivovat příslušné specialisty

PVO a zčásti je orientovat na podrobnější řešení úkolů, před kterým se PVO jako systém v nejbližší budoucnosti nepochybně ocitne.

Řešení těchto problémů se musí stále více opírat o výsledky vojenskovědeckého zkoumání, přímknutého ke konkrétní praxi. Zřejmě se to neobejde bez hledání nových, heuristických metod a přístupů. V současném stadiu poznání se např. ukazují jako perspektivní metody matematického a simulačního modelování bojové činnosti vzdušného nepřítele a vojska PVO. Tyto modely mohou na svých výstupech poskytovat daleko ucelenější a věrohodnější pohledy na vzájemné možnosti protistojících stran a tím i podklady pro vlastní rozhodování. Jsou nesporně objektivnější než některé dosavadní analytické a empirické metody. Jejich aplikace však vyžadují propracovanější koncepci použití a seskupení většího počtu odborníků k práci na širších, komplexnějších úkolech i na verifikaci získaných poznatků. I přes uvedené přednosti je logické a správné se domnívat, že tyto metody nebudou jistě poslední. Široké a efektivní využívání výpočetní techniky otevírá nepochybně další možnosti.

Vedle uplatňování exaktních metod budou tento rozvoj ovlivňovat ještě politická, ekonomická a další hlediska.

Podplukovník Ing. Emil Dračka, CSc.

POUŽITÍ IMPROVIZOVANÝCH ZÁPALNÝCH PROSTŘEDKŮ V OBRANĚ

Vydáním Bojového řádu pozemního vojska ČSLA Všeob-Ř-1 v roce 1984 byly nově stanoveny cíle a úkoly chemického zabezpečení boje. Jedním z cílů chemického zabezpečení je „způsobit nepříteli ztráty zápalnými zbraněmi“. Článek 632. tohoto řádu uvádí, že zápalné zbraně se používají k ničení nepřátelské živé síly, techniky a materiálu a k zakládání požárů v prostorech činnosti nepřítele, zpravidla hromadně a na hlavním směru.

V současné době nejsou do sestavy vševojskových útvarů a svazků ČSLA začleněny ohňometné útvary a jednotky. Proto FMNO/SCHV na základě Rozkazu ministra národní obrany pro přípravu vojsk ČSLA ve výcvikovém roce 1988/89 a v souladu se zvýrazněním obranného charakteru vojenské doktriny členských států Varšavské smlouvy rozhodla o zkoumání možnosti zvýšit odolnost obrany organizované plukem, divizí použitím improvizovaných zápalných prostředků sestavených z prostředků nebo materiálů dostupných útvarům, svazkům v prostorech jejich činnosti a zřizováním zápalných zátarasů (fugasů) silami jednotek a útvarů, především chemického vojska, bez podstatných zásahů do jejich současné organizační struktury. V tomto smyslu bylo katedře chemického vojska VA AZ Brno uloženo problém rozpracovat.

Studie představuje pouze první krok v řešení problematiky. V ní uvedené závěry vyžadují, zejména v oblasti takticko-technických možností improvizovaných zápalných prostředků, kalkulaci sil a navrhovaných metodik, praktické ověření, které v podmínkách katedry nebylo možné uskutečnit.

Po zrušení ohňometného praporu v roce 1958 se v ČSLA v omezeném rozsahu používají zápalné látky k výcviku jednotek v ochraně proti zápalným látkám. V malém množství se u útvarů a svazků mohou nacházet komponenty pro přípravu výcvikové zápalné směsi využitelné v improvizovaných zápalných prostředcích. Jejich možné složení a způsob přípravy je všeobecně znám a je uveden v předpise **Ochrana vojsk proti zápalným látkám Vševojsk-2-7**.

Množství komponentů pro přípravu uvedené zápalné směsi však zřejmě neumožní rozsáhlejší použití zápalných látek ani v počátečním období války, v průběhu války pravděpodobně nebudou vůbec dostupné. K přípravě zápalných směsí vhodných k plnění improvizovaných zápalných prostředků je možné použít především pohonných hmot, které jsou v zásobovacím cyklu ČSLA, zvláště pak automobilní benzin BA-90 a BA-96, letecký benzin LB-78/130 a LB-95/130, letecký petrolej PL-6 a naftu motorovou NM-35, případně další pohonné hmoty. Při sestavování neztužených zápalných směsí je možné vycházet z receptur používaných dříve v Sovětské armádě: frakce do 100 °C 15 až 20 %, frakce 100 až 250 °C 35 %, frakce nad 250 °C 35 %. Pro zvýšení viskozity a současně prodloužení doby hoření mohou sloužit jako frakce nad 250 °C použité mazací oleje, mazut, ropný asfalt a jiné vysokovroucí produkty destilace ropy. Možné varianty složení neztužených zápalných směsí používaných v ČSLA – viz **tabulku 1**.

Tabulka 1

Pohonná hmoty	Složení zápalné směsi v %								
	pro improvizované zápalné zátarasy					pro improvizované zápalné fugasy			
BA, BL	37,5	16,7	37,5	50	37,5	50	50	62,5	62,5
PL-6			62,5	50	30		7		3,5
NM-35	62,5	83,3			32,5	12,5		6,25	
Oleje, mazut, asfalt						37,5	43	31,25	34

Z místních zdrojů mohou být získány i komponenty pro přípravu ztužených zápalných směsí. V ČSSR se vyrábějí makromolekulární látky vhodné jako ztužovač. Polystyren a syntetické kaučuky se vyrábějí v Kralupech nad Vltavou, polyakryláty v Sokolově, polymetakryláty v Nováčiích atd. Např. polyakrylátů a polymetakrylátů se v roce 1985 v ČSSR vyrobila 1 831 tun. Zdrojem přírodního a syntetického kaučuku mohou být i gumárenské závody. Z místních zdrojů je možné získat rovněž rozpouštědla používaná v oboru nátěrových hmot, např. benzen, toluen, xylén, apod., která mohou být použita k přípravě neztužených nebo ztužených zápalných směsí.

Tyto zápalné směsi je možné plnit do vhodných obalů s výmetnou a zážehovou náloží a iniciačním zařízením. Podle druhu obalu, jeho umístění na terénu a charakteru účinků zápalné látky mohou být zhotoveny improvizované zápalné prostředky vhodné pro zřízení zápalných zátarasů nebo fugasů jako zvláštních druhů zátarasů. **Zápalné zátarasy** se umísťují volně na terénu, mohou se například zavěšovat na stromy; mají obvykle kruhový účinek zápalnou látkou. **Zápalný fugas** se zabudovává pevně do terénu a účinek zápalné látky je cílevědomě usměrněn do žádaného směru. Vzhledem k malým rozdílům obou skupin zápalných prostředků budu je dále souhrnně označovat jako zápalné zátarasy. Přehled prostředků vhodných jako improvizované zápalné zátarasy – viz **tabulku 2**.

Tabulka 2

Obal	Objem (litry)	Druh iniciace	Výmetná a zážehová náplň	Účinek	Poznámka
Sud	100–200	náložka	PT mina ZPN	plošný	ZPN – zážehová prachová náplň.
Bečka (hobok)	50	rozbuška	PT mina ZPN		
Kanistr na olej	35	rozbuška	náložka TNT, ZPN		
Kanistr na PH	20	rozbuška	náložka TNT, ZPN		
Igelitový pytel	10–20	palník	náložka, mina, ZPN		Nutno zapustit do země, (příkop).
Rukávce PVC	50–100	palník	náložky, miny, ZPN		
Sud s víkem	100	náložka	náložka, mina, ZPN	usměrněný	Pevně zapustit do země ve směru požadovaného metání ohně.
Bečka (hobok)	50	bleskovice, rozbuška	náložka, ZPN		
Nábojnice 100 mm PTK	9	rozbuška	náložka, ZPN		
Nábojnice 152 mm KH	18	rozbuška	náložka, ZPN		
1/2 segmentu potrubí PHM 100–150 mm	25–30	bleskovice, rozbuška	náložka, ZPN		
Ohňomet FOG-2	18	elektrický palník	výmetná náplň		

Zápalný zátaras může být **bodový** (s jedním nebo s několika prvky), **lineární** (jednoduchá nebo násobná řada prvků), **plošný** (několik řad prvků, jejichž účinky se vzájemně překrývají), nebo může být **kombinován** několika poli různého typu. Obsluha zápalného zátarasu může být zabezpečována z jednoho až dvou stanovišť roznětové hlídky.

Dosud není normativně stanovena dokumentace zpracovávaná o zápalných zátarasech. Jeví se účelné zpracovávat dokumentaci u jednotlivých stupňů velení v obdobném rozsahu, jako je stanoveno pro ženijní zátarasy předpisem Žen-2-6 Výbušné zátarasy. Bude třeba, aby velitel skupiny (odřadu) pro zřizování zápalných zátarasů **zpracovával polní náčrt** jako pomocný dokument a záznam o zápalném zátarasu. Náčelník chemické služby pluku, divize a náčelník chemického vojska armády a frontu povedou výkazový dokument – evidenční list zápalného zátarasu.

Při zřizování zápalných zátarasů je nezbytné vyvarovat se šablonovitosti, vždy je budovat ve spojení s palbou protitankových zbraní na směrech útoku nepřítele, řady zápalných prostředků nestavět rovnoběžně se stejnými vzdálenostmi mezi zápalnými prostředky v řadách. Je vhodné kombinovat zápalné zátarasy s výbušnými a s jinými zátarasovacími prostředky. Zápalné prostředky v zátarasech je třeba dovedně maskovat a dovolí-li to situace a čas, zřizovat i klamné zápalné zátarasy. Iniciační roznětové sítě musí být spolehlivé a umožňovat manévry ohněm a v zápalném zátarasu postupnou aktivaci a odpalováním jednotlivých polí zápalných prostředků podle vývoje situace na bojišti.

Zápalné zátarasy s využitím improvizovaných zápalných prostředků mohou zřizovat skupiny (odřady) vytvořené z jednotek a útvarů chemického vojska pluku, divize včetně jednotek druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb. Z jednotek chemického vojska se jeví nejvýhodnější pro plnění tohoto úkolu využívat jednotky speciální čistoty, především v době, kdy nebude nutné plnit úkoly obnovy bojeschopnosti zamořených jednotek a útvarů po úderech ZHN nepřítele. Ke zřizování zápalných zátarasů bude možné vyčleňovat zpravidla jen část jejich příslušníků, především těch, kteří nezastávají důležité funkce (řidiči dopravní a speciální techniky, operátoři TZ-74, obsluhy PDP-2). Vojáků zařazených na těchto funkcích bude potřebné ponechávat u jednotky pro potřeby zabezpečení manévru jednotkou, případně též k zabezpečení plnění odborných úkolů jednotky podle předurčení v nejnútnejším rozsahu. K přípravě zápalných směsí, prostředků pro jejich přípravu a plnění zápalných nádrží, fugasů, materiálu ke zřízení iniciační roznětové sítě zápalného zátarasu, je potřebné vyčlenit nezbytné dopravní prostředky. konkrétní možný počet vyčleňovaných osob a dopravní techniky bude záviset na organizační struktuře chemické jednotky, útvaru a na rozsahu úkolu ve zřizování zápalných zátarasů. Možná varianta vyčlenění osob a techniky pro stupeň pluk a divize – viz **tabulku 3**, jejich možnosti ve vytváření zápalných zátarasů – viz **tabulku 4**.

Tabulka 3

Stupeň	Jednotka, útvar	Vytváří	Složení		Vyčleněno z jednotek	
			osoby	vozidla	osoby	vozidla
Pluk	rcho	skupinu	8 až 10 (bez řidičů)	2 až 3	drdk – 2 až 3 drsobt – 3 drsoo – 3 až 4	drsobt – 1 plukovní jednotky – 1 až 2
Divize	prcho	odřad	18 až 20 (bez řidičů)	3	od každé rso: čdks – 5 čsobt – 2 čsoo – 2 až 4	od každé rso: čsobt – 1 čtz – 1

Tabulka 4

Uskupení	Čas (h)	Počet ukládaných elementů (ks)			Délka čar zápalného zátarasu (m)		
		sudy, pytle 100 až 200 l	sudy, pytle 50 l	kanystry 20 l	sudy, pytle 100 až 200 l	sudy, pytle 50 l	kanystry 20 l
Skupina	2	8 až 12	16 až 24	60 až 90	480 až 720	250 až 360	600 až 900
Oďrad	2	16 až 20	32 až 40	120 až 150	960 až 1200	470 až 600	1200 až 1500

Zřizování zápalných zátarasů jednotkami ostatních druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb je možné realizovat za účasti a řízení odborně školených příslušníků jednotek chemického vojska.

Zásady používání zápalných zátarasů v obraně pluku a divize jsou určujícím způsobem dány jejich přednostmi a nedostatky. K přednostem patří značná účinnost při ničení živé síly a techniky nepřítele a značný psychologický účinek. To umožňuje jejich efektivní použití k přehrazování směrů vhodných pro útok mechanizovaných a pěších jednotek nepřítele jako součást palebného systému a systému ženijních zátarasů.

Za hlavní nedostatek uvažovaných zápalných zátarasů je nutné považovat velkou časovou náročnost jejich zřizování a značnou zranitelnost, především roznětových sítí, soudobými palebnými prostředky nepřítele. Tyto nedostatky velmi omezují jejich operativní použití, zejména součinnost s protitankovou zálohou a pohyblivým oďradem zátarasovacím. Je nutné je připravovat vždy předem a jejich efektivita bude záviset na včasném a správném zjištění zámýslu nepřítele. Zápalné zátarasy tedy mohou jen vhodně doplňovat celkový systém zátarasů v obraně.

Jednotlivé čáry a pole zápalných prostředků bude vhodné volit za plánovanými čarami (prostory) ženijních zátarasů a před plánovanými čarami rozvinutí protitankové zálohy. Mohou být zřizovány rovněž k zabezpečení boků jednotek a útvarů uskutečňujících protizteč z vybraných plánovaných čar protizteče. Z hlediska rozmístění zápalných zátarasů se jeví výhodné organizovat jejich zřizování již v zabezpečovacím pásmu, v obranných rájonech praporů prvního sledu a v mezerách mezi opěrnými body rot a praporemi rájony obrany. Doba pohotovosti zápalných zátarasů k bojovému použití bude zpravidla stanovena shodně s dobou pohotovosti pluku, divize k obraně.

Aktivace zápalných zátarasů jednotlivých polí a skupin zápalných prostředků bude neefektivnější, vstoupí-li nepřátelské jednotky do prostoru zátarasu nebo alespoň do dosahu efektivního působení zápalných prostředků. Se zahájením útoku nepřítele budou zápalné prostředky postupně aktivovány tak, aby byla ničena živá síla a bojová technika v první bojové linii jeho bojové sestavy. Na tankových směrech je vhodné zřizovat více linií a polí zápalných prostředků a zápalný zátaras členit do hloubky, což ve spojení s ostatními druhy zátarasů a s dovedně sladěným systémem paleb může významně přispět k odrazení i silných úderných uskupení nepřátelských vojsk.

Zřízené zápalné zátarasy se zpravidla předávají velitel, v jehož obranném rájónu nebo úseku byl zápalný zátaras zřízen. On také bude rozhodovat o aktivaci zápalného zátarasu nebo jeho jednotlivých polí a skupin zápalných prostředků v závislosti na vývoji situace na bojišti.

Zvláštní význam mohou mít zápalné zátarasy v počátečním období války při organizaci obrany příhraničního prostoru pluky a divizemi prvního sledu. Obrana státní hranice bude organizována převážně v horském a zalesněném terénu s omezenou kapacitou přechodů a tyto mohou výrazně přispět k vysoké odolnosti obrany na jednotlivých směrech, a to jak zápalné zátarasy, tak i zápalné fugasy. Zápalnými zátarasy bude vhodné doplnit systém zátarasů k přehrazení přechodů mezi opěrnými body čet a rot a na přístupech k přednímu

okraji obrany. Zápalné fugasý bude vhodné využívat především v léčkách. Pro zřizování zápalných zátarasů mohou být vytvořeny materiální, organizační a personální předpoklady již v míru. Jednotlivá pole a uzly zápalných zátarasů je vhodné předem rekognoskovat, stanovit rovněž druh a počet nejvhodnějších zápalných prostředků, způsob uložení v terénu k dosažení maximálního účinku a velení zápalnému zátarasu k zabezpečení manévru ohněm podle předpokládaných variant možného vývoje situace při agresi nepřítele. Materiál ke zřízení zápalných zátarasů včetně hotových stabilních zápalných směsí by mohl být připraven ve skladech útvarů, které by zápalné zátarasy zřizovaly. Vycvičené síly lze určovat bojovým rozdělením. Celou činnost ke zřizování a bojovému použití zápalných zátarasů je možné nacvičit, některé práce uskutečnit předem.

Improvizované zápalné prostředky použijeme, dle mého názoru, i při jiných příležitostech, a to při obraně vodních překážek, měst atd. Efektivnost bude vždy záviset na schopnosti velitelů, náčelníků a vojáků využít vlastností zápalné směsi a použitých zápalných prostředků v podmínkách dané konkrétní situace. Dovedné použití improvizovaných zápalných prostředků může mít významný podíl na vysoké odolnosti obrany.

Uvedené problémy použití zápalných zbraní v obraně divize a pluku s využitím improvizovaných prostředků potvrzují jejich složitost. Úspěšné řešení a uskutečnění vyžaduje prakticky ověřit účinnost jednotlivých zápalných směsí na živou sílu, techniku a materiál, vyzkoušet optimální sestavu zápalných zátarasů a fugasů, způsob jejich adjustace, iniciace k dosažení maximální účinnosti. Zbývá dorešit i materiální a dopravní zabezpečení použití těchto typů zápalných prostředků, včetně přípravy osob z řad příslušníků jednotek a útvarů chemického vojska, ale i ostatních druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb. Tematiku o použití zápalných látek v obraně je třeba procvičovat i ve všech formách přípravy velitelů a štábů. Řešit problém všemi zainteresovanými složkami ČSLA, počínaje vševojskovými veliteli a štáby, chemickým a ženijním vojskem, službami týlu a výzbrojní služby.

Podplukovník Ing. Lubomír Smolka

ÚPRAVA A ÚDRŽBA CEST ŽENIJNÍ SILNIČNÍ MOSTNÍ BRIGÁDOU

V podmínkách vysoce manévrové bojové činnosti značně vzrůstá význam přesunů vojsk, především pochodů. Tento úkol nelze pominout ani za podmínek platnosti vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy.

Při vyhodnocení geografických podmínek na území ČSSR a na západním válečtí zjistíme, že současná silniční síť (dále cesty) je poměrně hustá a způsobitá k provozu pro všechny druhy vozidel.

Cesty musí zajistit přesun druhých sledů, raketového vojska a dělostřelectva, vojska PVO a odřadů všeho druhu; přesun míst velení a jejich zabezpečovacích prostředků, útvarů pozemního zabezpečení letectva, týlových útvarů a zařízení, a to na podélných i příčných

směrech při dodržování ochranných vzdáleností mezi cestami i zabezpečení průjezdnosti bojové a dopravní techniky s různorodými technickými parametry.

Splnění těchto úkolů lze dosáhnout uskutečněním komplexu opatření ženíjního zabezpečení, jejichž cílem je napomáhat rychlému tempu skrytého a nepřetržitému pohybu vojsk a zachování bojeschopnosti.

Pro úpravu a údržbu frontových cest, k zabezpečení přesunů armád druhého sledu, jejich zasazení do protiúderu, přesunů operačně manévrujících skupin na čáru zasazení, vševojskových, raketových a protiletadlových raketových svazků a k úpravě klamných cest je předurčena **ženíjní silniční mostní brigáda (žsilmb)**.

Je začleněna do frontového kompletu ženíjního vojska v sestavě žsilpr-3, žsilmpr-2, žsilmpr PMS-1.

Mezi hlavní úkoly ženíjního zabezpečení pochodů, které žsilmb bude plnit, patří:

● **Podrobný ženíjní průzkum stavu:**

- vybraných cest s pevným povrchem,
- zatížitelnosti silničních objektů, zejména mostů přes vodní překážky a průchodů přes obtížně průchodné úseky, zatarasěných, zavalených prostorů, osad, zaplavených úseků cest, terénu a vyhledání objížďek, lesních porostů a prostorů ke zřízení mechanizovaných stavebních závodů, výskytu místního stavebního materiálu ke zřízení nízkovodních mostů a pro maskování cest a mostových přepravišť, míst pro stavbu plovoucího mostu ze soupravy PMS a nízkovodního dřevěného mostu (ponořeného mostu),
- prostorů rozmístění organických praporů a jejich míst velení.

Podrobný ženíjní průzkum organizuje a řídí náčelník štábu žsilmb ve prospěch praporů určených k úpravě a údržbě cest a zřizování mostových přepravišť. K tomu využívá ženíjní průzkumnou rotu (žpzs), ze které lze vytvořit 4 až 6 ženíjních průzkumných hlídek (ŽPZH), z nichž až 2 mohou být zesíleny potápěči. Ženíjnými průzkumnými hlídkami budou zesilovány ty prapory, které plní úkoly ve složitých terénních podmínkách nebo zřizují mostová přepraviště přes střední vodní překážky. Každý prapor již v míru by měl mít z organických rot (žsilr, žmr, ponr) vyčleněno a vycvičeno nejméně jedno ženíjní průzkumné družstvo k vedení podrobného ženíjního průzkumu.

● **Úprava a údržba cest** je základním předpokladem k dosažení stanoveného tempa pochodu. Pro každou samostatně se přesunující divizi jsou upravovány 2 až 3 cesty, pro frontové útvary 1 až 2, pro armádu druhého sledu 5 až 6 cest. Podél vodních překážek, horských a zalesněných masívů a v hloubce operační sestavy jsou zpravidla upravovány příčné cesty. K překonání neprůjezdných silničních uzlů, osad, hor a lesů, zaplaveného území jsou zřizovány a vytýčovány objížďky.

Ke splnění úkolů má žsilmb za 10 až 12 hodin tyto možnosti:

- **žsilpr:** upraví a udržuje ženíjnými silničními četami 120 km cest, vybuduje 2 km výpomocných cest,
- **žsilmpr:** vyčleněním ženíjních mostních rot (žmr) lze zvýšit normu úpravy a údržby cest žsilpr v dalších 60 až 80 km, pokud nejsou v pásmu přesunu využity pro zřizování nízkovodních dřevěných mostů,
- **žsilmb:** třemi žsilpr upraví a udržuje 360 km cest, vybuduje 6 km výpomocných cest, při zesílení žsilpr až čtyřmi žmr se zvýší norma úpravy cest o 120 až 160 km.

Ženíjní silniční prapor (žsilpr) je zasazován v celku k úpravám a údržbám na jedné nebo dvou podélných, či příčných cestě. Může být rovněž použit k úpravě jednotlivých úseků cest v pásmu přesunu.

Upravuje-li žsilpr jednu podélnou cestu, je rozdělena na **rotní úseky**, přičemž jeho délka bude záviset na konkrétní situaci, rozsahu zatarasování, rozrušení závalů a může být v rozmezí od **40 do 80 km**.

Údržba upravených rotních úseků je zpravidla organizována po **četových úsecích** o délce **20 až 30 km**. Přitom hlavní úsilí žsilc se zaměřuje na údržbu 1 až 2 nejdůležitějších a nejsložitějších objektů. Stav ostatních objektů, úseků cest pravidelně prověřuje hlídkováním.

V zimním období směřuje hlavní úsilí k údržbě úseků se vznikem závějí a náledí. Na jaře a na podzim udržuje žsilc nezpevněné úseky cest.

Četa přípravy prvků rozvinuje u každé žsilr mechanizovaný stavební závod pro výrobu mostních a silničních prvků, které jsou potřebné k obnově nebo zesílení silničních objektů a prvků k maskování cest. **Za 10 až 12 h** ze skládky kulatiny vyrobí **20 bm** prvků nízkovodního dřevěného mostu o zatížitelnosti 60 t.

Četa ženíjních mostů žsilr udržuje a zesiluje most, pokud je zničen, zřizuje náhradní nízkovodní dřevěný most (NDM). V součinnosti se dvěma žsilci vybuduje za **10 až 12 h** z předem připravených prvků až **150 m NDM** o zatížitelnosti 60 t (NDM 60 t).

Mostní četa žsilpr zesiluje žsilr mostními automobily AM-50. Maximální **délka mostu**, který je postaven ze soupravy 4 AM-50, dosahuje délky **54 m**.

Za součinnost mezi prapory žsilmb působící na stejných cestách zodpovídají velitelé žsilpr.

● **Zabezpečení přesunujících se vojsk přes vodní překážky** zahrnuje využití existujících mostů, včetně jejich údržby, obnovy, zesílení a při jejich zničení také budování náhradních nízkovodních dřevěných (ponořených) a plovoucích mostů ze soupravy PMS.

K splnění úkolů má žsilmb za 10 až 12 h tyto možnosti:

- **žsilpr** zřídí z předem připravených prvků až 300 m NDM o zatížitelnosti 60 t, mostní četa postaví 1 až 4 mosty z mostních automobilů AM-50 o celkové délce 54 m ($4 \times 3,5$ m), čety přípravy prvků vyrobí 40 bm dílů NDM 60 t,

- **žsilmpr** postaví až 500 m NDM 60 t na pilotových podpěrách z předem připraveného materiálu, roty ženíjních konstrukcí (ržk) napečou 100 bm prvků NDM 60 t a přepraví 100 až 180 m³ kulatiny z místa těžby do mechanizovaného stavebního závodu,

- **žsilmpr PMS** vybuduje za 45 až 60 minut most ze soupravy PMS 60 t o délce 227 m, nebo dva mosty, každý o délce 119 m za 30 až 35 minut; ve výjimečných případech je schopen položit za 75 až 100 minut most ze soupravy PMS 20 t o délce 335 až 382 m (v závislosti na rychlosti proudu),

- **žsilmb** sestrojí za 10 až 12 hodin z předem připravených elementů až 1 900 m NDM 60 t, vyrobí do 320 bm prvků NDM 60 t a zřídí plovoucí most ze soupravy PMS 60 t o celkové délce 227 m.

Ženíjní silniční mostní prapor (žsilmpr) lze centralizovaně použít, neboť je předurčen ke zřizování nízkovodních dřevěných (ponořených) mostů přes úzké, střední a široké vodní překážky. V součinnosti se žsilmpr PMS může být zasazen i k budování kombinovaného mostu.

Ženíjní mostní rota (žmr) vytvoří až dva stavební oddíly pro stavbu NDM. Každý z nich může za 10 až 12 hodin z předem připraveného materiálu postavit 100 až 150 m NDM 60 t.

Rota ženíjních konstrukcí (ržk) s každou četou přípravy prvků postaví jeden mechanizovaný stavební závod s kapacitou až 25 bm součástí NDM 60 t, která je závislá na vzdálenosti místa těžby kulatiny od mechanizovaného stavebního závodu.

Je rovněž schopna vyprodukovat potřebné množství materiálu k maskování cest.

Ženíjní silniční mostní prapor PMS (žsilmpr PMS) je možné použít jako celek ke zhotovení mostových přepravišť ze soupravy PMS nebo k rychlému obnovení provozu na udržovaných cestách při zničení stálých mostů.

Každá **pontonová rota (ponr)** je schopna samostatně sestavit a zabezpečit jedno mostové přepraviště.

Vzhledem k značnému nebezpečí vyřazení mostů údery letectva i vysoce přesnými zbraněmi nepřítele je nezbytné u každého **mostového přepraviště zřizovat klamné mostové přepraviště**. K tomu využít **koutové odražeče KO-I a KO-II**, přičemž mít připraveno **jedno až dvě záložní přepraviště** k uskutečnění manévru přepravními prostředky (zpravidla po 2 hodinách přeprav). Manévr na záložní přepraviště lze vykonat jen se svolením velitele přepravovaného svazku nebo svazu.

● **Ženíjní opatření k maskování cest** zabezpečují skrytý pohyb přesunujících se vojsk

před vzdušným a radiolokačním průzkumem nepřítele, snižují jeho možnosti v použití vysoce přesných zbraní.

K tomu jednotky žsilmb využívají **normované maskovací prostředky** (maskovací sítě, koutové odražeče), **improvizované vyrobené** koutové odražeče, ale zejména **výpomocný materiál** ke zřízení svislých (bočních, podjezdných) nebo šikmých stínících masek.

Maskování cest budou uskutečňovat vyčleněné jednotky (útvary) souběžně s úpravou cest, což by znamenalo zásadní změnu v propočtech při úpravě a údržbě cest. Např. ke zřízení 1 km dlouhé svislé disperzní absorpční masky z větví a malých stromků na tyčové a drátěné konstrukci je zapotřebí 350 hodinových výkonů, tzn. za 10 až 12 h zhotoví jedna rota asi do 2 km svislých masek.

Maskování cest budou zpravidla provádět jednotky vyčleněné ze zálohy velitele žsilmb nebo ze ženijní zálohy NŽV frontu, zejména mostní, pontonové, opevňovací, maskovací jednotky a útvary, kterými může být žsilmb zesílena pro plnění úkolů.

Výroba prvků pro maskování cest svislými maskami nebo improvizovaně vyráběnými koutovými odražeči může být zabezpečena v plném rozsahu četami příprav prvků žsilr/žsilpr a ržk/žsilmpr s využitím materiálů především z místních zdrojů.

Maskování mostových přepravišť mohou uskutečňovat útvary žsilmb vytvářením dýmových clon a využitím protiradiolokačních maskovacích prostředků. K použití dýmů a aerosolů je nutné provést součinnost s chemickým vojskem.

Maskovací opatření budou spočívat ve skrytí přeprav a příchodu vojsk k řece, v klamání nepřítele o mostových přepravištích. Současně s přepravištěm by bylo vhodné zamaskovat i přepravující se vojska. Těžením maskovacího materiálu se nesmí snížit maskovací vlastnosti terénu.

Při plnění úkolů ženijního zabezpečení pochodu vojsk silami žsilmb se mohou v pásmu plnění bojového úkolu brigády podílet na úpravě a údržbě cest, zřizování mostových přepravišť, maskování cest i další útvary (svazky) kompletu ženijního vojska armády (frontu), silniční útvary (svazky), ale i útvary pořádkové služby.

Pro zabezpečení plynulosti přesunů a k jednoznačnému vymezení úkolů ženijním, silničním, mostním a pontonovým útvarům k způsobu vytyčení objížděk a předávání signálů je proto **důležitá organizace součinnosti**.

Velitel žsilmb obdrží od NŽV frontu výpis z **Plánu součinnosti velitele frontu**, kde bude zpravidla upřesněn úkol žsilmb, časové údaje o přesunu, sestava, pořádkové úseky, místa velení orgánů pořádkové služby, doba a místa styku určených funkcionářů k vykonání součinnosti a stanovena odpovědnost za její uskutečnění.

Podle pokynů velitele připraví náčelník štábu žsilmb **Plán součinnosti velitele žsilmb**, jehož možnou formu a obsah uvádím v **tabulce**.

Plán součinnosti

Tabulka

Cíl: Sladit činnost praporů a jednotek brigády při pochodu k zaujetí operační sestavy a plnění bojového úkolu.

Místo: VS žsilmb Jur n. Hronom, mapa měřítko 1 : 200 000.

Doba trvání: 21,00 až 24,00 h, 15.9.

Účastníci: – velitel, ZV, ZVV, ZV-NT, NŠ, NOSk, SDOSk-Pz, NŽTSk, NCHS, SN žsilmb,
– velitelé praporů (žsilpr, žsilmpr, žsilmpr PMS).

Úkoly: 1. Zabezpečení pochodu žsilmb k zaujetí operační sestavy.
2. Úprava, údržba a maskování cest.
3. Zřizování mostových přepravišť.
4. Jiné úkoly.

Úkol číslo	Obsah součinnosti	Navrhuje	Čas (minuty)
1.	Zabezpečení pochodu žsilmb k zaujetí operační sestavy: – situace na frontě, – osy pochodu, sestava pro pochod, pořadí vyvedení, průchod VM, RM, MR, zabezpečení pořádkové služby, – spojení za přesunu, pohotovost spojení po zaujetí prostorů rozmístění v operační sestavě, údaje pro spojení, – místa velení (VS, TVS žsilmb, VS praporů), prostory rozmístění praporů v operační sestavě, době pohotovosti, – úkoly a složení průzkumu, pochodového zajištění za pochodu, – zabezpečení pochodu z hlediska: ● OPZHN, ● PVO.	NŠ NOSk SN NŠ SDOSk-Pz NCHS NOSk	3 5 2 2 3 2 2
2.	Úprava, údržba a maskování cest: – úkoly žsilpr na osách č. 1, 2, 3, 4, 5, – způsob úpravy a vytyčení objížděk s důrazem na překonání horských a zalesněných masívů Tribeč a Vlácník, – maskování cest, – prostory pro těžení materiálu z místních zdrojů, normy těžení dřeva a přípravy prvků, – technické vykonání úpravy a údržby cest, maskování cest, – způsob přidělení a použití žpzd a drchpz, – způsob uskutečnění součinnosti s útvary a svazky zabezpečujícími přesun svazu (svazů) v pásmu plnění bojového úkolu žsilmb, odpovědnost a součinnost, – ženijní technické zabezpečení úkolu, – materiální a zdravotnické zabezpečení, – možné prostory napadení ZHN nepřítele, vliv povětrnostních podmínek, způsob vyrozumění o napadení ZHN, – organizace odstraňování následků napadení ZHN, vytvoření OON brigády, praporů – místa velení a spojení.	velitelé praporů NŽTSk NŽTSk NŽTSk ZV, velitelé praporů NŠ velitel ZVV NT-ZV NCHS NCHS, NŠ NŠ, SN	á 5 3 3 5 2 3 5 5 3 2 2
3.	Zřizování mostových přepravišť: – úkoly žsilmpr, žsilmpr-PMS při zřizování přepravišť a jejich maskování,	velitelé praporů	á 5

Úkol číslo	Obsah součinnosti	Navrhuje	Čas (minuty)
	– předsunutí ržk/žsilmpr, stanovení úkolu k těžení a řezání dřeva, přeprava vyrobených mostních prvků do místa stavby mostu, výroba prvků pro maskování cest,	ZN, ZVV	3
	– příprava mostních prvků z připravených skládek materiálu,	ZN, ZVV	3
	– technické provedení mostů NDM, ze souprav PMS a klamných mostů, doba zahájení stavby, pohotovost mostových přepravišť, signály,	ZV, NŽTSk, velitelé praporů	5
	– organizace bojového zabezpečení prostorů mostových přepravišť,	NŠ	2
	– ženijní technické zabezpečení,	ZVV	3
	– materiální a zdravotnické zabezpečení,	NT-ZV	3
	– místa velení a spojení.	NŠ, SN	2
4.	Jiné úkoly:		
	– činnost praporů po splnění úkolu,	velitel	2
	– způsob předání a převzetí posilových jednotek,	ZN	2
	– orientace o prostorech rozmístění vševojskových a speciálních útvarů v pásmu bojového použití žsilmb,	NŠ	2
	– vedení bojové činnosti s nepřátelskými diverzními skupinami, výsadky,	NŠ	2
	– zodpovězení dotazů.	velitel	5

Výsledkem součinnosti by mělo být co nejefektivnější využití sil a prostředků vyčleněných pro zabezpečení pochodu co do času, prostoru a přesného vymezení bojového úkolu praporům a rotám, stanovení systému hlášení o plnění bojového úkolu a upřesnění způsobu součinnosti s útvary a svazky, které se podílejí na zabezpečení pochodu v pásmu bojového úkolu žsilmb.

Organizaci součinnosti uskutečňuje velitel žsilmb na mapě Rozhodnutí velitele žsilmb, na níž by měl být úkol brigády přesně se všemi kalkulacemi a propočty rozpracován až do roty. Organizace součinnosti by neměla být delší než **2 až 3 hodiny**. Rovněž tak je třeba vyčlenit čas na **součinnost prapor – rota (asi 1 hodinu)**.

Opatření vycházející ze součinnosti by neměla být na úkor splnění bojového úkolu žsilmb. Je nutné, aby v metodice práce štábu v poli byl tomuto úkolu vždy vyčleněn časový prostor.

Zkušenosti z velitelsko-štabních a ženijních taktických cvičení potvrzují, že žsilmb je schopna plnit úkoly ženijního zabezpečení pochodů vojsk v operační sestavě frontu. Potřebná pozornost není vždy věnována získávání informací o podrobném ženijním průzkumu, způsobu předávání hlášení o plnění bojového úkolu, organizaci spojení, zejména stupni prapor-rot a zabezpečení bojové činnosti brigády při úpravě a údržbě cest i zřizování mostových přepravišť. Malé praktické zkušenosti jsou z maskování cest.

ODPOVĚDNOST ZA HOSPODÁRNÉ VYUŽITÍ TECHNIKY A JEJÍ NEPŘETRŽITOU BOJESCHOPNOST

Otázkám hospodárnosti a efektivnosti využívání výzbroje a techniky v ČSLA je v současné době věnována všemi stupni velení mimořádná pozornost.

Podle pokynů ministra národní obrany velitelé útvarů, svazků, náčelníci a velitelé druhů vojsk a speciálních vojsk odpovídají za plánovitý a hospodárný provoz techniky v mezích ročních norem proběhu kilometrů, používání techniky a přidělených limitů PHM, za její technický stav, vytváření podmínek pro ošetřování, ukládání a hospodaření s technikou. Při používání techniky jsou povinni zabezpečit vysokou kázeň, organizovanost, hospodárnost, maximální efektivnost a bezpečnost provozu v souladu s obecně závaznými právními předpisy, vojenskými řády, rozkazy a nařízeními. Cílem těchto opatření je vytvořit předpoklady pro vysokou bojovou pohotovost a provozní spolehlivost techniky při minimálních provozních nákladech. Ve své podstatě tak konkretizují požadavek efektivního využívání techniky při bojové přípravě vojsk v souladu s ekonomickými možnostmi národního hospodářství v rámci dlouhodobé perspektivy výstavby ČSLA.

Splnění úkolů bojové přípravy, stanovených RMNO na výcvikový rok, je u všech útvarů, svazků, škol a zařízení přímo závislé na stavu a připravenosti techniky, na vycvičenosti osádek, obsluhu k jejímu používání, na kvalitním plánování, řízení provozu i ošetřování techniky. Předpokladem úspěšného a reálného zabezpečení plnění těchto úkolů tankovou a automobilní technikou v souladu s možnostmi a uvedenými podmínkami je přesné vypracování rozpočtů potřeby proběhu km na výcvikový rok.

Snahou všech velitelů a náčelníků je kvalitní splnění úkolů a dosažení co nejlepšího výsledku s ohledem na hospodárnost a dodržování stanovených norem. Proto se prakticky denně zabýváme otázkami efektivnosti provozu techniky, hospodárnosti ve spotřebě pohonných hmot, náhradních dílů a materiálu. S tím úzce souvisí také kvalita každodenního a technického ošetřování, vykonávání běžných oprav techniky, odstraňování závad, zjištění na technice v průběhu provozu.

Otázky hospodárnosti však není možné řešit jen vyššími stupni velení anebo až při rozborové činnosti, je nezbytné, aby se jimi zabýval každý velitel nebo funkcionář, který používá techniku při plnění úkolů bojové přípravy a výchovy vojsk (BPVV), výcviku a zabezpečování hospodářských úkolů. Pod pojmem hospodárnost totiž nemůžeme chápat pouze spotřebu náhradních dílů, materiálu či pohonných hmot, ale také racionální využívání přidělených ročních norem proběhu kilometrů tankové a automobilní techniky. Nutnost jejího pochopení i prosazení v myšlení a jednání lidí vytyčuje hlavní úkoly v:

- přípravě a výcviku velitelů, technických funkcionářů, řidičů, osádek, obsluhy a dílenských mechaniků,
- provozu (plánování, řízení provozu, ošetřování a opravách techniky, spotřebě náhradních dílů a pohonných hmot).

Bezvadná znalost soudobé moderní techniky, dokonalé využití jejich takticko-technických možností a zabezpečení vysoké provozní spolehlivosti – to jsou požadavky, které klademe na řidiče a technické funkcionáře. Menší pozornost však technice věnují velitelé. Často se také setkáváme s názory, že technika přece patří technikům, a proto se o ni musí starat technici a ne velitelé. Tyto názory jsou však již ve své podstatě nesprávné, neboť žádný

velitel dnes nemůže úspěšně řídit výcvik nebo bojovou činnost vojsk, nemá-li patřičné vojensko-technické znalosti a praktické návyky z ovládání techniky.

Plnění úkolů ve vztahu k technice, její hospodárné a efektivní využití je vždy nutné rozlišovat. Velitel by měl organizačně zvládnout a řídit provádění kontrolních prohlídek před výjezdem, při zastávkách za přesunu, každodenního ošetřování po střelbách, plavbách, brodění, po jízdě pod vodou, přípravu techniky na sezónní provoz i její ukládání. Povinnosti technických funkcionářů je zabezpečit včasné a kvalitní technické ošetřování, seřízení všech skupin a ovládacích ústrojí během provozu, dodržování stanovené technologie při jednotlivých druzích ošetřování, včasné a kvalitní odstranění poruch techniky.

Společným výsledkem práce těchto funkcionářů je provozuschopná, spolehlivá technika, která zabezpečuje vysokou bojovou pohotovost jednotky (útvary). Pouze při takové organizaci práce je možné řešit zodpovědné otázky hospodárnosti provozu a efektivního využívání techniky.

Velké rezervy ve snižování průměrných nákladů na provoz techniky jsou totiž právě v jejím efektivním využívání při plnění úkolů u jednotek. Hospodárnost by se měla projevit především ve využití techniky podle její nosnosti nebo obloženosti. Tedy nedovolit přetěžování v těžkém a náročném terénu, ale ani provoz prázdných nebo nevytížených vozidel.

Na jednotlivá zaměstnání s technikou je vhodné používat jen její nezbytný počet. V přípravě a organizování komplexních zaměstnání, při kterých je každé vyvezené vozidlo používáno na několik druhů příprav, máme dosud nedostatky.

Průmyslenou organizací hlavního zaměstnání je možné využít všech prostojů techniky na takticko-pořadová zaměstnání, technickou, taktickou nebo střeleckou přípravu, OPZHN a jiná zaměstnání, při kterých by mohla být využita především „záložní“ vozidla. Organizování přesunu do výcvikových zařízení pod taktickým námětem umožňuje zase plnit úkoly zdokonalovacího výcviku v řízení.

Smyslem a cílem těchto opatření, ale také názorným ukazatelem efektivnosti využití techniky je dodržování přidělených ročních norem průběhu kilometrů u tankové a automobilní techniky. Vyhodnocení zimního výcvikového období však ukazuje na některé dílčí nedostatky při plnění těchto norem. Například v systému měsíčního plánování, v jeho závislosti pro provoz, v nedůsledném řešení rozporů mezi potřebami a množstvím, v nerovnoměrném plnění plánu BPVV a výcviku vojsk, ale také v nedůsledném dodržování zásad hospodárnosti a efektivního využití techniky, které jsou stanoveny rozkazy MNO a velitelů vojenských okruhů.

Přestože normy průběhu kilometrů jsou jednoznačně stanoveny, setkáváme se v průběhu roku (a především v posledních měsících výcvikového roku) s připomínkami a žádostmi některých velitelů a technických funkcionářů na jejich další, nezdůvodněné zvyšování. Při kontrole u útvarů však zjišťujeme, že technika jezdí bez zpracování měsíčního plánu provozu, ošetřování, oprav, používá se bez ohledu na vytížení nebo plné obsazení anebo je používání techniky živelné (podle potřeby). Plnění ročních norem potřeby km není při měsíčních rozbo-rech kázně vzato v úvahu.

Žádný systém nemůže spolehlivě fungovat bez přesného plnění stanovených úkolů, dodržení norem a zásad všemi články stupňů velení. Proto je naléhavou potřebou zdokonalení metod a stylu práce při plánování úkolů, ale také upevnění organizovanosti kázně při vlastním použití techniky.

Je nezbytné, aby u provozu byla hospodárnost hodnocena nejen podle trvale sledované spotřeby PHM, náhradních dílů a materiálu, kvality vykonávaných ošetření a oprav, ale také dle účelného využívání všech prostředků na zabezpečování vysoké provozní spolehlivosti a nepřetržité bojovosti. Jde především o důsledné používání mechanizačních a dílenských prostředků k objektivnímu a přesnému posouzení technického stavu. Proto je tato oblast středem zájmu funkcionářů tankové a automobilní služby a při posuzování péče o techniku patří k rozhodujícím oblastem v rámci kontroly všemi stupni velení.

Zkušenosti jednoznačně svědčí o tom, že včasné a kvalitní ošetření techniky je základní a nutnou podmínkou vysokých výkonů, zárukou bezporuchového a hospodárního provozu. Neosetřená vozidla totiž podléhají rychlému a nerovnoměrnému opotřebení, častěji se u nich vyskytují neočekávané provozní závady, poruchy, jejich opravy jsou častější a nákladnější.

Podstatně se také zkracuje jejich celková životnost.

Na nedostatkách v kvalitě a úplnosti ošetřování techniky má velký podíl nejen nízká organizovanost života, malá náročnost velitelů, materiálních a technických funkcionářů na dodržování technologické kázně, ale i nevyvozování osobní zodpovědnosti, nedostatečný postih za nekvalitní práci a smířlivost k nedostatkům.

Náklady na provoz techniky jsou velmi názorným ukazatelem jakosti a účinnosti práce v systému technického zabezpečení vojsk, výchovného působení na řidiče a dílenské mechaniky při výcviku, ale i v hospodárnosti a efektivnosti provozu i ve využívání tankové a automobilní techniky. Odráží se v nich dodržování technologické kázně při ošetřování a opravách techniky i snižování materiálových nákladů, nutných na odstraňování závad a poruch.

Snahou většiny velitelů a technických funkcionářů je odstranit opakující se nedostatky, oslabující dobrou práci celého kolektivu. Všechny úspěchy závisejí především na přístupu, **jakým dokážeme lidi přesvědčit.**

Výchova k odpovědnosti za hospodárné využití techniky a její nepřetržitou bojeschopnost musí být proto trvalou součástí naší výchovné práce.

Plukovník doc. MUDr. Milan Bláha, CSc.
plukovník prof. MUDr. Vladimír Pidrman, DrSc.

ZDRAVOTNICKÉ NÁSLEDKY POUŽITÍ NEUTRONOVÝCH ZBRANÍ

Ionizující záření se během tohoto století stalo neocenitelným prostředkem diagnostiky řady chorobných stavů a ve vhodných případech i účinným prostředkem léčby. Tak např. technika zobrazování pomocí rentgenového záření a interpretace nálezů jsou propracovány na vysoké úrovni a do značných detailů, podobně je dnes rozvinuta diagnostika radionuklidová v rámci nukleární medicíny. Léčba zářením je tak účinná, že se v poslední době docílují i vyléčení některých chorob, jež dříve byly beznadějně zhoubné a smrtelné v relativně krátké době.

Na druhé straně je již dlouho známo, že ionizující záření působí na člověka nepříznivě. Toho bylo zneužito i k výrobě jaderných zbraní. Jejich účinek je tak zhoubný, že jsou nazývány zbraněmi hromadného ničení. Jsou stále zdokonalovány a je jich v zásobě armád již tolik, že by vedly k zániku civilizace, kdyby byly použity v globální válce. Je tedy logické, že se lidé snaží jak o zákaz použití těchto

zbraní a jejich likvidaci, tak – pokud jde o zdravotníky – alespoň o pomoc eventuelním postiženým. Zdravotníky znepokojuje i to, že na světě přibývá nehod spojených s ozářeními. Rozrůstající se jaderná energetika i výzkumná zařízení nejsou bezporuchová. Na světě bylo registrováno již téměř 2 000 nehod, z nichž naštěstí jen malá část je spojena s ozářeními lidí do té míry, že by byl ohrožen jejich život.

Také na Vojenské lékařské akademii (VLA) v Hradci Králové pracuje několik skupin, jež se zabývají problematikou spojenou se zdravotnickými následky použití jaderných zbraní. Naši kolegové publikovali na stránkách tohoto časopisu nedávno svoje názory a zkušenosti s organizačními problémy a některé obecně biologické nebo radiobiologické problémy (jde o článek plk. MUDr. Petyrka a plk. prof. MUDr. Kuny ve VM č. 2/1990). Naše skupina klinických pracovníků se zabývá problémy spojenými s diagnostikou a léčbou postižených.

Pokud jde o problémy, spojené s **neutronovou zbraní** – je nutné předně zopakovat, že jde o jeden z nových typů jaderné zbraně zkonstruované tak, že se dá použít i na malé nebo menší cíle, že však působí v podstatě jako tzv. klasické typy jaderných zbraní. Po výbuchu tedy vzniká zhoubné pronikavé ionizující záření. To je však značně vystupňováno, zatím co další ničivé účinky jaderných zbraní, jako je vlna tlaková nebo světelná, či tepelná, se uplatňují méně. Vzniká tak situace, kdy dochází k masivnímu ozáření lidí, ale technika nebo objekty nejsou zdaleka ničeny v tak velké míře jako při výbuchu klasických jaderných zbraní.

Po prvních úvahách o použití neutronové zbraně bylo jasné, že **zdravotnická služba musí počítat s nejtěžšími formami ozáření**, které dříve nebylo třeba mnoho brát v úvahu. Je to tzv. **nervová forma akutní nemoci z ozáření**, a to její nejtěžší podoby, **které vzniknou u velkého počtu lidí**. Nedá se tedy v žádném případě mluvit o humánní zbraní, přesto, že ji tak někteří strategové imperialistických armád nazvali.

Při úvahách o možném poškození lidí pronikajícím zářením (tj. zářením gama, neutronovým nebo směsí obou) je třeba uvážit několik okolností. Pro rozvoj klinických příznaků nemoci z ozáření má rozhodující význam především celková dávka záření. Důležitý je i tzv. časový činitel: odborníci hovoří o časovém sledu ozařování a dávkovém příkonu. Lze jednodušeji říci, že závisí na tom, zda je ozáření jednorázové, nebo ve více dávkách, a také na tom, jak rychle je určitá dávka záření do organismu „vpravena“. Ozáření najednou s vysokým dávkovým příkonem (tj. proběhlo-li za krátkou dobu) způsobí více škod, než záření rozdělené do více dávek s časovým odstupem a probíhající s malým dávkovým příkonem. Velmi významné také je, zda je člověk ozářen rovnoměrně celotělově, anebo zda-li byly některé části těla uchráněny (stiněny). Je již dobře známo, že existují některé části těla, které jsou na záření mimořádně citlivé (břicho, kostní dřeň). Stačí uchránit poměrně malou část tzv. kritických orgánů a následné poškození je mnohem menší a dá se lépe léčit. Tyto okolnosti berou lékaři v úvahu a využívají všech možností, jak lidi chránit a nemocné lépe léčit.

Situace je však obtížná, již pokud jde o přesnou diagnostiku. Z uvedeného si můžeme představit, že v kritické situaci havárie v jaderném zařízení, za války tím více, je situace málo přehledná a přesná rekonstrukce toho, co se stalo, není snadná. Lékaři pak stojí před problémem: natolik je člověk postižen? Jaká je přesná diagnóza stupně ozáření a jak tedy léčit?

Problém je navíc komplikován dalšími faktory. Neutronová zbraň je relativně nová. Zkušenosti s ozářením lidí je málo. Lékaři proto využívají několika pramenů znalostí:

- Jsou to především zkušenosti z Japonska. Výbuch atomové pumy v Hirošimě byl spojen s ozářením lidí, kde část záření byla neutronová.
- Během dalšího období došlo k několika haváriím v mírovém výzkumu, ale i při pokusných pracích armád, zejména při pokusných výbuších jaderných pum. Pokud šlo o ozáření neutrony, bylo možné zkušeností využít.
- Bylo uskutečněno mnoha experimentů na zvířatech. Jistěže je známo, že extrapolace těchto výsledků na lidi je možná jen částečně, ale určitý zdroj znalostí to byl také.
- Konečně je možné využít zkušeností s ozařováním lidí, kteří trpí zhoubnými nádory. Někdy je nutné použít tak velké dávky, že vznikají poškození zdravých tkání – i tyto zkušenosti jsou brány v úvahu.

Všechny uvedené prameny vedly k těmto závěrům:

1. Neutronová zbraň je velmi nebezpečná a způsobuje těžká, většinou smrtelná poškození lidí.

2. Nejde o žádný kvalitativně nový druh poškození. Všechna základní poškození, jež rychle neutrony působí, byla již známa. **Dá se tedy použít diagnostických i léčebných opatření, jež byla připravována k likvidaci zdravotnických následků po použití klasických jaderných zbraní.**

3. Poškození, jež vznikají po výbuchu neutronové zbraně, však modifikují naše původní úvahy, nebo přesněji řečeno poškození po neutronovém záření se přece jen liší, hlavně kvantitativně. Mohli bychom simplifikovat, že **všeobecně jsou poškození těžší a regenerace tkání je obtížnější, pomalejší.** Také následky (i genetické) jsou horší. Dosud víme např., že:

- brzy po ozáření vznikají tzv. prvotní příznaky nemoci z ozáření; po neutronovém ozáření jsou těžší a nastávají dříve,
- u většího procenta lidí musíme očekávat vznik poškození zažívacího traktu,
- poškození kůže na straně těla přivrácené ke zdroji je větší, než jinde,
- je výraznější poškození smyslových orgánů a centrální nervové soustavy,
- vzniká tzv. oropharyngeální syndrom; je to pro nemocného velmi nepříjemná komplikace – je bolestlivá a obtěžuje i špatnou průchodností nosu, obtížemi při dýchání a polykání; pro lékaře je obtíž v její špatné léčitelnosti; je způsobena degenerací až odumřením sliznice v nosohltanu.

Je známa i řada dalších odchylek, které však pro naše úvahy nemají zásadní význam.

Jak tedy může moderní medicína přispět k přesné diagnostice a hlavně účinné léčbě postižených? Záleží hodně na stupni poškození. Zopakujeme nejprve, že po ozáření může nastat:

● **Akutní nemoc z ozáření:** pokud je postižený ozářen převážně celotělově jednorázovou dávkou více než 1 Gray (což se rovná v dříve používaných jednotkách 100 rentgenů).

● **Chronická nemoc z ozáření:** vzniká po pomalém nebo frakcionovaném malém ozáření nebo účinkem radioaktivních izotopů.

● **Pozdní „nemoc“ z ozáření:** jde o následky, které se pozorují jistě v příčině souvislosti s ozářením; např. u ozářených Japonců byl popsán zvýšený výskyt leukémií, rakovin, zákalu oční čočky, u žen poruch plodnosti nebo potratů atd.; zdá se, že budou následovat i genetické poruchy u dalších generací těchto lidí, nikdo dnes přesně neurčí, jaké poruchy a kolik jich může nastat.

● **Nejtěžší a nejobávanější je akutní nemoc z ozáření.** Pro potřeby zdravotníků ji dělíme takto:

– **krevní (dřeňová) forma** akutní nemoci z ozáření: vzniká po dávce záření **1 až 8 Gy**,

– **střevní forma** akutní nemoci z ozáření: po dávce **8 až 20 Gy**,

– **centrálně nervová forma** nemoci z ozáření: po dávce **vyšší než 20 Gy**.

Jediná dobře léčitelná forma je krevní. Po použití neutronové zbraně však nastává u řady lidí až nejtěžší, nervová forma nemoci. Podívejme se blíže, jaká poškození vyvolává a jak se **centrálně nervová forma** dále dělí:

– **Toxemická forma** nemoci: vzniká po ozáření dávkou **20 až 80 Gy**. V popředí jsou tzv. toxické příznaky – způsobené uvolněním řady radikálů a jiných chemicky vysoce nestabilních a aktivních látek z poškozených buněk těla. Nemocný je v těžkém stavu. Má špatnou koordinaci pohybů až úplnou nekoordinovanost, takže u pokusných zvířat vidíme, že upadnou. Nastávají poruchy vědomí. Tento stav obvykle odezní, ale pak nastane již trvalé horšení stavu až do **smrti**, jež přichází za **3 až 6 dnů**. Vyléčení se nedaří.

– **Po dávce** ještě vyšší, tj. **100 až 200 Gy**, je člověk vyřazen z jakékoli činnosti téměř okamžitě a trvale. **Umírá za 24 až 48 hodin**. Po dávce velmi vysoké (asi **500 Gy**) nastává tzv. **smrt pod paprskem** (termín sovětských autorů – v originále „smrt pod lučem“). Skoro jakoby bleskem zasaženo, padá pokusné zvíře ještě po dobu ozařování, neboť po této dávce nejsou možné základní chemické nebo biochemické reakce, které běžně v organismu probíhají každou sekundu.

Jednotlivé formy nemoci probíhají ve fázích (prodromální fáze, latentní, fáze plného rozvoje nemoci) – ale těmito detaily se nebudeme zabývat.

Jaké možnosti má zdravotnická služba při přesném stanovení diagnózy tzv. biologická dozimetrie.

– **Radiační anamnéza:** tímto pojmem se rozumí poznatky, které lze získat o době a způsobu ozáření, zdroji záření, ozáření dalších lidí atd. Ze všech lze dedukovat na přesnější dávku, kterou postižený obdržel.

– **Údaje dozimetru:** jsou důležité, ale také, bohužel, neřeknou vše. Dozimetr nemá každý postižený. I když ho při nehodě má, pak údaj na něm ukazuje jen to, co se odehrálo v oblasti dozimetru – ne to, zda byl člověk ozářen na celém těle, jak rychle atd. Při černobylské nehodě se opět potvrdilo, že při záchranných procesech a v situaci, kdy postiženým hořel oděv, nebylo jejich prvořadou starostí zachránit dozimetr, a tak ho mnozí lidé ztratili. Navíc, dozimetr nebývá konstruován na vyšší dávky záření, takže někdy zaznamenaná jen maximum, ale ne skutečnou dávku.

– **Klinický stav nemocných:** pod tímto pojmem se rozumí pečlivé zvážení všech příznaků, které na nemocném pozorujeme. Víme, že např. zvracení nastává po jisté dávce za určitou dobu po ozáření, že se při těžším ozáření opakuje. Nenaštane-li vůbec, je ozáření menší atd. Tak můžeme posoudit i další příznaky – je to tzv. biologická dozimetrie.

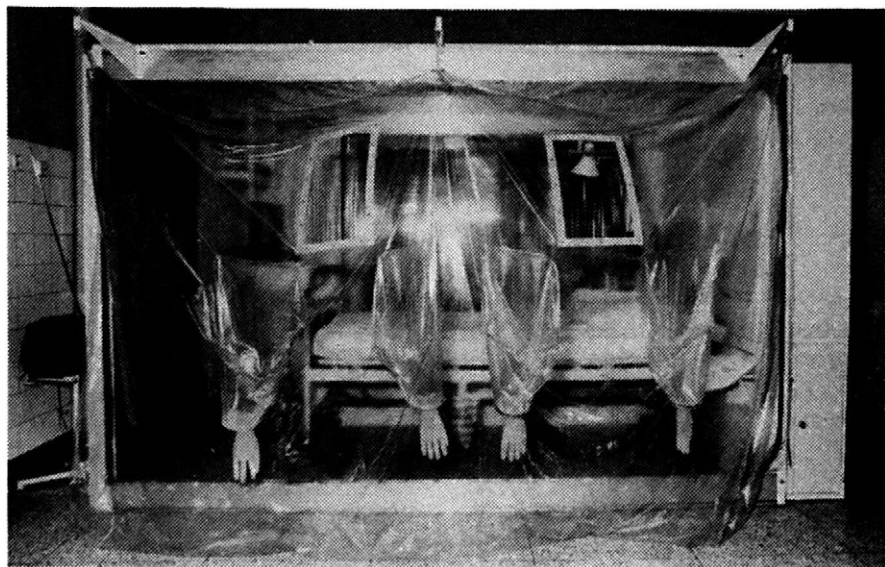
– **Laboratorní vyšetření:** opakovaná nám pomohou určit diagnózu přesněji. Jde především o sledování změn v krevním obraze, ale i jiných (včetně genetických vyšetření). Nevýhodou je, že tato vyšetření nejsou k dispozici ihned po nehodě.

Na základě přesné diagnózy je možné rozhodnout o **léčení**. **Nejlehčí formy** akutní nemoci z ozáření (zasažení dávkou **1 až 2 Gy**) mohou být sledovány i ambulantně. Prakticky všechny ostatní formy v míru vyžadují nemocniční sledování, alespoň po určitou dobu. **Střední smrtelná dávka pro lidi** se odhaduje asi na **4,5 Gy**. **Záchrana lidí** ozářených dávkou **nad 10 Gy** je možná i při nejlepší moderní léčbě **jen ojediněle**.

Léčba ozářených byla nedávno zhodnocena jedním z jugoslávských specialistů jako jeden z „hrdinských“ výkonů medicíny. Je velmi náročná a drahá. Největší nebezpečí pro ozářené představuje možnost **infekčních komplikací** a **krvácení**. Obojí je zastoupeno úbytkem krvinek. Při vyšších dávkách nastupuje nebezpečí **rozvratu vnitřního prostředí** po úporných průjmech a zvracení.

Jak by tedy mělo vypadat zjednodušené schéma léčby postižených? Ukázaly to např. výsledky léčby ozářených při černobylské nehodě – a tak také máme připraveny prostředky ke zvládnutí případné havárie v jaderných zařízeních my. Mělo by jít především o:

- prevenci a léčbu infekcí,
- léčbu krvácivých komplikací tzv. hemoterapií,
- léčbu rozvratu minerálního a vodního hospodářství a umělou výživu.

V praxi to znamená zacházet od začátku s postiženým „sterilně“ – jako s člověkem zcela bezbranným proti infekcím. Mnozí z nich byli izolováni v tzv. Ostrově života – což je zařízení, kde je nemocný umístěn v prostoru, zásobovaném sterilním vzduchem, sterilní vodou, stravou a je ošetřován bez možnosti přenosu infekce – viz foto. To je ovšem obtížné, po dlouhé izolaci nastávají u nemocných např. psychické komplikace. Personál musí být k ošetřování vycvičen. Je to i drahé – jeden ošetrovací den stojí v takovém zařízení více než 1 000 Kčs. Nicméně prevence infekcí může být účinná, zejména když je spojena ještě s odstraněním mikrobů uvnitř organismu (metodou tzv. selektivní dekontaminace). Taková prevence infekcí byla v SSSR hodnocena jako účinná a spolu s podpůrnou léčbou znamenala záchranu postižených. Jsme hrdi i na to, že přední moskevské centrum léčilo část těchto lidí v novém československém izolátoru (patentu doc. Ing. Němečka), odzkoušeném v naší akademii a předaném k výrobě k.p. Chirana.

Také léčba krvácení je náročná a drahá. Jde o to, že postiženým chybí hlavně krevní destičky (trombocyty). Ty musíme hradit. Používá se k tomu relativně složitých technik, přístrojů zvaných separátory krevních tělísek. Trombocyty musí být připraveny od vybraných dárců, ale stejně po čase jejich účinnost klesá. Je nutné překlenout periodu, dokdy se zotaví vlastní krvetvorba nemocných.

Téměř samostaným vědním podoborem je i péče o vnitřní prostředí nemocného. Dnešní medicína umí uměle živit člověka, i když nepřijímá žádnou potravu ústy, a to i po měsíce. Dovedeme přesně dávkovat potřebné tekutiny, minerály, vitamíny

ny, stopové prvky atd. Je k tomu ovšem potřeba velké zkušenosti, techniky – např. přesná dávkovací čerpadla, trvalé vážení nemocného na speciálních vahách, a další předpoklady.

Samozřejmě, že vzniká řada „běžných obtíží“ – např. poruchy spánku, bolesti atd. Ty musíme také léčit; způsoby této léčby jsou však většinou lékařů běžně známé.

Z tohoto krátkého přehledu je vidět, že jak diagnostika, tak léčba ozářených není jednoduchá. Při veškeré snaze jsme schopni zachránit jen část méně intenzivně postižených. Zejména těžce ozáření, po výbuchu neutronové pumy, by byli nevyléčitelní. Když navíc zvážíme, že i vyléčený člověk je ohrožen následky do budoucna, včetně jeho dalších generací, není divu, že zdravotníci pracovníci jsou v čele snah o zákaz neutronové zbraně, stejně jako jiných typů jaderných zbraní.

K VĚDECKÉ PRÁCI V ČSLA

(Článek uveřejněný ve VM č. 10/1987)

Autor článku uvádí obecné zásady vědecké práce a formuluje požadavky na tuto činnost v naší armádě. S jeho názory lze v zásadě souhlasit, jelikož vycházejí ze všeobecných teoretických požadavků. Některé názory jsou zřejmě poplatné podkladům, ze kterých autor vycházel. Je, podle mého názoru, např. diskutabilní požadovat, aby vědecká fronta v ČSLA zkoumala otázky podmínek vzniku a vedení válek apod. Vždyť doposud např. nemáme vyřešeny ani problémy, ve kterých jde o vedení bojové činnosti v konkrétních podmínkách ČSSR. Měli bychom být skromnější a řešit jen to, na co skutečně máme a vycházet z toho, jak je zabezpečena naše výzkumná základna, jaké jsou její konkrétní podmínky, jaká je úroveň řízení vědecké práce v armádě apod.

V uplynulých letech jsme byli svědky častého hodnocení stavu vědecké práce v našem státě. Mnohokrát byla zdůrazňována nutnost jejího zdokonalení, zejména obsahu, forem a řízení s důrazem na zvýšení její efektivnosti. Bylo konstatováno, že současná úroveň neodpovídá náročným požadavkům vědeckotechnického pokroku. Tyto obecné závěry se týkají v plném rozsahu i vědecké práce a vědeckovýzkumné základny naší armády.

Dlouhodobá zkušenost potvrzuje, že ve vojenskovědecké práci je zatím nejsnážší a nejméně rizikové opírat se o platné autority, řády, předpisy, oficiální názory. Soudím, že v minulém období jsme si příliš zvykli citovat tyto prameny a méně samostatně a tvůrčím způsobem myslet a tvořit. Je pochopitelné, že při dodržování těchto zásad se vědecký pracovník nemohl dostat s nikým do rozporu a jeho práce byla vždy přijata a kladně hodnocena. Horší však bylo, když někdo vyjádřil svůj samostatný názor na daný problém, který neodpovídal oficiálním stanoviskům, nebo popřípadě byl i nepřímo kritizoval práce nějakého „odborníka“. Přitom již na rozšířeném zasedání redakční rady k 35. výročí Vojenské mysli (v roce 1985) bylo zdůrazněno, aby se autoři nebáli publikovat i své osobní názory bez ohledu na platné předpisy nebo oficiální stanoviska!

Promítneme-li si několik uplynulých desetiletí z historie vývoje vědecké práce v ČSLA, můžeme v jednotlivých obdobích nalézt její různé způsoby a formy provádění. Vždyť již v 50. a 60. letech se velmi intenzívně v naší armádě **propagovala vojenskovědecká práce**. V té době byl povinen každý důstojník od štábu svazku výše zpracovávat různé přednášky a pojednání, které však vcelku zůstaly téměř nevyužity. Na počátku 60. let se situace v této oblasti začala měnit. Podle tehdejších směrnic byl vojskům stanoven úkol **zevšeobecňovat poznatky a zkušenosti z praktického života, připravovat i uskutečňovat zkušební cvičení**. Tyto úkoly plně odpovídaly možnostem štábů a vojsk, přinášely hodnotné výsledky. Na vyšších stupních byly často organizovány **výzkumy na cvičeních**, jejichž závěry byly realizovány do praktické činnosti vojsk formou směrnic a nařízení. Tyto poznatky uvádím proto, jelikož se domnívám, že by bylo účelné **vrátit se** k některým osvědčeným zkušenostem z této doby.

V posledních letech, zejména v souvislosti se zahájením přestavby v SSSR, byla na stránkách **sovětského odborného vojenského tisku otevřena široká diskuse k problematice vojenskovědecké práce**, zvláště ke stylu a metodám, k plánování, koordinaci výzkumů, ke skloubení vojenské teorie s praktickou činností vojsk a k dalším problémům. V této diskusi byla vznesena řada námětů a připomínek, kterých je možné, podle mého názoru, úspěšně **využít i v podmínkách naší armády**. Mimo jiné bylo konstatováno, že konkrétní přínos vojenskovědecké práce by se měl více projevovat v rozpracování určitých opatření v činnosti vojsk. Efektivnost této práce by měla být hodnocena pouze jejími výsledky, zatím však je tato činnost dosti samoučelná a myslím, že není správně orientována na hlavní problémy výstavby a činnosti armády.

Poukazuje se na současný stav, kdy jsou zpracovány desítky a stovky dizertačních a jiných teoretických prací, které obsahují hodně nových a zajímavých návrhů a perspektivních řešení, avšak mnohé z nich jsou nevyužity. Domnívám se, že nyní, kdy je vysoce aktuální otázka urychleného zavádění vědeckých výsledků do praxe, dozrála nutnost **upřesnit celou soustavu řízení vědecké práce** v ozbrojených silách od shora dolů. Podle diskuse je nutné dosáhnout toho, aby vědecká práce byla skutečně potřebná pro štáby i vojska, aby byla vyžadována a vyhledávána a aby v maximální míře napomáhala zvyšování bojové pohotovosti armády. Jinak to zůstane jen „věda pro vědu“, která se bude samoučelně zabývat některými problémy, ale nepřinese žádný konkrétní vklad, který by znamenal určitý posun v rozvoji vojskoteoretického myšlení.

Doposud se zpracovává obrovský počet vědeckých prací, ale není přehled o jejich konkrétním využití a není jejich centrální evidence (podle témat a obsahového zaměření). Je doporučováno, aby se při posuzování efektivnosti vojensko-

vědecké práce nehodnotil počet kandidátů a doktorů věd, počet vyřešených úkolů a výzkumných zpráv, ale **konkrétní výsledky a přínosy v praxi.**

Výsledky vědecké práce každého kandidáta a doktora vojenských věd je doporučováno hodnotit jednou za 2 až 3 roky, a to tak, aby bylo konkrétně zjištěno, jaký přínos z jeho práce mají vojska. V diskusi bylo poukázáno na to, že oponentury se leckdy stávají pouhou formalitou, jelikož oponent je za svůj posudek placen, a proto je zpravidla kladný, poněvadž jinak by asi příště nebyl k oponentuře zván. **Poukazuje se na takový paradox, kde určitý zasvěcený výzkumný kolektiv řeší daný úkol tři až pět let a oponent je povinen kvalifikovaně zhodnotit tuto práci na základě prostudování výzkumné zprávy během dvou až tří týdnů. Je otázka, zda lze v takovém případě vůbec hovořit o zasvěcené oponentuře.** Doporučuje se, aby byli pro konečné posouzení celkového přínosu každého vědeckého úkolu velmi náročně voleni odborně vysoce připravení kvalifikovaní oponenté z řad skutečných odborníků. Jedině ti mohou odpovědně a zasvěceně posoudit danou problematiku bez subjektivních vlivů a doporučit přijetí a využití jednotlivých úkolů.

Vyskytují se názory, že bude potřebné zkracovat objem vědeckých prací i dobu jejich vlastního řešení. Zdůrazňuje se, že je zapotřebí při minimálním objemu vědecké práce maximálně zkoncentrovat jeho obsah a podstatu. **Je požadováno častěji využívat metody stručných zpráv, vědeckých sdělení a vyhledávat jiné operativnější formy zveřejňování výsledků vědeckých výzkumů. Nad těmito progresivními formami bychom se měli rovněž zamyslet a snažit se je efektivně uplatnit v naší práci.**

Tolik několik názorů a námětů ze sovětského vojenského tisku, které je možné plně využít i v našich podmínkách.

Na efektivní vědeckou práci má podstatný vliv zdůvodněná společenská objednávka výzkumných úkolů, která se odráží v příslušných plánech vědecké práce. Ta tvoří rozhodující předpoklad pro úspěšný a efektivní výzkum. **Při výběru témat jednotlivých úkolů by měla být komplexně posouzena rozhodující problematika, ovlivňující zvyšování bojové připravenosti a pohotovosti naší armády.** Rovněž je zapotřebí s dostatečným předstihem přihlížet i k mezinárodní vědecké spolupráci a využívat řešení dané tematiky ve spojeneckých armádách, abychom se vyvarovali případného duplicitního řešení úkolů.

Soudím, že při tvorbě plánu vědecké práce je nezbytné důsledně vycházet z perspektivních plánů výstavby armády, hlavních úkolů operační a bojové přípravy štábů a vojsk a z dosavadních výsledků vědecké práce i z jejího dlouhodobého zaměření. Myslím, že doposud přetrvává praxe, kdy tvůrci plánů vědecké

práce nemají k dispozici tyto nezbytné podklady a mohou vycházet buď z vlastní intuice nebo z dílčích názorů a podkladů, které ve své podstatě netvoří solidní základy pro perspektivní plánování.

Je nezbytné prosadit systémový přístup do plánování vědecké práce, což bude vyžadovat zvýšené požadavky na celý systém plánování. Bylo by žádoucí posílit centralizaci a hlubší integraci plánování. Tím by se napomohlo soustředit kapacity na řešení několika rozhodujících problémů, které by mohly být řešeny systémovým přístupem. V těchto plánech by bylo vhodné předem stanovit, jakým způsobem získávat poznatky z praxe vojsk, na kterých zaměstnáních bude experimentováno, kde budou pracovat studijní a výzkumné skupiny, jaká výzkumná nebo zkušební cvičení budou uskutečněna, na kterých konferencích budou projednány dané otázky a nakonec, jak je možné využít výsledků výzkumu a jaký podíl na plnění jednotlivých úkolů mají mít určitá pracoviště vojenskovědecké základny, vojenské školy, správy FMNO, štáby apod.

V našich konkrétních podmínkách vycházejí plány vojenskovědecké práce z požadavků jednotlivých zadavatelů, které zpravidla představují složky FMNO. Myslím, že bude zapotřebí zvýšit nároky i na zadavatele, kteří by měli jednoznačně stanovit cíle řešení úkolů a vytvořit nezbytné předpoklady pro jejich plnění. Je zapotřebí, aby zadávání úkolů bylo od samého počátku ujasněno ve všech vzájemných vazbách, zejména jak se budou štáby a vojska podílet na ověřování výsledků, jaká je možnost experimentovat na zkušebních cvičeních a jak budou výsledky využity v praxi.

Ke zvýšení efektivnosti a kvality vědecké práce bude nutné urychlit tempo řešení prací. Nemůžeme si dovolit jakékoli opoždění v řešení aktuálních otázek vojenství. Je žádoucí reagovat na neustálé změny ve vojenství, které mají za následek rychlou obnovu zbraní a bojové techniky. Ve výzkumné činnosti bychom měli odvážněji přistupovat k řešení problémů novými originálními přístupy bez ohledu na existující předpisy a směrnice. Musíme si uvědomit určitou hranici mezi tím, co je platné pro výcvik, školení a přípravu vojsk i štábů a mezi tvůrčí výzkumnou činností. Pokud budeme opakovat platné zásady a směrnice, rozmělnovat je a kompilačním způsobem vytvářet nová díla, nepodaří se postoupit v řešení nových problémů ani se nezkvalitní a nezeffektivní naše vědecká činnost.

Soudím, že základním předpokladem vyšší efektivnosti vědecké práce je dosažení obratu v myšlení vědeckých pracovníků a v jejich přístupech k vědecké práci. Jsem toho názoru, že není účelné nechat pracovat ve vědeckovýzkumné základně takové pracovníky, kteří pro rozvoj vědy udělají málo a pro které je věda pouze dobrým a klidným zaměstnáním.

Současně bychom neměli zapomínat, že dlouhodobý pobyt vědeckých pracovníků ve výzkumných ústavech a pracovištích vede k jejich izolaci od praxe, odtržení od skutečného života vojsk, což má **negativní dopad** na efektivní vědec-

kou práci ve prospěch vojenské praxe. Bylo by proto žádoucí zakotvit do příslušných předpisů požadavek na **periodický pobyt těchto pracovníků u vojsk**, kde by byli zařazeni do příslušných funkcí s ohledem na předcházející zkušenosti a hodnost, poněvadž jedině tak mohou získat potřebné znalosti, což jim v žádném případě nějaká krátkodobá stáž nebo studijní pobyt u vojsk nemohou nahradit. Myslím, že je účelné uvažovat o vysílání vědeckých pracovníků např. jednou za 3 až 4 roky na dobu nejméně 6 až 8 měsíců do konkrétních funkcí u vojsk.

V posledních letech se začaly pravidelně organizovat **vědecké konference** jako jedna z forem vědecké práce v armádě. V jednom období se stalo módou uskutečňovat tyto konference povinně u všech správ, velitelství, štábů a vojenských škol. Jejich program byl zpravidla jednoznačný: základní referát přednesl příslušný náčelník nebo velitel a ostatní odborní náčelníci ve svých vystoupeních vysvětlovali po odborné linii danou problematiku. Tato vystoupení představovala sérii přednášek k jednomu ústřednímu tématu a celkový ráz se spíše blížil odbornému školení nebo velitelskému shromáždění než vědecké konferenci. Její účastníci v úloze pasivních posluchačů téměř neměli možnost vyjádřit svůj názor k dané problematice. Aktivní podíl účastníků konference byl minimální. Tyto formy jsou díky VA AZ již odbourány!

Plukovník Ing. Miroslav Nedvěd, CSc.

K POUŽITÍ RVD

(Článek uveřejněný ve VM č. 2/1990)

Článek **podplukovníka Ing. Stanislava Beránka K použití RVD při odrážení nepřátelského napadení** se zabývá aktuálními otázkami, které mají i zásadní vševojskový význam. S většinou názorů a postřehů, které jsou v článku uvedeny, souhlasím a pokládám je za správné a přínosné.

Za nepřesné považuji jen konstatování, že o prvním hromadném palebném úderu rozhoduje velitel frontu. To se mi jeví jako nereálné. Jak totiž i sám autor dále uvádí, cíl, hlavní úkoly a strukturu úderu musí určovat vrchní velitel na válčišti, neboť tím mimo jiné rozhoduje o době a způsobu zahájení operací k odrážení agrese. Proto je také pochybné používat k označování prvního hromadného palebného úderu i prvního jaderného úderu přívlastek „frontu“, jak je tomu v dosavadní praxi obvyklé (autor článku se této chyby nedopouští). To by mělo své opodstatnění,

pokud bychom příslušným přívlastkem vyjadřovali účast prostředků konkrétního stupně velení v úderu. Takový výklad se však v praxi neustálil.

Další námitku nám proti názoru, že „palebné jednotky PLŘS“ nemají být zahrnovány do objektů prvního pořadí, protože „nemají význam pro organizovanost činnosti nepřítele, ani nepatří mezi největší úhrozy pro naše vojska“. **Je totiž nezbytné ničit nejdůležitější výkonné i další prvky nepřátelského systému protivzdušné obrany v prvním pořadí**, protože jedině tak lze vytvořit podmínky pro aktivní činnost vlastního letectva v prvním hromadném palebném úderu (i v prvním jaderném úderu). Autor sám ostatně svůj první názor zpochybňuje v části pojednávající o protivzdušné operaci na válčišti. V článku uplatnění pojetí nepřátelských objektů prvního pořadí tedy zřejmě není bezchybné – v citované souvislosti jmenovitě v tom, že nepřihlíží ke konkrétním podmínkám plnění úkolů vlastními prostředky. Ke škodě věci autor také nezdůraznil, že do zahájení agrese musí být vlastní prostředky připraveny splnit nejdůležitější úkoly k odrazení (oslabení) prvního vzdušného i pozemního úderu nepřítele současně. To charakter nepřátelských objektů prvního pořadí v daných podmínkách rovněž podstatně předurčuje. Měly by to být takové objekty, jejichž zničení či umlčení nejvíce přispěje k dosažení cílů první etapy protivzdušné operace i prvních frontových operacích na válčišti.

Připomínku mám k autorovu konstatování, že objekty prvního pořadí přestaly být problémem spojovaným s řešením téměř každého operačního úkolu a dostaly se na místo, jehož význam je určen právě jedinečností okamžiku zahájení války. Tato formulace opět může vést ke zkreslenému výkladu skutečnosti v tom smyslu, že před zahájením plnění dalších operačních úkolů již nebude co ničit, že všechny prostředky jaderného napadení, velitelská stanoviště a řídicí střediska – prostě nepřátelské objekty prvního pořadí, jak je definuje předpis Oper-51-1 – budou v předcházejícím průběhu operace vyřazeny z bojové činnosti. S takovým názorem jsem se v praxi už nejednou setkal a **podkládám ho za zcela nesprávný**. Podle mne je třeba vidět a docenit dvě základní skutečnosti. **Za prvé tu, že nikdy nezjistíme a nezničíme všechny důležité objekty**, kterými nepřítel může v konkrétním čase a prostoru disponovat, a **za druhé, že charakter objektů prvního pořadí není dán jednou provždy**, nýbrž s výjimkou prostředků jaderného a chemického napadení je ho třeba odvozovat od konkrétních úkolů jaderného a palebného ničení nepřítele – to v podstatě znamená od operačních a taktických úkolů vlastních vojsk – a podmínek jejich plnění.

Podplukovník Ing. Ladislav Škraňka, CSc.

Z ARMÁD STÁTŮ VARŠAVSKÉ SMLOUVY

K OPERAČNÍMU PŘESKUPENÍ VOJSK

*Redakčně upravený a zkrácený článek generálmajora
J. P. Jefremova, uveřejněný v sovětském časopise „Vo-
jennaja mysl“ č. 5/1989.*

Historické zkušenosti svědčí o tom, že v souvislosti se zdokonalováním prostředků ozbrojeného zápasu, zvětšováním rozmachu válečné činnosti, zvyšováním mobilnosti vojsk narůstala i úloha a význam přeskupení a také hloubka, rozsah i tempo jeho uskutečnění.

Ve Velké vlastenecké válce jen v letních a podzimních operacích roku 1941 bylo z hloubky států přisunuto 291 divize a 94 brigády. Značné přeskupení vojsk s velkým množstvím techniky předcházelo bitvě u Moskvy v roce 1941, ve sražení na Volze v roce 1942. V období obrany u Kurska v červenci roku 1943 byly ze zálohy vrchního velení přesunuty dvě vševojskové a jedna tanková armáda.

Zvláště velké strategické přeskupení vojsk bylo uskutečněno v květnu až srpnu roku 1945, kdy ze Západu byly na Dálný východ přesunuty 2 frontové a 4 armádní velení, 15 velení střeleckých, dělostřeleckých, tankových a mechanizovaných sborů, 36 střeleckých, dělostřeleckých a dělostřeleckých protiletadlových divizí, 53 brigády hlavních druhů pozemního vojska a 2 pevnostní rajóny, což tvořilo celkem 30 výpočtových divizí.

V minulé válce byly přesuny vojsk z hloubky států uskutečňovány většinou bez působení nepřítele. V současné době se však situace zásadně změnila. S vybavením armád pravděpodobného nepřítele vysoce přesnými zbraněmi různého typu mohou být přesunované svazky a útvary ničeny jeho údery prakticky v jakékoli vzdálenosti od čáry dotyku. Situace v pásmu přeskupení vojsk bude charakteristická značnými ztrátami a rozrušenými prostory. Zničení komunikací, vytváření rozbořených prostorů i oblastí požárů, ztráty živé síly a techniky, včetně dopravních prostředků bude vyžadovat přijetí včasných opatření k obnovení jejich bojeschopnosti a upřesnění plánu přeskupení. Nemí vyloučeno ani dočasné zastavení vojsk.

Se zahájením války protistojící strany vynaloží nejvíce úsilí na první údery do celé hloubky válčiště. V důsledku toho budou mít obě strany velké ztráty u vojsk prvního a druhého sledu. K pokračování válečné činnosti bude zapotřebí nejen doplnit bojovou techniku, zbraně, materiální prostředky, živou sílu, ale i uskutečnit včasný přesun vojsk k narůstání úsilí na důležitých směrech.

Z toho vyplývá, že přeskupení, zvláště v prvních operacích, budou neoddelitelnou součástí bojové činnosti vojsk a budou charakterizována větším rozsahem a narůstajícím tempem než v minulé válce. Současně vzniká nevyhnutelná potřeba nejen PVO přesunujících se vojsk, ale i cílevědomého přesně organizovaného boje se vzdušnými výsadky a diverzní průzkumnými skupinami nepřítele. Kromě toho bude nutné věnovat značné úsilí k překonání různých zatarasů, včetně minových polí zřízaných minováním na dálku.

Myslím, že v souvislosti s tím získává **přeskupení vojsk** mnohé rysy, které přísluší **vševojskové operaci**. Jsem toho názoru, že bojovou činnost bude v plném rozsahu vést letectvo, síly a prostředky PVO přesunujících se svazů, svazků a útvarů. Vojska budou nucena vést neustálý boj se vzdušnými výsadky, různými diverzně průzkumnými skupinami i oddády nepřítele, s jeho svazky a útvary, vysílanými do týlu obránce a na některých směrech není vyloučena ani bojová činnost s větším uskupením vojsk.

Složité podmínky přeskupení vojsk v soudobých operacích mají zvýšené požadavky na jejich organizaci. Velitelé a štáby musí vykonat široký komplex opatření, která zabezpečují utajený rychlý přesun vojsk, včasné a organizované dosažení stanovených prostorů nebo čar rozvinování a pohotovosti k zaujetí obrany, popřípadě zasazení do sražení k vedení protiúderu.

Přeskupení chápeme jako organizované přemístění vojsk a letectva z jednoho do druhého prostoru s cílem posílení vojsk nebo vytvoření nových uskupení, odražení útoku nepřítele, rozvíjení úspěchu, přenesení úsilí na nové směry, obnovení druhých sledů (záloh) atd. Může být uskutečňováno pochodem vojsk po vlastní ose, přepravou s využitím různých druhů dopravy a kombinovaným způsobem.

V závislosti na celkové vojenskopolitické situaci a způsobech zahájení války nepřítelem budou **přeskupení uskutečňována v období** ohrožení nebo mohou být zahajována v míru a zakončována v průběhu války, ale mohou také od začátku až do konce probíhat v podmínkách silného působení nepřítele do celé hloubky pochodové sestavy vojsk. Z toho vyplývají základní **požadavky** na jejich organizaci:

- udržení vysoké bojové pohotovosti vojsk,
- utajení a rychlost přesunu,
- spolehlivá protivzdušná, protiraketová obrana,
- ochrana proti zbráním hromadného ničení,
- nepřetržitě a spolehlivě velení vojskům.

Přeskupení vojsk na velké vzdálenosti z hloubky státu je možné plánovat a připravit ještě v míru uskutečněním širokého komplexu opatření, která předpokládají přípravu válčiště a vojsk k hromadným přesunům na začátku války, organizaci a jejich přesun s komplexním využitím všech druhů dopravy a efektivní obrany proti nepříтели.

Jak potvrzují zkušenosti z minulé války, **způsob práce** velitelů a štábů při přípravě a vykonání těchto opatření závisí hlavně na dostatečném množství automobilních, železničních, vzdušných a říčních prostředků k přesunu, čase, stavu vojsk a dalších podmínkách. Je zapotřebí počítat i s tím, že se zahájením agrese nepřítele mohou být mnohá z dříve plánovaných opatření zásadně změněna. Proto není vyloučeno, že větší část práce v oblasti plánování a organizace přeskupení vojsk bude nutné provádět bezprostředně před přesunem, současně s mobilizací a uváděním vojsk do bojové pohotovosti.

Zkušenosti ze cvičení svědčí o tom, že v procesu přijetí rozhodnutí pro přeskupení a zvláště při **ujasnění stanoveného úkolu**, je zapotřebí hluboce pochopit jeho cíl, zámysl nadřízeného, místo, úlohu svazu, způsob přesunu, úkoly sousedů a vpředu působících vojsk, podmínky součinnosti s nimi, organizaci všestranného zabezpečení a další otázky.

Při **zhodnocení situace** velitel stanoví možnou činnost nepřítele ke zmaření přesunů našich vojsk, čáry dosahu jeho raket, letectva, vysoce přesných zbraní, pravděpodobné prostory vysazení vzdušných výsadků a činnost nepřátelských diverzně průzkumných skupin, bojovou pohotovost, sestavu, rozmístění, stav, zabezpečení, počet dopravních prostředků a pochodové možnosti vlastních vojsk.

Při **zhodnocení terénu** v pásmu přesunu je nutné analyzovat ráz terénu a jeho vliv na přesun vojsk, ekonomické, sociálně politické a hydrometeorologické podmínky, které mohou ovlivnit přeskupení vojsk.

Ke zkrácení doby potřebné na zhodnocení terénu je účelné mít ve štábech připraveny potřebné podklady o stavu terénu, pochodových osách, vzdušných drahách letu a říčních cestách. K tomu je vhodné vést speciální mapy s potřebnou legendou.

(Některé štáby armád NATO mají např. včas rozpracovány a periodicky upřesňovány tzv. **mapy přesunu**. Každý rájón válčiště je rozdělen na jednotlivé stejnorodé části terénu a pro

ně je vypočítána střední rychlost přesunu různými dopravními prostředky. S přihlédnutím k těmto podkladům je připravována mapa konkrétního geografického prostoru a s její pomocí jsou pak snadněji připravovány propočty průměrné rychlosti dopravních prostředků pro kteroukoli osu přesunu. Doba na přípravu propočtu pro přesun vojsk se několikanásobně snižuje.)

Na základě rozhodnutí velitele a jeho pokynů štáb připravuje **Plán přeskupení**, který může zahrnovat operační část, grafikon přeskupení a další potřebné dokumenty (plán: PVO, přeskupení letectva, regulační služby, politické práce a plány všech druhů zabezpečení). **Plány** mohou obsahovat:

- sílu a složení vzdušných výsadků, činnost diverzní průzkumných skupin nepřítele, možné prostory jejich vysazení v pásmu přesunu vojsk, pravděpodobné prostory působení jeho letectva, dosah (čáry) řízení střel s plochou dráhou letu a dalších prostředků ničení, zvláště prostředků pro minování na dálku,

- výchozí prostory vojsk před zahájením přesunu,
- nakládací a vykládací stanice a letiště,
- pásmo nebo osy přesunu, směr železničních (říčních) přeprav a dráhy letu,
- pochodovou sestavu vojsk a jejich protivzdušnou obranu,
- výchozí a regulační čáry,
- způsob překonávání nebezpečných prostorů (čar),
- možné prostory soustředění svazků a útvarů při vynuceném vykládání vojsk, která jsou přepravována po železnici,
- prostory denního odpočinku a soustředění po ukončení přesunu.

V legendě je možné uvést cíl a zámysl přeskupení, jeho nejdůležitější charakteristiku, úkoly vojsk a podrobněji je možné uvést hlavní opatření plánu.

Pochodová sestava pro přeskupení vojsk je vytvářena v závislosti na stanoveném úkolu, situaci, počtu os přesunu, plánované operační sestavě vojsk a zámyslu předpokládané bojové činnosti. Pochodová sestava většinou zahrnuje několik pochodových sledů a je nutné, aby zabezpečila přesun ve stanovené době, uchování bojeschopnosti vojsk v podmínkách možného použití zbraní hromadného ničení, jejich rychlé rozvinování v případě nenadálého zahájení bojové činnosti a organizované zasazení vojsk do sražení v souladu se stanoveným úkolem.

Pochodová sestava svazků a útvarů může zahrnovat předsunutý odřad, pochodové zajištění, odřad k zabezpečení pohybu, pochodové proudy hlavních sil, proudy útvarů technického zabezpečení a týlových orgánů.

Stálou bojovou pohotovost vojsk k vedení bojové činnosti v kterémkoli období přesunu je nutné zajistit již při plánování a nedopustit narušení organizační celistvosti svazků a útvarů, plánovat jejich přesun společně s posilovacími prostředky.

Pochod je hlavním způsobem přemístění vojsk v pochodových proudech po komunikacích a pochodových osách. Zpravidla se jej používá tehdy, když pro převoz není možné využít železniční, vodní nebo vzdušnou přepravu. Svazky a útvary se přesunují na automobilech a bojových vozidlech, ale někdy i pěšky nebo na lyžích.

Při plánování přepravy vojsk po železnici je nutné zhodnotit počet různých dopravních prostředků, jejich technické vlastnosti: hmotnostní normy a délku vlaků, rozměry různých druhů vagonů a druhů lokomotiv (elektrické, parní trakce). Je zapotřebí mít na zřeteli, že z různých důvodů není vždy možné zvětšit délku, počet vlaků a jejich rychlost. Při převozu po železnici je snižována bojová pohotovost svazků a útvarů vzhledem k jejich prodloužení na několik set kilometrů.

Přepravy vojsk vzduchem používáme k jejich rychlému přemístění z hloubky státu na valčíště a také k uskutečnění manévru mezi fronty a v rámci nich. K tomu jsou vyčleňovány letouny vojenského dopravního i civilního letectva. Je nutné však pamatovat, že využití přepravy vojsk vzduchem je spojeno se značnou potřebou letišť, zvláště v prostoru vysazení, s velkým množstvím letounů a vrtulníků a s meteorologickými podmínkami.

Přesun kombinovaným způsobem je možné plánovat a uskutečňovat jak se současným

využitím všech způsobů, tak i s postupným přechodem z jednoho druhu k druhému, tj. z převozu vojsk po železnici, přepravy vojsk vzduchem, po vodě k přesunu po vlastní ose. Postupný přechod z jednoho způsobu přeskupení k druhému bude charakteristický v podmínkách použití soudobých prostředků ničení nepřítelem, kdy železniční úseky, mosty, komunikační uzly, letiště a jiné důležité objekty budou značně poškozeny.

Vrtulníkové útvary a jednotky je účelné přemísťovat společně s přesunujícími se vojsky, protože část těchto prostředků může být využita pro přepravu jednotek, vyčleněných pro boj s výsadky a diverzní průzkumnými skupinami nepřítele.

Součinnost vojsk při organizaci přeskupení může být prováděna na maketách terénu (na mapách) nebo v terénu s vyjezdem na nejdůležitější čáry (prostory). Při tom zvláště pečlivě je nutné **sladit**:

- otázky obrany vojsk prostředky PVO a jejich všestranné zabezpečení,
- způsob využití os přesunu, průletových pásem letectva,
- dobu zahájení a ukončení přesunu na každý den,
- posloupnost a dobu překonávání překážek.

Kromě toho činnost přesunujících se vojsk je nezbytné sladit s útvary Civilní obrany, se svazky, které působí před vojsky, podle úkolů, směrů přeskupení, prostorů a času.

Praktická práce velitele frontu a štábu ve vojskách je většinou zahajována po organizaci součinnosti s cílem připravit je k přesunu. Velitel, který pracuje společně s podřízenými, prověřuje jejich pohotovost k přeskupení, na místě řeší všechny vzniklé otázky zabezpečení, kontroluje plnění úkolů a odstraňuje zjištěné nedostatky. Obsah a způsob této práce může **zahrnovat**:

- upřesnění, zda podřízení správně pochopili úkol přeskupení,
- prověření úkolů, které byly vydány svazkům a útvarům,
- prostudování rozpracovaných plánů, jejich soulad s přijatým rozhodnutím a zdůvodněními propočty,
- prověření připravenosti vojsk, stavu techniky a výzbroje, zabezpečení PHM, prostředky ochrany, výstrojí a proviantem.

Jedním z důležitých opatření přípravy k přeskupení vojsk je jejich **bojové sladění**, v jehož průběhu se vojáci připravují k dovedné a sladěné činnosti ve dne i v noci, za složitých podmínek, s využitím přidělených zbraní a bojové techniky. Hlavní pozornost je zapotřebí věnovat získání návyků ve vykonání potřebných prací v přípravě a provedení přesunů na velké vzdálenosti kombinovaným způsobem, na sladěnou činnost za přesunu, na bojišti v sestavě jednotek a společně s přidělenými silami a prostředky. Bojové sladění je možné ukončit kontrolou připravenosti ke splnění přeskupení.

Přípravu terénu (pochodového pásma) pro přeskupení vojsk je vhodné uskutečňovat ještě v míru a musí pokračovat v průběhu války. Jde o práce, které souvisejí se zvětšením množství a zkvalitněním silnic a železnic, zvýšením jejich propustnosti, výstavbou objíždek velkých měst, železničních a silničních uzlů, se zdvojováním mostů přes vodní překážky, stavbou letišť na osách přesunu, ploch pro vrtulníky, základen, skladů s PHM i materiálně technickými prostředky, se systémy velení vojskům a spojením.

Protivzdušná obrana vojsk v průběhu přeskupení je zabezpečována v celkovém systému PVO. Při její organizaci je nezbytné věnovat zvláštní pozornost obraně hlavních sil ve výchozím prostoru, při průchodu nebezpečnými místy, v prostorech denního odpočinku a v prostorech soustředění. Protiletadlové prostředky je vhodné členit v proudech a na osách přesunu, a to tak, aby byly v neustálé pohotovosti k odrazení úderů vzdušného nepřítele. Protivzdušnou obranu vojsk, která se přepravují po železnici, je vhodné plánovat hlavně v celkovém systému obrany komunikací. Prostředky vojska PVO je účelné rozdělit po sledech z hlediska jejich možnosti vést palbu samostatně, za přesunu, v průběhu vykládky a po jejím skončení. Usilí stíhacího letectva je zapotřebí soustředit především na obranu hlavních sil, přeprav přes vodní překážky, nejdůležitějších komunikačních uzlů a nebezpečných prostorů (čar) a prostorů odpočinku i soustředění vojsk.

Všestranné zabezpečení vojsk při jejich přeskupování v soudobých podmínkách nabývá rozhodujícího významu. Zabezpečení přeskupení – to znamená v první řadě organizování účinného průzkumu, operačního maskování, ženijního, chemického, technického a týlového zabezpečení vojsk.

Je nutné, aby **silý a prostředky průzkumu**:

- stanovily průchodnost terénu, stav silnic, mostů, přeprav, charakter vodních a jiných překážek, možnosti získání vody, využití přírodních maskovacích vlastností terénu a úkrytů v pásmu a na osách přesunu,
- zjistily stav prostorů denního odpočinku a prostorů soustředění,
- stanovily radiační, chemickou, bakteriologickou (biologickou) i epidemiologickou situaci,
- vyhledaly výhodné směry pro objížďky a překonání rozbořených a zatopených prostorů, překážek a prostorů požárů,
- získaly zprávy o politickoekonomickém stavu míst, kterými se budou přesunovat vojska.

V průběhu jejich přesunu je průzkum veden s cílem včasného uvědomění vojsk o možnosti vedení úderů nepřítele s použitím průzkumných palebných systémů a vysoce přesných zbraní, zjištění pozemního a vzdušného nepřítele, sestavě jeho uskupení a o charakteru činnosti.

Operační maskování přeskupení vojsk je uskutečňováno s cílem klamání nepřítele o cíli, směru, charakteru, rozsahu a době jeho provedení, organizaci velení vojskům v průběhu přesunu. Pro splnění úkolů mají široké použití maskovací, imitační, radioelektronické, dýmové a další prostředky, a také opatření dezinformace, demonstrační činnosti vyčleněných jednotek a útvarů pro tento cíl. Skrytí přesunujících se vojsk je zabezpečováno jejich rozptýlením, dovedným zvolením prostorů denního odpočinku, omezením nebo zákazem radiového provozu. Kromě toho je organizováno předávání klamných informací, které jsou těsně skloubeny s operační situací. S cílem dezinformace průzkumu nepřítele je účelné v opuštěných prostorech vytvářet klamná místa rozmístění útvarů a svazků s použitím úhlových odrazečů, tepelných zdrojů a činností skutečných jednotek.

Ženijní zabezpečení přeskupení vojsk většinou zahrnuje opatření včasné přípravy teritoria ve prospěch přesunu, udržování a obnovování cest, ochrany vojsk proti soudobým prostředkům ničení nepřítele a operačního maskování. Ke splnění těchto cílů je využíváno značného množství ženijních, silničních, železničních vojsk, útvarů Civilní obrany, různých silničních organizací a speciálních vojsk. Jejich většina může být využita k ženijnímu vybudování prostorů soustředění, nakládacích a vykládacích stanic, překládkových prostorů, budování (vytčení) objížďek velkých měst, udržování přeprav přes vodní překážky atd.

Značný význam pro přeskupení vojsk má **chemické zabezpečení**. Jeho hlavními úkoly jsou: stanovení radiační a chemické situace v pásmu přeskupení speciální očišty vojsk, výzbroje a techniky, odmořování a dezinfekce terénu, zabezpečení radiační i chemické bezpečnosti atd. Jejich splnění může být úspěšně vykonáno dodatečným posílením silami a prostředky regulační a pořádkové služby, Civilní obrany, zdravotnickými zařízeními, ale hlavně silami a prostředky vojsk, která musí být připravena k provedení těchto opatření ještě v míru.

K technickému zabezpečení vojsk na pochodových osách silami pojiždných opravárenských útvarů **vojenských okruhů** a místních průmyslových organizací je nutné rozvíjet místa technické pomoci s potřebnými zásobami vojenského technického materiálu. Poškozená technika, vyřazená v průběhu přeskupení a vyžadující běžnou i střední opravu, bude uvedena do provozu opravárenskými útvary přesunujícími se svazu, které jsou rozvíjeny v prostorech denního odpočinku, soustředění a někdy i na osách přesunu. Neopravenou techniku je vhodné odsunout na tato místa silami vojsk a odsunovými jednotkami. Techniku, která vyžaduje generální opravu, je nutné soustředit v určených, předem plánovaných prostorech a opravovat ji opravárenskými závody. Tato technika může být odsunována i po železnici.

Týlové zabezpečení je organizováno v těsné součinnosti s technickým s cílem centralizovaného a vzájemného sladěného plnění úkolů, které zahrnují rozmístění a přesun týlových útvarů a technického zabezpečení, využití dopravních prostředků i komunikací, přísun mate-

riálu a velení týlu i útvarům technického zabezpečení, využití místní válečné ekonomické základny.

Zásoby, vyčleněné k obnovení spotřeby a ztrát, je vhodné skladovat v pásmu přesunu vojsk v místech denního odpočinku. V prostoru operačního předurčení je zapotřebí mít zásoby v polních skladech včetně zásob k vedení plánované bojové činnosti. Tato opatření je nutné organizovat společně s vojenskými okruhy a místními orgány státní moci. Důležitým úkolem je organizace rychlého doplnění techniky PHM. Zkušenosti potvrzují, že k tomu je nezbytné předem vytvořit a rozvinout prostředky hromadného doplnění.

Zabezpečení vojsk proviantem má také určité složitosti. Nejúčelnější je organizovat výdej stravy před zahájením přesunu, v prostorech zastávek a po ukončení celodenního přesunu. Do proudů technických uzávěr je vhodné zařazovat kuchyně s proviantem a zásobami suché stravy k zajištění stravování vojáků v technice, která se opozdila za organickými útvary a jednotkami. Jak potvrzují zkušenosti ze cvičení, ke splnění tohoto úkolu je možné použít i vrtulníky.

Pořádkovou službu je možné organizovat centralizovaně, podle jednotného plánu, a to ve výchozím prostoru a v prostoru soustředění, na pochodových osách, zvláště na velkých vodních překážkách, horských přechodech atd. V prostorech denního odpočinku, v prostorech soustředění, na vykládacích stanicích a na ostatních úsecích přesunu je nutné, aby byla tato služba uskutečňována jednotkami regulační a pořádkové služby i speciálně připravenými jednotkami přesunujícími se svazů, svazků a útvarů.

K zabezpečení organizovaného a plynulého přesunu vojsk v nebezpečných prostorech je vhodné včas předvídat rozvinutí pořádkových úseků se všemi orgány operačního, bojového, technického a týlového zabezpečení. Ke splnění tohoto úkolu je nezbytné vytvořit speciální útvary a začlenit do jejich sestavy pontonové mostové jednotky. Je zapotřebí, aby byly zabezpečeny zvláště připravenými plavidly, komplety speciálních železničních mostů atd.

Velení vojskům při seskupení je uskutečňováno ze stálých a pohyblivých velitelských, záložních a týlových míst velení. Složitost podmínek přesunu předpokládá značné zvětšení rozsahu úkolů, které budou plnit orgány velení, a to za podmínek zkrácené doby jejich vykonávání. Ve srovnání s minulostí bude v soudobých podmínkách velitel a štáb velet současně vojskům, silám a prostředkům, které se nacházejí v nakládacích a vykládacích prostorech, prostorech denního odpočinku, přesunujícím se po vlastní ose, po železnici, vzduchem atd., ale také řídit překonávání prostorů radioaktivního, chemického a biologického zamoření, rozbořených i zatopených pásem a výbušných zátarasů. Kromě toho bude velet vojskům, která vedou bojovou činnost při odražení vzdušného nepřítele, ničení jeho vzdušných výsadků i diverzní průzkumných skupin, organizování obnovy komunikací i bojeschopnosti vojsk, odstraňování následků použití zbraní hromadného ničení, doplňování svazků a útvarů živou silou, výzbrojí, technikou, materiálně technickými prostředky a provádění dalších opatření.

Způsob přemísťování pohyblivých míst velení může být různý – společně s vojsky nebo v době, kdy jsou v prostorech denního odpočinku. Může být i taková varianta, kdy se velitel přesune předem do stanoveného prostoru, převezme velení přesunujícím se vojskům a organizuje přípravu k plánované bojové činnosti.

Velení vojskům, která se přepravují po železnici, vzduchem atd., je uskutečňováno zpravidla s využitím speciálně vyčleněných operačních skupin (představitelů) a orgánů železničního vojska.

V průběhu přeskupení velitelé a štáby:

- organizují a provádějí sběr zpráv o situaci vlastních vojsk a sousedů na pochodových osách, železničních směrech, o jejich průjezdu výchozími i regulačními čarami, zahájení a ukončení soustředění v prostorech denního, nočního odpočinku,
- kontrolují průběh přesunu a splnění plánovaných opatření k jeho zabezpečení,
- rozpracovávají (je-li to potřebné) návrhy na upřesnění plánu přeskupení a doručují nové úkoly vojskům na každý celodenní pochod v souladu s konkrétní situací,
- udržují spojení s vojsky, která působí před nimi a získávají zprávy o situaci na směru plánované činnosti vojsk.

S postupným ukončováním přesunu a zaujímáním prostoru soustředění velitel v souladu s obdrženým úkolem přijímá nebo upřesňuje rozhodnutí k připravované operaci a organizuje přípravu vojsk k bojové činnosti.

Příprava a uskutečnění operačního přeskupení vojsk v soudobých podmínkách, zvláště za použití vysoce přesných zbraní nepřítelem, je velmi složitým úkolem. K jeho splnění musí štáby a vojska denně zdokonalovat svoji přípravu, včas využívat získaných zkušeností z let Velké vlastenecké války a poválečného období.

PODMÍNKY DOPISOVATELSKÉ SOUTĚŽE NA POČEST 40. VÝROČÍ VYJÍTÍ PRVNÍHO ČÍSLA ČASOPISU VOJENSKÁ MYSL

U příležitosti 40. výročí vyjítí časopisu Vojenská mysl a 45. výročí osvobození Československa Rudou armádou vyhlašuje redakce časopisu Vojenská mysl ve spolupráci s vydavatelstvím časopisu FMNO dopisovatelskou soutěž zaměřenou ke zvýšení odborné úrovně článků jednotlivých rubrik a tím i celého časopisu.

Do soutěže budou zařazeny jen uveřejněné články. Hodnotit je bude po vyjítí jednotlivých čísel komise složená z určených členů redakční rady a pracovníka redakce časopisu. O výsledku hodnocení povede redakce potřebné záznamy.

V souvislosti s připravovaným hodnocením celého ročníku GŠ/OS FMNO určená komise redakční rady časopisu Vojenská mysl posoudí kvalitu navržených článků a stanoví pořadí nejlepších článků.

Při posuzování článků se bude hodnotit:

- teoretický význam uveřejněného materiálu,
- přínos článků k rozvoji jednotlivých oblastí,
- nové aspekty a použitelnost v praktické činnosti velitelů a štábů,
- soulad textu s grafickými přílohami.

Po schválení návrhu hodnocení vydavatelem redakce ve spolupráci se státním podnikem Vydavatelství Naše vojsko zabezpečí rozdělení odměn.

Odměňování soutěže

1. **cena** – dvě první ceny v hodnotě à 800 Kčs (peněžní poukázky – věcné odměny),
2. **cena** – čtyři druhé ceny v hodnotě à 500 Kčs (peněžní poukázky – věcné odměny),
3. **cena** – sedm třetích cen v hodnotě à 200 Kčs (peněžní poukázky – věcné odměny),
4. **cena** – čestná uznání.

Vyhodnocení soutěže a rozdělení jednotlivých cen podléhá kontrole s.p. Vydavatelství Naše vojsko. **Odměny předá autorům redakce nejpozději do 14. prosince 1990.**

Výsledky soutěže redakce uveřejní ve Vojenské mysli č. 3/1991.

Podplukovník Ing. Stanislav Jurnečka

PERSPEKTIVY ROZVOJE PROSTŘEDKŮ KOMPLEXNÍ PROTITANKOVÉ OBRANY

Těžiště výzkumného úsilí zemí NATO při vývoji prostředků komplexní protitankové obrany je zdánlivě soustředěno na dořešení optimální konstrukce palebných prostředků, munice, popřípadě submunice. Tém se v posledním období dostává daleko větší publicity, než ostatním aspektům operačního výzkumu v této oblasti. Zkoumají se i obecnější zákonitosti protitankového boje a z nich vyplývající limity, kterými bude konkrétní prostředek v praxi omezen. Mezi rozhodující především ale patří kvalita a přesnost použitých technologií a jejich vliv na ostatní aspekty vedení bojové činnosti a přihlíží i na potencionální možnosti protivníka přijmout efektivní protiopatření.

Kvalita a přesnost prostředků průzkumu a jeho kapacity rozhodují o volbě způsobu navedení munice. V podstatě existuje přímá závislost mezi systémovou cenou průzkumného prostředku a jeho přesností při zjišťování cílů. Součástí systémové ceny jsou však i další schopnosti munice, a to zpracování prvotních dat. Například pravděpodobnost správné předpovědi dalšího pohybu cíle od výstřelu po dopad střely na cíl, přenos údajů v reálném čase a příprava variantních podkladů pro rozhodnutí.

Za hypotetického předpokladu, že bude dosaženo přesnosti zjišťování souřadnic v desetinách metru, při dostatečné kapacitě a pravděpodobnosti druhotného zpracování získaných údajů se stává otázka navedení, popřípadě samonavedení munice bezpředmětnou. Problém by nabyl podoby hledání cest ke zvýšení přesnosti střelby. Jeho řešení je podstatně levnější, technologicky dostupnější a časově kratší. Vyžadovalo by to však zmenšení chyb současných prostředků nejméně o dva řády.

Při řešení stejného problému s požadavky nižšími o jeden řád, tedy přesnost zjišťování souřadnic a střelby v metrech, jsou oba kritické požadavky řešitelné současnými technologiemi, minimálně pro prostředky kratšího dosahu (do 40 km). Příkladem může být bezpilotní letoun, vybavený prostředky družicové navigace (NAVSTAR), laserovým dálkoměrem a zařízením pro identifikaci cílů. Úlohu palebného prostředku by mohlo po dílčích úpravách plnit hlavní dělostřelectvo s nenaváděnou protitankovou submunicí. Pro větší vzdálenosti a jiné typy zbraní nelze požadované parametry současnými technologiemi zabezpečit.

Možnosti současných technologií lze dokumentovat na hlavním výzkumném a vývojovém programu průzkumných prostředků J-STARS (Joint-Surveillance Target Attack Radar), který zabezpečuje hloubku průzkumu pohyblivých obrněných cílů 150 až 200 km při dosahované přesnosti zjišťování souřadnic cílů 50 až 150 m v závislosti na dále. Tomu odpovídá i využití munice s řízenou aktivací při střelbě na malé vzdálenosti a munice se samonavedením při střelbě na vzdálenosti 40 až 150 km.

Systémová cena, která je souhrnem výzkumných, výrobních a provozních nákladů po dobu životnosti, je určována kvalitou průzkumných prostředků a z ní vyplývajících parametrů

prostředků ničení. Platí přitom obecná zásada, že snižování kvalitativních ukazatelů průzkumu vede k růstu nároků na kvalitu naváděcí soustavy, její citlivosti, manévrovacích schopností a odolnosti proti rušení. Ve svých důsledcích se to promítá do zvýšení systémové ceny prostředků ničení. Tato vazba je podstatná, avšak určující je kvantita bojové spotřeby. Zavedení několika stovek kusů naváděné munice může podstatně ovlivnit výsledky bojové činnosti v jedné operaci. Desítky až stovky tisíc kusů mohou zajistit potřeby konvenčního konfliktu na jednom válčišti. Cílové řešení však bude vyžadovat zavedení několika set tisíc kusů (za předpokladu pravděpodobnosti zničení cíle jednou střelou menší než 0,5 u munice s řízenou aktivací a 0,95 u munice se samonavedením) i z hlediska rozmístění pohotových zásob na různých válčištích. Z hlediska systémové ceny je proto kritickým ukazatelem poměr celkové ceny průzkumných prostředků včetně nákladů vydávaných na výzkum a celkové ceny prostředků ničení, které mají jednorázové použití. Rozpočtový tlak, jak se dá předpokládat, bude směřovat ke snižování ceny submunice a prostředků na její dopravu na cíl. Pochopitelně v zájmu realizátora vývoje a výrobce je prosazovat hodnotově nejnáročnější a tedy opačné řešení. Pro vlastní kalkulační úvahy je možné využít údajů uvedených v **tabulce**.

Rozpočtovým otázkám je nutné věnovat větší prostor zejména proto, že při reálném plánování jsou otázkami rozhodujícími v optimalizačním procesu využití vyčleněných prostředků. V praxi rozhodují o tom, které z nabízených technických řešení se přijme.

Existuje poměrně ucelená představa o rozpočtových požadavcích i možnostech jejich naplňování v oblasti naváděné munice, které lze realizovat bez narušení vyváženosti priorit současného vojenských rozpočtů. Jako příklad uvádím údaje z vojenského rozpočtu amerického ministerstva obrany. Na **obr. 1 a 2** jsou uvedeny podíly finančních prostředků, vyčleněných v posledních 5 letech na vývoj a nákupy munice. Z toho je zřejmý nárůst nákladů na vývoj a pokles nákladů na nákupy munice. Na **obr. 3 a 4** jsou rozlišeny náklady na vývoj a nákup munice podle dosahu. Při srovnání s **obr. 1 a 2** vyplývá, že na naváděnou protitankovou municí připadly v roce 1984 2/3 a v roce 1989 již 3/4 vývojových nákladů při stagnujícím nákupu.

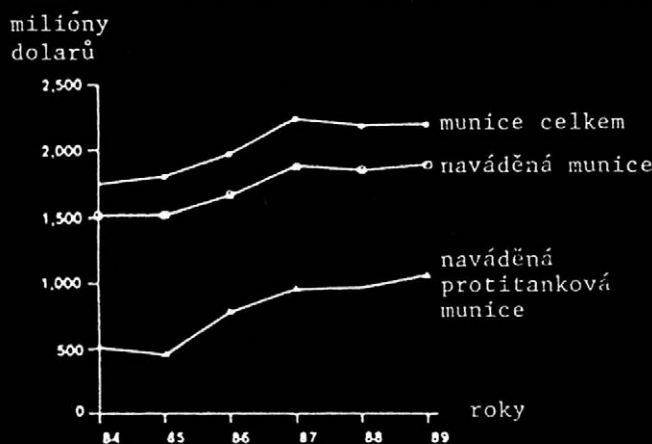
Odhadované náklady na vývoj a výrobu průzkumných prostředků dosahují výše 4 až 5 miliard dolarů a náklady na vývoj a výrobu naváděné munice 10 miliard dolarů. Další 5 až 8 miliard musí být vloženo do modernizace a výroby ostatních zabezpečovacích prostředků. Z toho lze učinit závěry pro tempo a časový horizont hromadného zavedení naváděné munice v rámci limitů daných rozpočtem, pokud nedojde k významnějšímu přerozdělení prostředků. Přerozdělení je možné ve větším měřítku uskutečnit pouze útlumovým programem v jiné oblasti výzbroje. Nejvýraznějším zdrojem dalších investic do této oblasti by mohlo být utlumení jaderných programů v důsledku mezinárodních dohod.

Ověřenost použitých technologií ovlivňuje ve vyspělých kapitalistických zemích celkovou realizační politiku. V případě americké armády (která navrhuje zbrojní programy) a kongresu (který na tyto programy schvaluje finance) je z historického přehledu zřejmé, že projekty založené na ověřených technologiích mají největší podporu a v dodavatelsko-odběratelských vztazích se nevyskytují v důsledku silné konkurence závažnější problémy. Beze zbytku bývají splněny požadavky zadavatele ve sjednaných termínech a dohodnuté ceny jsou dodrženy, mnohdy i sníženy. Na **obr. 5** jsou to programy ležící pod hranicí střední doby vývoje, tzv. bílé programy. Technologický zlom však představují programy, které se nacházejí nad hranicí střední doby vývoje, tzv. černé programy. Mají zpravidla monopolního dodavatele a v jejich realizaci bylo použito většího množství moderních, neověřených technologií. Vesměs si, kromě prodloužení realizační fáze, vyžádal i zvýšení rozpočtových nákladů o 20 až 150 mil. dolarů v řadě případů bylo nutné snížit i původně vyžadované parametry; např. u PLRS Patriot. Dodávky výzbroje se uskutečnily v termínech opožděných o 4 až 6 let a v omezenějším rozsahu (jako např. u protitankového granátu naváděné v konečné fázi letu M7 12 Copperhead, u kterého došlo i k opakovanému pozastavení celého programu).

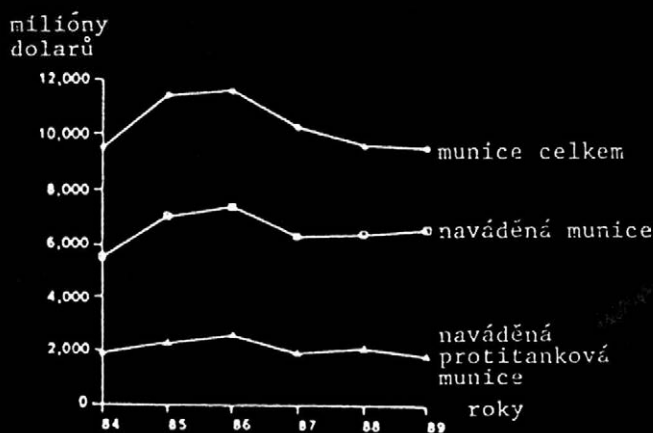
Stejná situace je u programů zabezpečujících zavedení munice se samonavedením v konečné fázi letu a prostředků průzkumu J-STARS. Jejich rizikovost vyplývá z opožděného vývoje VHSIC (velmi rychlých integrovaných obvodů), nedostatečné citlivosti čidel na-

Tabulka

Parametr	Naváděná munice (Precision Guided Ammunitions)		
	v konečné fázi letu (Terminally Guided Ammunitions)	s řízenou aktivací (Smart Ammunitions)	se samonavedením (Briliant Ammunitions)
Požadavky na přesnost zjišťování souřadnic cílů	malé (stovky metrů)	velké (desítky metrů)	velmi malé (až tisíce metrů)
Požadavky na účast obsluhy při výběru cílů a navedení	výběr a navedení provádí operátor v blízkosti cíle	výběr provádí operátor mimo bojovou zónu, nepodílí se na navedení	operátor vybírá pouze prostor
Univerzálnost použití	velká	malá	velká
Manévrovací schopnost v naváděcí fázi	malá	nulová	velká
Selektivita naváděcí soustavy	velká	malá	velká
Prostor naváděcího manévru	3 km ²	0	6 km ²
Naváděcí soustava	poloaktivní laserová	pasivní IČ aktivní rtk	kombinovaná aktivní i pasivní radiolokační
Dosah prostředku	do 20 km	do 150 km	do 150 km
Pravděpodobnost zásahu	0,7 až 0,85	do 0,5	0,8 až 0,95
Stupeň ničení	velký	malý	velký
Hmotnost střely (submunice)	do 50 kg	(do 5 kg)	(do 30 kg)
Cena průzkumných prostředků	1 mld dolarů	2 mld dolarů	4 mld dolarů
Přibližná kusová cena munice (submunice)	30 000 dolarů	5 000 dolarů	80 000 až 100 000 dolarů
Systémová cena 1 kusu	75 000 dolarů	25 000 dolarů	140 000 dolarů
Hlavní představitelé	M712 COPPERHEAD	SKET, SADARM, EFP	TGSM, TGW, APM, HABICHT, EPHRAM

Obr. 1

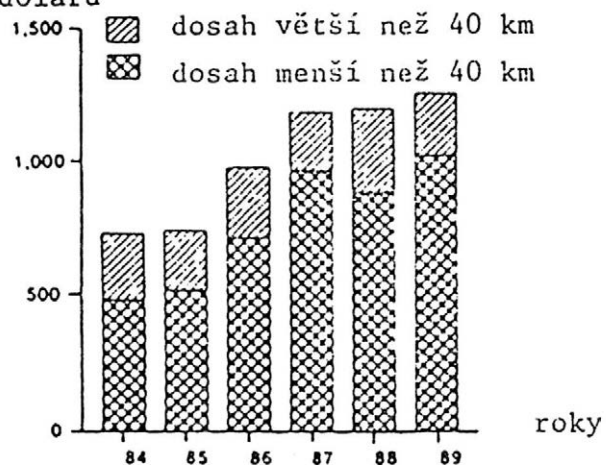

Obr. 2

váděcích soustav a jejich nízké odolnosti proti rušení a klamání. Průzkumné prostředky dosud nedosahují projektového dosahu a přesnosti měření souřadnic a vyskytují se vážné pochybnosti o jejich spolehlivém provozu ve složitých podmínkách radioelektrického boje.

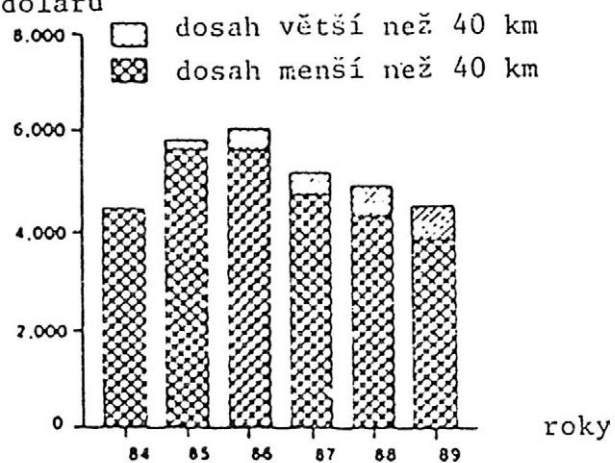
Poměrně uspokojivá situace je v oblasti prostředků dopravy munice a submunice na cíl. Hlavní dělostřelectvo, které mělo být jedním ze základních prostředků při ničení cílů na malé vzdálenosti, bude plnit úkoly v omezenějším rozsahu. Úspěšné dokončené vývojové

milióny
dolarů

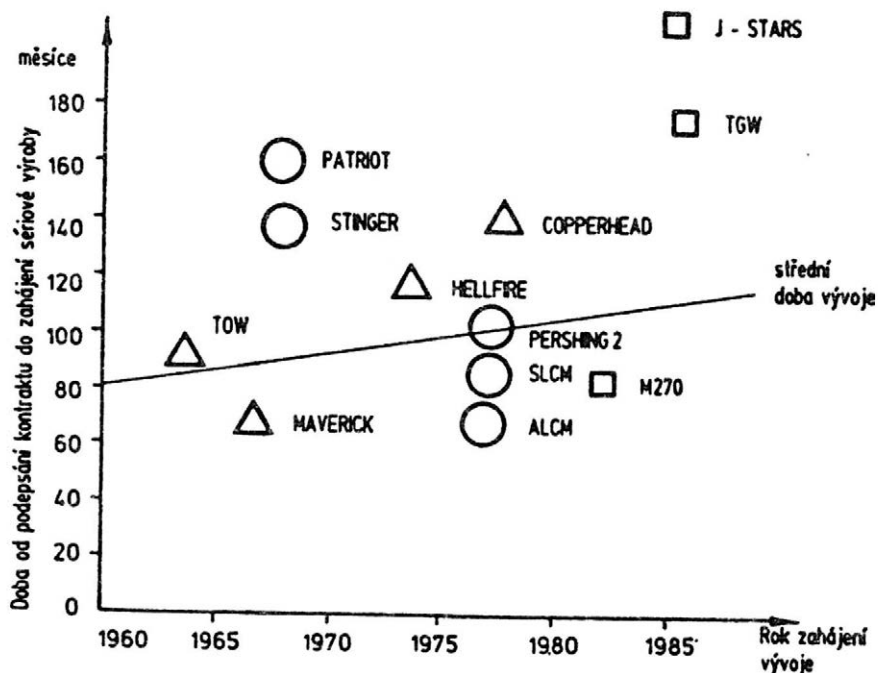

Obr. 3

milióny
dolarů

Obr. 4

Legenda:

- prostředky se srovnatelnou technickou náročností
- △ prostředky se stejným bojovým použitím
- základní prvky systému

Poznámka: střední doba vývoje byla stanovena s ohledem na další nevyzvočené zbraňové systémy

Obr. 5

programy (jako např. SADARM) nebyly dosud převedeny do fáze sériové výroby. Širšího uplatnění se dostane reaktivnímu dělostřelectvu, které je schopno pokrýt po zavedení řízené střely ATACMS celou požadovanou hloubku do 150 km. U leteckých prostředků, které jsou z hlediska použití považovány za pružnější, se přehodnocuje způsob jejich zasazení, vyplývající z použití nových typů kontejnerových zbraní, odpalovaných nad prostor cílů na velké vzdálenosti. Dalšími perspektivními variantami jsou řízené střely s plochou dráhou letu, na

kteří se dosud nevztahují odzbrojovací omezení, a bezpilotní bitevní letouny s jednorázovým nebo vícenásobným použitím.

Největšího pokroku bylo dosaženo především u prostředků automatizovaného přenosu a zpracování dat. U nich byly téměř úplně odstraněny technologické bariéry a jednotlivé komponenty jsou již zavedeny ve výzbroji v rámci existujících prostředků automatizovaného řízení a velení.

Hlavní úsilí se proto soustřeďuje do oblasti průzkumu, jehož prostředky budou významným přínosem pro posílení bojeschopnosti vojsk bez ohledu na termíny, kvalitu a počty prostředků ničení. Jejich zavedení nebude pravděpodobně ovlivněno ani kladným výsledkem jednání o odzbrojení. Vedle těchto rizik technologických jsou za neméně závažná považována i rizika, která vyplývají z přijatých protipatření protivníkem a výsledky odzbrojovacích jednání. Ta se mohou podle výsledků projevit jak v kladném, tak záporném směru.

Proces příprav na bojové využití naváděné munice, nazývané mnohdy jako vysoce přesná nebo inteligentní munice, je ve stádiu hledání optimálního řešení a prochází vývojem plným protichůdných tendencí. Cena za kvalitativní skok v protitankové výzbroji je velmi vysoká a zatím na ni přistoupily pouze USA v poslední době (v daleko menší míře) i Spolková republika Německo. Nové podněty mohou přinést i ekonomicky méně náročné programy vývoje aktivního minového materiálu. Již v současné době však lze učinit jednoznačný závěr, že v oblasti konvenční výzbroje bude naváděná munice představovat v příštím desetiletí hlavní rozvojový trend.

K PŘÍPRAVĚ DŮSTOJNICKÝCH KÁDRŮ V POZEMNÍM VOJSKU SPOJENÝCH STÁTŮ AMERICKÝCH

Ve Spojených státech amerických je přikládán velký význam výchově důstojnických kádří, při níž je položen důraz na odbornou a politickou výchovu. Nejprestižnější postavení v armádě USA vzhledem k zásluhám o obranu státu získává ta skupina kandidátů na důstojníky, která absolvuje Důstojnickou školu ve West Pointu, ostatní kandidáti se vojensky vzdělávají buď v systému civilních vysokých škol nebo ve zdokonalovacích střediscích sloužících k přípravě pro získání důstojnického povolání.

Důstojnická škola ve West Pointu je nejdůležitějším střediskem výchovy důstojníků pozemního vojska. Jsou do ní přijímáni jak muži, tak ženy ve věku od 17 do 22 let. Posluchači musí především vyhovovat zdravotním požadavkům, které musí vojáci z povolání splňovat, a navíc je nutné, aby prokázali odpovídající politický názor. Značná část těch osob, které zahajují studia, musí mít podporu prezidenta, viceprezidenta, členů Kongresu Spojených států amerických nebo guvernérů jednotlivých států USA. Druhou skupinu tvoří příbuzní a děti vojenských zaměstnanců a vojáků z povolání, kteří se zvlášť významněli v průběhu služby v ozbrojených silách USA. V dalším pořadí jsou pak přijímáni příbuzní a děti osob, které byly vyznamenány státním vyznamenáním – „Rádem cti“. Mizivé procento „kadetů“ této školy tvoří poddůstojníci a vojáci z povolání, kteří dosahují vynikajících výsledků ve službě a jimž je za odměnu umožněno zahájit studia na této univerzitě.

Studia ve West Pointu trvají čtyři roky; v této době získávají kadeti vzdělání z oblasti určité

vojenské odbornosti a důkladně se seznamují s hlavními zásadami služby a života v armádě, a také si zvyšují úroveň svého všeobecného vzdělání.

Výcvik kadetů je uskutečňován ve dvou etapách (základní a odborný). Po úspěšném složení přijímacích zkoušek a získání doporučení výše uvedenými „ručiteli“ procházejí čerstvě přijatí kadeti základním výcvikem. Zde získávají znalosti z oblasti dějin ozbrojených sil, studují předpisy, cvičí se ve správném zacházení s ručními zbraněmi, procházejí pořadovým výcvikem, upevňují a zvyšují si fyzickou odolnost. Významný podíl této etapy výcviku tvoří zaměstnání z obecné taktiky, která se zabývá především chováním vojáka na bojišti a jeho činností v rámci jednotky.

Odborný výcvik je uskutečňován zásadně ve výcvikových zařízeních školy, kde důstojníci kandidáti získávají znalosti při využívání obrněné techniky v boji, dělostřeleckých systémů, prostředků spojení a minování. Znalosti jsou zde získávány zařazením do různých funkcí ve školních jednotkách, které vytvářejí kadeti po vzoru bojových jednotek.

Na závěr studii procházejí kadeti praxí u bojových jednotek, kde plní službu v poddůstojnických funkcích.

Ve vysokoškolském rozsahu studují kadeti matematiku, fyziku, chemii, zeměpis, dějepis, ekonomii, mezinárodní situaci a zásady mezinárodních vztahů, pedagogiku, psychologii, anglický jazyk a literaturu, a také celou řadu směrnic a předpisů, které podmiňují kázeň v obecném smyslu. Mimo to se učí cizím jazykům. Po studiích jsou absolventi této školy jmenováni do první důstojnické hodnosti (second lieutenant) a obdrží akademický vědecký titul, (batchelor of science) – kandidát věd.

Přestože je Důstojnická škola ve West Pointu výcvikovým střediskem, které je v armádě Spojených států amerických nejlépe hodnoceno, připravuje pro pozemní vojska ročně pouze 9 až 10 % důstojníků, které armáda potřebuje. Zato ale téměř všichni její absolventi získávají přiměřené vyšší funkce. ať již přímo na území státu, nebo mimo ně, převážně u mezinárodních štábů vojenských organizací, jichž jsou Spojené státy americké členem.

Základním zdrojem získávání kandidátů jako důstojníků pozemních vojsk jsou civilní vysoké školy, které v tomto smyslu uspokojují asi 50 % požadavků armády. Studia vojenského charakteru se u těchto škol uskutečňují dle Zákona o národní obraně. Vybrané university a vysoké školy (colleges) mají vojenské katedry, které jsou přímo řízeny vojenskými úřady. Studenti těchto kateder studují navíc mimo program, který je závazný pro všechny dané vysoké školy, materiál, který je přednášen důstojníky, kteří byli k této práci (dočasně nebo trvale) povoláni převážně z kádrových rezerv, ale také i od bojových útvarů. Vojenským výcvikem jsou při studiích ve Spojených státech amerických povinováváni nikoli pouze kandidáti pro povolání vojáka z povolání, ale také i ti studenti, kteří dosáhli sedmnáct let svého věku, pokud odpovídají po stránce zdravotní a politickomorální požadavkům, které jsou na vojáka kladeny.

Vojenské katedry na vysokých školách jsou dotovány státem, jejich studentům je poskytováno plné zabezpečení, oděv, stravování zdarma, (což stojí za pozornost, neboť studia ve Spojených státech amerických se platí a stojí ročně od 8 000 do 15 000 dolarů). Mimo to mohou studenti těchto kateder získat finanční pomoc formou stipendií, což v poměru ke studentům jiných vysokých škol není uplatňováno. Zvláště je tato pomoc často poskytována externím studentům té odbornosti, kteří pracují zpravidla v armádě, chtějí si dokončit studia a stát se důstojníky.

Výchova důstojnických kádřů na civilních vysokých školách slouží převážně k vytváření lidských záloh tohoto druhu pro potřebu pozemních vojsk. Tuto činnost uskutečňuje téměř 300 civilních vysokých škol. Program vzdělávání studentů, kteří se chtějí stát důstojníky, je rozdělen, obdobně jako ve West Pointu, do dvou etap. Trvá také 4 roky.

První etapa výcviku má 180 hodin zaměstnání, která jsou převážně teoretická, po třech hodinách týdně. Jsou to přednášky z dějin, tradic, o určení a úkolech pozemních vojsk a zaměstnání z pořadové, také ze střelecké přípravy, studují konstrukci zbraní a bojové techniky, ale také i taková zaměstnání, která vedou k upevnění fyzické zdatnosti. V této etapě, v každé jeho fázi, může kandidát na důstojníka odstoupit od dalšího výcviku a záměru stát

se vojákem z povolání bez jakýchkoli následků a postihů. Mimo to, studenti navíc nemusí chodit v uniformě, ani dodržovat vojenskou kázeň.

K tomu, aby mohl kandidát nebo kandidátka zahájit druhou etapu studií na vojenské katedře civilní vysoké školy, musí podepsat závazek, že po zakončení studií zahájí vojenskou aktivní službu u nařízeného bojového útvaru nebo oddělení vojenských záloh. V této etapě výcviku mají studenti vojenská zaměstnání 5 hodin týdně, která celkem nepřesahují 300 hodin. Důraz je při nich kladen jak na osvojení si vědomostí a praktických dovedností z obecné taktiky, tak i na velení vojákům a jednotkám, získávání znalostí z týlového zabezpečení, výcviku a výchovy podřízených.

Závěrečné zkoušky z vojenských předmětů se zpravidla uskutečňují se zkouškami závěrem čtvrtého roku studií. Po jejich úspěšném složení a ukončení studií je absolvent jmenován do první důstojnické hodnosti v záloze a obdrží diplom o ukončení studií vojenské katedry dané civilní vysoké školy. Poté musí tito důstojníci sloužit dva roky u bojových útvarů a čtyři roky v odděleních vojenských záloh. Ti, kteří pobírali stipendium, slouží čtyři roky u bojových útvarů a dva u záložních.

Pokud chce někdo z nově jmenovaných důstojníků po ukončení civilní vysoké školy získat normální vojenskou hodnost důstojnickou (second lieutenant), je zároveň povinen sloužit po třech letech jak u bojového útvaru, tak i u útvarů vojenských záloh. Pokud by však některý z těchto kandidátů měl chuť se stát pilotem u letectva pozemních vojsk, musí nejdříve minimálně tři roky sloužit u bojového útvaru pozemních vojsk. V případě, že by se některý student ještě během studií rozhodl vykonávat vojenskou aktivní službu delší šesti let jako důstojník, byl by okamžitě přemístěn do té odborné školy pro důstojníky, již by si přál vystudovat podle druhu vojska nebo služby. Potom je povinen minimálně osm let vykonávat službu v armádě jako důstojník.

Studium na vojenských katedrách civilních vysokých škol využívá ročně asi 65 000 studentů obého pohlaví. O velké efektivnosti této formy přípravy důstojnických kádrů svědčí i fakt, že tvoří 70 % náboru nových důstojníků k bojovým útvarům, což je 40 % důstojnického sboru pozemních vojsk.

Dle názoru amerických vojenských odborníků, je tento způsob získávání důstojnických kádrů velmi praktický a ekonomický, poněvadž umožňuje uskutečňovat neustálý nábor mladých lidí do služby u útvarů a jednotek na poměrně krátkou dobu (6 až 8 let), bez nutnosti jim zabezpečovat vojenské funkce v pozdější době. Mimo to, jsou lidé bezprostředně po studiích plni odhodlání a touhy po dobrodružství, což je velmi příznivé pro službu v nejnižších důstojnických funkcích.

Jejich věk jim však umožňuje si zvyšovat odbornou úroveň formou účasti v krátkodobých odborných kurzech, často nepostradatelných vzhledem ke stále častějším strukturálním změnám a obměně techniky, zvláště na úrovni jednotky.

Na taktické úrovni dobře vševojskově a odborně připraveným důstojnickým sborem, který tím, že ještě během studií podepsal souhlas s „dispozičností“, mohou vyšší nadřízení rozmisťovat tyto důstojníky dle skutečných potřeb armády. Výhodou je, že tito lidé jsou v armádě poměrně krátkou dobu a nejsou zpravidla ještě ženati nebo vdané.

Jinou formou přípravy důstojnických kádrů jsou školy (kurzy), které připravují zájemce k výkonu povolání důstojníka pozemních vojsk. V současné době existují dvě takové školy, které přeškolují ročně asi 500 až 600 kandidátů na důstojníky. Počet škol tohoto druhu závisí na požadavcích, které armáda má a ty se odpovídajícím způsobem mění vzhledem k politické a mezinárodněpolitické situaci a také v jakém stupni jsou Spojené státy americké angažovány v ozbrojeném konfliktu. Tyto školy jsou schopny v krátké době vyskolit značný počet důstojníků k řízení boje na nejnižších taktických stupních. Za války ve Vietnamu působilo v USA těchto škol několik; celkem připravily asi 20 000 důstojníků. Jejich zvláštností je to, že během 14 týdnů vychovávají důstojníky na konkrétně stanovené funkce v souladu s požadavky velitelství (štábů) jednotlivých druhů vojsk a služeb. Kandidáti do těchto škol pocházejí převážně z „důstojníků bez licence“, poddůstojníků a vojinů, včetně civilních zaměstnanců vojenské správy, kteří již mají dokončená studia. Po ukončení výcviku dostávají absolventi důstojnickou hodnost v záloze, ale zvlášť výjimeční absolventi jsou jme-

nování důstojníky z povolání. Ti všichni jsou povinni zůstat v aktivní službě minimálně dva roky.

Mimo absolventů těchto uvedených školních středisek a kurzů, které zdokonalují důstojníky, mohou získat důstojnickou hodnost odměnou za dobrý průběh služby po dobu minimálně osmi let jejího aktivního výkonu poddůstojníci a vojíní, ale také civilní odborníci a vojenští poradci, lékaři, vědečtí pracovníci a kněží. Těmto osobám náleží tzv. hodnost „důstojníka bez licence“, (což odpovídá našim praporčíkům v ČSLA).

Je téměř běžnou praxí, že během aktivní vojenské služby procházejí důstojníci **krátkodobými zdokonalujícími kurzy**, které slouží ke zdokonalení úrovně poznání nebo získávání jinou odbornost, stává se také často, že procházejí překvalifikací u nového druhu vojsk nebo služby.

Po ukončení důstojnické školy (kurzů) jsou mladí důstojníci zpravidla odveleni na 9 až 18 týdnů do škol **druhů vojsk a služeb**, kde získávají potřebné odborné znalosti, které jsou předpokladem k vykonávání nastávajících funkcí.

Mladí důstojníci jsou tedy připravováni k výkonu aktivní služby v konkrétních funkcích, tyto školy jsou základnami určenými ke zdokonalení získaných znalostí, k obnovení zapomenutých vědomostí, získání nových poznatků nebo jejich překvalifikování. Těchto škol je ve Spojených státech amerických dvacet. Mezi nejdůležitější patří:

- Pěchotní škola ve Fort Berningu (stát Georgia),
- Tanková škola ve Fort Knox (stát Kentucky),
- Dělostřelecká škola ve Fort Sill (stát Oklahoma),
- Škola protivzdušné obrany ve Fort Bliss (stát Texas).

Zdokonalující příprava umožňující zastávat další velitelské nebo štábní funkce praporního stupně je organizována pro důstojníky, kteří nejméně 6 až 8 let vykonávali funkce velitele sekce (skupiny), čety a roty.

Tuto přípravu uskutečňují školy druhů vojsk a služeb v trvání 12 až 38 týdnů (délka závisí na druhu školy). Toto školení umožňuje pak povýšit absolventy až do hodnosti kapitána včetně.

Důstojník, který dosáhl hodnosti majora nebo podplukovníka a vykonával funkce příslušející vojákům z povolání minimálně 10 až 15 let, se může ucházet o přijetí ke studiu **Vojenské štábní vysoké školy ozbrojených sil (VŠVŠOS) nebo Štábní vysoké školy velitelství armády (ŠVŠVA)**.

K tomu, aby byl příslušný voják přijat, musí splňovat tyto následující předpoklady: – nesmí být starší 38 let, – dosáhl hodnosti majora nebo podplukovníka, – mít dobrý zdravotní stav a odpovídající politický názor.

Ve VŠVŠOS jsou důstojníci připravováni pro výkon funkcí velitele a důstojníka štábu divize a štábního důstojníka velení vyššího stupně. Výuka (kurz) trvá pouze 5 měsíců, obsahuje zásady základů a principů taktické a operační činnosti. Ve ŠVŠVA se školí důstojníci do funkcí velitelů praporů a pluků i důstojníků štábu divizí a armádních sborů, tato příprava trvá 10 měsíců a je zaměřena především na organizaci a zásady činnosti vojsk socialistických států, principy velení vojskům, taktiku vlastních ozbrojených sil, vedení boje proti partyzánům a národně osvobozenecy hnutím.

Příprava kádrů k pokrytí nejvyšších vojenských orgánů se týká těch důstojníků, kteří sloužili minimálně 16 až 23 let v armádě (dle odbornosti) a jsou v hodnosti podplukovníka nebo plukovníka, prošli postupně všemi uvedenými zdokonalovacími kurzy důstojníků. Tito důstojníci pak mohou studovat na nejvyšší vysoké škole pozemních vojsk, jakou je **Vojenská akademie**. Zde se připravují velitelé pro stupeň divize, armádní sbor, válčíště, včetně důstojníků a generálů k vykonávání služby v ústředních institucích pozemních vojsk a civilních osob z různých vojenskoprůmyslových konsorcií. Základními předměty této akademie jsou: vnitřní a zahraniční politika Spojených států amerických, strategie, zásady vojenského plánování a programování, použití pozemních vojsk v operacích společně v součinnosti s jinými druhy vojsk a také v součinnosti s ozbrojenými silami koaličních a spřátelených států.

Nejvyšší vojenskou vysokou školou ve Spojených státech amerických je **Národní vojenská vysoká škola**, kde se připravují vyšší řídicí kádry a generálové, o nichž se předpokládá, že zaujmou nejdůležitější funkce v ministerstvu obrany, ve výboru spojených náčelníků štábů a v ústředních strukturách NATO. Ke studiu na této vysoké škole jsou přijímáni podplukovníci a plukovníci, kteří vykonávají funkce v řadách armády Spojených států amerických po dobu 16 až 23 let a generálové, kteří nepřekročili 46 let svého fyzického věku. Příprava tu trvá 10 měsíců. Posluchači zde získávají znalosti o vzájemných vztazích a souvislostech mezi vojenskou a zahraniční politikou, o strategii, podmínkách vytváření struktury ozbrojených sil, plánování, programování a využití ozbrojených sil, plánování, programování a využití ozbrojených sil při vojenském konfliktu.

Podobné problémy jsou studovány i ve **Vojenskoprůmyslové vysoké škole**, přičemž se zde věnuje více pozornosti mobilizačním záležitostem a týlovému zabezpečení. Výuka trvá 10 měsíců, nábor posluchačů se řídí obdobnými principy jako u Národní vojenské vysoké školy.

Všeobecně lze říci, že v pozemním vojsku Spojených států amerických může důstojník vykonávat službu u „útvary“ minimálně dva roky a nejvíce 23 let. Také zde existuje vícestupňový systém vzdělávání, který umožňuje neustálé zdokonalování důstojníků ve služební činnosti. Při povyšování do dalších služebních funkcí hrají velmi malou úlohu, ať již předchozí služební funkce, tak i vojenská hodnost, rozhoduje však bystrost, zkušenost a dovednost a nikoli doba trvání vojenské aktivní služby. Veškerá zdokonalující školení netrvají déle než 10 měsíců a jsou zaměřena výhradně na to, co důstojník potřebuje znát a umět při výkonu své další předurčené funkce.

Pozornost si vyžaduje také fakt, že nejlepší příležitost k povyšování do nejvyšších funkcí mají pouze absolventi školy ve West Pointu, kde jsou připravovány budoucí kádry národní obrany Spojených států amerických, proto také jejich výběr, zvláště pod ideově morálním zorným úhlem, je tak specifický.

S využitím zahraničních odborných vojenských časopisů zpracoval –jm–

СОДЕРЖАНИЕ

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Подполковник Франтишек В а л а х, кандидат военных наук	
● Встречное сражение, бой в оборонительной операции	3
Генерал-майор Вацлав Р о у ч к а, кандидат военных наук, доцент	
● Организация и ведение обороны на горно-лесистой местности . . .	7
Подполковник Йиржи Г е р и н к	
● Организация и ведение боя в полосе обеспечения в начальном периоде войны	12
Генерал-майор Йозеф Т у х и н я	
● Подготовка организации взаимодействия в ходе армейской оборонительной операции	19
Полковник Томаш М и н и б е р г е р, кандидат военных наук, доцент майор Йиндржих К р а т к и	
● Развитие использования средств автоматизации управления . . .	30
Полковник Мирослав Н е д в е д, кандидат военных наук	
● Вопросы повышения боевой подготовки войск	31
Подполковник Ярослав С х е й б а л	
● Новые виды боеприпасов и их влияние на боевое применение артиллерии	38
Полковник Вацлав Л г о т с к и, кандидат военных наук, профессор	
● Вопросы перспектив развития ПВО	42
Подполковник Эмил Д р а ч к а, кандидат военных наук	
● Применение импровизированных зажигательных средств в обороне .	47
Подполковник Лубомир С м о л к а	
● Подготовка и содержание дорог инженерной дорожно-мостовой бригадой	52
Подполковник Владислав Г о р а к	
● Ответственность за хозяйственное применение техники и поддержание ее в постоянной боеспособности	58
Полковник Милан Б л а г а, кандидат медицинских наук, доцент полковник Владимир П и д р м а н, доктор медицинских наук, профессор	
● Последствия для здоровья применения нейтронного оружия . . .	60

МНЕНИЯ ЧИТАТЕЛЕЙ

- Вопросы научной работы в ЧНА 67
- Вопросы применения РВиА 71

ИЗ СТРАН ВАРШАВСКОГО ДОГОВОРА

- Вопросы оперативной перегруппировки войск 73

ИНФОРМАЦИИ

Подполковник Станислав Юрнечка

- Перспективы развития средств комплексной противотанковой обороны 80
- Вопросы подготовки офицеров в сухопутных войсках США 86